(విష్ణు వేదిక)

రూ. 410.

శ్రీ
బ్రహ్మవిద్య

ఆటంకములేకుండ అందరు సుకృమ్మడిగ బ్రహ్మవిద్యానుగ్రహులు కాగలందులకు యీ గ్రంథము వ్రాయఁబడెను. ఇందు మున్ముందుగా సద్గురువు లక్షణమును, సాధనచతుష్టయసంపత్తి, తాపత్రయములు, ఈషణత్రయములు, యజ్ఞోపవీతము, ఉపదేశము, ఉపవాసము, అష్టాంగములు, బ్రహ్మచర్యము, ఋతుకాలము, సుఖాసనము, సమాధి, మొదలుగాఁగల అనేక విషయంబులు చక్కఁగ వ్రాయఁబడెను. ఇందు ఏదోషంబులున్నను క్షమించి హంసవలెనే నీటిని విడిచి పాలనెడు మంచివాక్యములను గ్రహించెదరని నమ్మెదను. పుస్తకమును చూచినమాత్రముననే మీ అభిప్రాయమును తెలుపక సాంగముగ చదివి విశేషములను గ్రహించి ముముక్షువులై యుండ కోరెద.

"*Drink deep* or *taste not* the Pierian spring."

తుదవఱకు పుస్తకమును చదివి అప్పటప్పటి యంతరార్థములను గ్రహించినగాని విశేషములు తెలియవు. కావున తుదముట్టఁ జదివి మనస్సును స్వాధీనము చేసికొని మోక్షము నందవలయును.

ఇట్లు

పరమహంస.

PREFACE.

పీఠిక.

సర్వలోకాతీతంబును, సమస్తవృత్తిరహితంబగును, పంచకోశాతీతంబును, అగు పరమాత్మను తెలిసికొనుటకు బ్రహ్మవిద్య ముఖ్యము. అనేకులు అజ్ఞానులై అల్పసుఖమున కాశపడి ధనమంతయు జారస్త్రీలకుఁ గొల్లబెట్టుచు విషయసుఖమే సత్యమని నమ్మి మోసపోవుచుండిరి. ఒకప్పుడైన భగవద్ధ్యానమును పెద్దలసేవయును జేయలేకపోయినను భగవద్ధ్యానము మాత్రము చేయుచుండిరి. పరతత్త్వమునం దాసక్తి లేని పండితుఁడును రెండుకాళ్లపశువే యనుటంగాని నిశ్చయమున నుండెనని చెప్పనొప్పదు. ఆహారము నిద్ర భయము సంభోగము నను నవి పశువులకును మనుష్యులకు సమానముగ నుండు గుణములు. పశువులకంటె మనుష్యుని కెందు జ్ఞానము కలుగుట యధికము. అట్టి జ్ఞానమే లేనిచో మనుష్యుఁడును పశువుతో సమానుఁడే యగును. ఇట్టివానినే నరపశువని పెద్దలు పేర్కొనియున్నారు. మూఢులకు బ్రహ్మజ్ఞానము స్వయముగ బుట్టదు సరిగదా, యితరులు మేలుగోరి హితోపదేశము చేసినను లంపటముచ్చి ప్రతిమాలినను, బలవంతముగ బట్టి నెట్టివానికి నెప్పుడును గలుగబోదు, కావున సాధనచతుష్టయసంపత్తిఁ గలవారు సద్గురుసేవయును సజ్జనసాంగత్యమును చేయవలయును. పెద్దలవెంటఁజేరి సాధనచతుష్టయసంపత్తిఁ గలవారై చతుర్విధశుశ్రూషలు సేయుచు ఈషణత్రయములకు తాపత్రయములకు లోబడక అరిషడ్వర్గమును జయించినవారే మోక్షము నపేక్షించవలయును. సజ్జనసాంగత్యమువలన అహంకారము నశించును. తద్వారా భగవద్భక్తి కలుగును. ఎట్టివారికిగాని కోపమణచుట ముఖ్యము. బ్రహ్మజ్ఞానమును దెలుపు గ్రంథములు సంస్కృతభాషయందుండుటచేతను, సమగ్రముగ తేటతెల్లముగ తెలియఁజేయు గ్రంథము తెలుగు భాషయందు లేనికారణమున అనేకులు అజ్ఞులై యుండుటను కన్నులారఁజూచి

విషయసూచిక.

ఓమ్.

1. గురుర్బ్రహ్మా గురుర్విష్ణు గురుర్దేవో మహేశ్వరః
గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ తస్మై శ్రీ గురవేనమః ॥

2. అజ్ఞానతిమిరాంధస్య జ్ఞానాంజనశలాకయా
చక్షురున్మీలితంయేన తస్మై శ్రీగురవేనమః ॥

3. నిత్యానందం పరమసుఖదం కేవలంజ్ఞానమూర్తిం
విశ్వాతీతం గగనసదృశం తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యం
ఏకం నిత్యం విమల మచలం సర్వధీ సాక్షిభూతం
భావాతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుంతన్నమామి ॥

4 చాపంచేక్షుమయం ప్రసూనవిశిఖం పాశాంకుశౌ పుస్తకం
మాణిక్యాక్షసరోరుహం మణిమయీం వీణాం సరోజద్వయం
పాణిభ్యామభయంవరం చ దధతీంబ్రహ్మాదిసేవ్యాం పరాం
సిందూరారుణ విగ్రహాం భగవతీం తాం షోడశీ మాశ్రయే ।

శ్రీ

బ్రహ్మవిద్య.

శ్రీమద్వ్యాసపరాశరాదిముని సంసేవ్యంబు, నైర్గుణ్యముం
నామాకారక్రియావిహీనము, పరానందస్వరూపంబు మ
ద్బ్రహ్మద్యాదివిశిష్టశిష్యసమితికాంతంబు, నిత్యైకస్థితి
ప్రామాణ్యంబగుచున్ వెలుంగుదగు బ్రహ్మజ్ఞానవేదాంతవిద్యన్.

సర్వలోకాతీతంబును, సమస్తవృత్తిరహితంబును, పంచకోశాతీతంబును, అవాఙ్మానసగోచరంబును, అగు పరమాత్మను తెలిసికొనుటకు బ్రహ్మవిద్యయే ముఖ్యము. చతుర్వేదసారంబగు ఉపనిషద్వాక్యార్థములను విచారణచేత పూర్వోత్తరపక్షసిద్ధాంతముల నేర్పరిచి శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసనల చేత అపరోక్ష సాక్షాత్కారస్వరూపజ్ఞానమును కలుగజేయునది యీ బ్రహ్మవిద్య.

శ్లో॥ అన్యవిద్యాపరిజ్ఞానం మనశ్శ్రమం నశ్వరం భవేత్
బ్రహ్మవిద్యాపరిజ్ఞానం బ్రహ్మప్రాప్తికరం స్థిరమ్॥

ఇతరవిద్య యెంత తెలిసికొన్నను నశించునదియే. బ్రహ్మవిద్య అట్లు నశింపక స్థిరమైనట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమును గలిగించి యీ పరబ్రహ్మతోడ నైక్యమగునట్లు, అనగా కలిసిపోవునట్లు చేయును.

అట్టి విద్య లభించుట అతిదుర్లభము. ఈ గ్రంథమున దానినిగూర్చిన విశేషసంగతులు స్పష్టముగ తెలుపబడెను. గురువు లేక యేవిద్యయును తెలియబడదు.

శ్లో॥ గుకారశ్చ గుణాతీతో రూపాతీతో రుకారకః
గుణరూపవిహీనత్వాద్గురురిత్యభిధీయతే॥

"గు" అనగా, గుణముల కతీతము, "రు" అనగా, రూపముల కతీతము. కావున, "గురు" శబ్దమునకు, గుణరూపములు లేనిది యనున

గ్ధమును దెలియునది. కానసే, 'గురువు' అనఁగా, గుణరూపములు లేని వాఁడు అని భావము.

ఉతఁ డింక నెట్టివాఁ డనిన:—

శ్లో॥ గుకారశ్చాంధకారస్తు రుకారస్తన్నిరోధకృత్
అంధకారవినాశిత్వా ద్గురు రిత్యభిధీయతే॥

'గు' అనఁగా కటికిచీఁకటి 'రు' అనఁగా, దానిని పోఁగొట్టునది. కావున, 'గురువు' అనఁగా అజ్ఞాన మనెడుచీకటిని పోఁగొట్టువాఁ డనియభిప్రాయము.

అనేకమంది గురువుల మని పేరు పెట్టుకొని వచ్చి మోసము చేయుచుందురు.

శ్లో॥ గురవో బహవ స్సంతి శిష్యవిత్తాపహారకాః
త మేకం దుర్లభం మన్యే శిష్యహృత్తాపహారకం॥

శిష్యులయొక్క ధనమును అపహరించెడిగురువు లనేకులు గలరు; కాని శిష్యులయొక్క హృదయతాపము అనఁగా మనస్సునఁ గలిగెడువృత్తుల నుహరించెడిగురువు లభించుట కష్టము

కాఁబట్టి బ్రహ్మవిద్యాప్రవీణులయొద్దఁ జేరి రహస్యములను దెలిసికొనవలెను.

Beware of Gurus—Beware of Gurus.

కుమ్మరవాఁడు ఎంతటితెలివిగలవాఁ డయినను సాధనము లైనదండెము, చక్రము, మృత్తికయు, లేక కుండలు చేయు లేనట్లు ఎంతసూక్ష్మబుద్ధి గలవానికిని సాధనచతుష్టయసంపత్తి లేక బ్రహ్మజ్ఞానము కలుగ నేరదు.

సాధనచతుష్టయసంపత్తి.

1. నిత్యానిత్యవస్తువివేకము—ప్రత్యక్షముగ కనుపడెడుప్రపంచ మెల్ల అనిత్యమని, రూపనామక్రియాసహిత మైనసమస్తమునకు విలక్షణ మై ప్రకాశించుపరబ్రహ్మము నిత్య మనియుఁ దెలిసికొనుట.

"బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్య" "సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ."
"సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ." ఇదియుపూర్వపక్షసిద్ధాంతముల నేర్పఱచుట.

2. ఇహాముత్రార్థఫలభోగవిరాగము— ఈలోకమం దుండు స్త్రీలు పుష్పములు తోటలు నగలు మొదలగువానియందును, పరలోకమందలిరంభాసంభోగాదులయందును, స్వర్గ వైకుంఠ కైలాసాదులయందును, కోరిక లేకుండుట

3. శమాదిషట్క సంపత్తి:—

(1) శమము—మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము, నవెడియంతరింద్రియములను, వానివృత్తులకు*గోచరించక పరబ్రహ్మయం దైక్యముచేసి, లయించుట. మనస్సు వేదాంతశ్రవణమునకంటె వ్యతిరిక్తమైనవిషయాదులకుఁ బోవుచుండెనేని, దానిని మఱలించి వేదాంత శ్రవణాదులయందు నిలుపుట. మనస్సును తొందరఁబెట్టి చెదరఁగొట్టక నెమ్మదిగా స్వాధీనము చేసికొనవలెను. దీనినే అంతరింద్రియనిగ్రహ మనియుఁ జెప్పుదురు.

శ్లో॥ యతో యతో నిశ్చరతి మన శ్చంచల మస్థిరమ్
తత స్తతో నియమ్యైత దాత్మ న్యేవ వశం నయేత్॥

భగవద్గీత—6 అ. 26 శ్లో.

చంచలమైనమనస్సు, ఏయేవిషయములయందు సంచరించుచున్నదో, ఆయావిషయములనుండి దానిని మఱలించి, ఆత్మయందు వశపఱచుకొనవలయును.

(2) దమము—శ్రోత్రేంద్రియము(= చెవులు), త్వగింద్రియము (= చర్మము); చక్షురింద్రియము(= కన్నులు), జిహ్వేంద్రియము

* మనస్సు, సంకల్పించును; అనఁగాకోరికలు పుట్టించును. బుద్ధి నిశ్చయించును. చిత్తము, చలించును; అనఁగాసందేహమునుపుట్టించును. అహంకారము కార్యఫల మెట్లగునో కదా యనువిచారమున కెడమీయక మూర్ఖముతో కార్యమును చేయించును. ఇవియే అంతరింద్రియము లనఁబడుమనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము, ననువానివిషయములు.

(=నాలుక), ఘ్రాణేంద్రియము (=ముక్కు), అనెడి జ్ఞానేంద్రియము లైదిటిని ; వాగింద్రియము (=నోరు), పాణీంద్రియము (=చేతులు), పాదేంద్రియము (=కాళ్లు), పాయువింద్రియము (=మలద్వారము), ఉపస్థేంద్రియము (=మూత్రద్వారము), అనెడు కర్మేంద్రియము లైదిటిని ; వానివానివ్యాపారములకు పోనీయక పరబ్రహ్మయం దైక్యము చేసి యుంచుట. ఇంద్రియములు వేదాంతశ్రవణమునకంటె భిన్నమైన విషయాగులకు పోవ యత్నించుచుండ, వానిని మఱలించి వేదాంతశ్రవణాదులయందు నిలుపుట. దీనినే బాహ్యేంద్రియనిగ్రహ మని చెప్పుదురు. మనసు నిలిచిన నింద్రియము లన్నియు నిలుచును.

శ్లో॥ యదా సంహరతే చాయం కూర్మోఙ్గానీవ సర్వశః
ఇన్ద్రియాణీన్ద్రియార్థేభ్యస్తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా
భగవద్గీత—2 అ. 58 శ్లో

తాబేలు, తనకరచరణాద్యవయవములను వెలుపలి నుండి తనలోని కిముడ్చుకొనునట్లు, ఎవడు విషయములయందు తగుల్కొనియుండుతనయింద్రియములను మఱలించి, మనస్సును ఆత్మయందే యిముడ్చుకొనుచున్నాడో అతని యొక్క బుద్ధియే మిక్కిలి స్థిరమైనది.

(3) ఉపరతి*—సకలపాపకర్మముల విడిచి సకలపుణ్యకర్మములచే భగవంతునికి ప్రీతి గలిగించుట.

* ఉపరతి యనగా స్త్రీ చేయు సంభోగ మని యందురు. జనిసినవిషయమే కదా సమస్తప్రాణులను మనస్సు స్త్రీగా నెంచుచుండి యున్నది. అట్టి మనస్సు అధోముఖవ్యాప్తి యగునేని విషయములకు దిగును. ఊర్ధ్వముఖవ్యాప్తి యగునేని విషయములనువిడచి నిర్గుణసాక్షాత్కార పరబ్రహ్మస్వరూపము నందే నిలుచును. కావున సర్వకాలసర్వావస్థలయందును మనసునకు ఊర్ధ్వ

శ్లో॥ పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి
తదహం భక్త్యుపహృతమశ్నామి ప్రయతాత్మనః॥

భగవద్గీత—9 అ. 26 శ్లో.

ఎవ్వఁడైన నేమి ప్రతిఫలమును గోరక, యొకదళమో, పుష్పమో, పండో, నీరో, నాకు భక్తితో సమర్పించినయెడల దాని నే నారగింతును. అని భగవానులు చెప్పిరి.

కనుక కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యము లనెడు అరిషడ్వర్గమును దగ్గఱకుఁ జేరనీక యే ప్రాపంచిక కృత్యములకును పోక ప్రతిఫలము నపేక్షించక భగవదర్పితముగాఁ బ్రహ్మార్పితంబుగ సూత్రమే చేయుచు నుండుటయే యోగగతి దీని సామాన్యముగ అరిషడ్వర్గమును జయించుట యందురు.

శ్లో॥ కామః క్రోధశ్చ లోభశ్చ దేహే తిష్ఠంతి తస్కరాః
జ్ఞానరత్నాపహారాయ తస్మాత్ జాగ్రత జాగ్రత॥

ముఖ్యాభ్యాసము నభ్యాసము చేయవలయును. అభ్యాసమే నది క్రమక్రమముగ నీశ్వరుని యందే నిలిచి విషయములను పోక మానును. ఇదియే జీవేశ్వరైక్యము. అట్టి లభ్యాసము నొందిన మనస్సునకే జీవుఁడని పేరు. ఇట్లు మనస్సు స్వాధీనమయి ఆత్మయందు నిలిచి క్రీడించుటయే ఉత్తమగతి. కనుక పరమగతి యను గమ్యమునకు ప్రయత్న చిత్తసహకారానుసారముగ సాధనము చేయుచు నిజ మగు నీయర్థమును తెలిసికొని ముఖ్యముందు మనసును స్వాధీనము చేసికొనవలెను. ప్రథమాభ్యాసమందు మనసును స్త్రీగాను ఆత్మ పురుషుఁడుగాను తలంచవలెను. అభ్యాసమందు మనసును అనాహతచక్రమందు నిలిపి పిమ్మట నాజ్ఞాచక్రమునఁ జేర్పవలెను. దానికిటుకు తెలిసినవెనుక సుషుమ్నానాడికాద్వారా మనసును సహస్రారమునకుఁ జొప్పించి నిరంతర సౌఖ్యమనుభవింపవచ్చును. అంగడిలో చక్కెరయున్నదని చెప్పినమాత్రమున విని యోగి ముగిల్గునా! ఆ చక్కెర కొని తెచ్చి తినినచో గదా దాని మధురము తెలియఁగలదు. అట్టులే యిదియు ననుభవవేద్యమయ్యుండును. (చూడుఁడు—చక్రవిషయము.)

కామము=కోరిక ; క్రోధము=కోపము ; లోభము=పిసినిగొట్టుతనము ; మోహము = స్త్రీమీఁద నైనను ధనము మీఁద నైనను గలిగెడికోరిక; మదము=ధనమువలన నైనను విద్యవలన నైనను గలిగెడియంధకారము ; మాత్సర్యము=ఓర్వ లేనితనము. ఇవి శరీరమునందలి దొంగలు—అంతశ్శత్రువులు. ఇవి జ్ఞానమనెడు రత్నమును దొంగిలింపును. కనుక జాగ్రతపడవలెను.

(4) తితీక్ష—ప్రారబ్ధవశమునఁ గలిగెడిసుఖమునకు సంతోషించక, దుఃఖమునకు వ్యసనపడక యేది ప్రాప్తించినను సమబుద్ధితో సహించి యుండుట.

శ్లో॥ యస్సర్వ త్రానభిస్నేహ స్తత్త త్ప్రాప్య శుభాశుభమ్
నాభినందతి నద్వేష్టి తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా।

భగవద్గీత—2 అ. 57 శ్లో.

ఎవఁడు దేహప్రాణాదు లగుసర్వవిషయములలో దేనియందు నభిమాన ముంచక తనకుఁ గలిగినశుభమును గూర్చి సంతోషమును గాని యశుభమును గూర్చి విచారమును గాని పొందకుండునో వానియొక్క బుద్ధియే మిక్కిలిస్థిర మైనది.

(5) శ్రద్ధ—వేదాంత శాస్త్రములయందు, గురువునందు, ఈశ్వరునియందు, బ్రహ్మవేత్త లగుపెద్దల యందు నుండునచంచలమగు భక్తియే శ్రద్ధ యనఁబడును.

(6) సమాధానము—పెద్దలవలన రహస్యములను దెలిసికొనునపుడు మనసును, యింద్రియములను, విషయములకు పోఁబడనీక నిలుపుట. అనఁగా మనసును బెదరనీయక పెద్దలు చెప్పెడిరహస్యములను దెలిసికొనుటయం దాసక్తితో నుండునట్లు నిలుపుట యనిభావము.

4. ముముక్షుత్వము—అగ్నిలోఁ బడినవాఁడు జలమును జూడఁ బాఱెడు చందంబున సంసారారణ్యమునందలి తాపత్రయదవానలకీలలకుఁ గమలినపురు

షునికి మోక్షసుధానిధి యెచ్చటనెచ్చట నని యత్యాసక్తిచేతఁ గలిగినతీవ్రత్వము

ఈనాలుగుసాధనంబులును గలవారే మోక్షాధికారులు

తాపత్రయములు.

1. ఆధ్యాత్మికము—వాతపిత్తశ్లేష్మవికారములవలన జ్వరము, తలనొప్పి, మూఁగతనము, చెవుడు, గుడ్డి లగునవి సంభవించినపుడు,తాను దేహేంద్రియములకు వేరై యుండియు అజ్ఞానమువలన నేను వ్యాధిగ్రస్తుఁడ నైతినను కొనుచుఁ బొందుదుఃఖము.

2 ఆధిభౌతికము సర్పవృశ్చికవ్యాఘ్ర చోరాదులచే వచ్చుదుఃఖము. భార్యాపుత్రమిత్రాదులకు సంభవించిన వ్యాధులవలని దుఃఖము

3. ఆధిదైవికము—దైవికముగ గాలివాన పిడుగులు రాళ్లు మొదలగునవి పడునపుడు తాను నిర్మలుఁడని తెలిసికొనక లోకములకును లోకులకును కష్టములు కలుగుచున్నవే నేనెట్లు బ్రతుకుదు నను భయమువలనఁగలిగెడు దుఃఖము.

ఈతాపత్రయ స్వరూపముం దెలిసికొని యీశరీరేంద్రియములకుఁగాని దీనికి సాక్షియనతనకు లేదని యెఱుఁగు వాఁడే ముక్తుఁడు. దీనిని తెలిసికొని ప్రారబ్ధవశమునఁ గలిగెడిసుఖదుఃఖములకు లోఁబడక సర్వకాల సర్వావస్థలయందు నిర్గుణసాక్షాత్కారపరబ్రహ్మస్వరూపమునందే మనసును లగ్నముచేయుచు నుండవలయును. మఱియునీంగణత యమును గుడు లోఁబడఁగూడదు

ఈషణత్రయములు.

1. పుత్రేషణము.— కొడుకులయందలి యాశ పుత్రేషణము బ్రహ్మవేత్తలు తప్ప తక్కినవా రందఱును "అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి" "పున్నామ్నోనరకాత్త్రాయత ఇతిపుత్రః" "సుతులులేనివారికి గతులులేవు" మొదలగునవచనములు చెప్పుచున్నదానికిఁగల నిజమైనయర్థమును దెలియక విపరీతార్థముల నూహించి పుత్రులుగలవారికే యిహపరలోకములయందు సుఖములుగల వని పుత్రులు లేనివారికి నిసుఖములు లే వనియుఁదలంచుచున్నారు. కావున నిపుడు పుత్రులు పుట్టియుఁ బుట్టకయును దల్లిదండ్రులకు నెల్లప్పుడును దుఃఖములనే గలి

గించువారైరి. పుత్రులు లేనియందువలననే మా కింక పున్నామనరకము తప్ప దనియుఁ బరితపించుచుఁ బెక్కులు పొందెడుదుఃఖమును దినదినమును గన్నులారఁ జూచుచునే యున్నాముగదా? ఇఁక నా పుత్రులు పుట్టి తలిదండ్రులను బెట్టుకడగండ్లం బోర్చి యించుక విచారించి చూతము. పుత్రులు పుట్టిన వెనుక, విద్యలేమివలనను సద్గుణసంపత్తి యట్టునడకపోవుటవలనను తల్లిదండ్రులకు దుఃఖమునే కలిగించుచుందురు. మఱియుఁ దల్లిదండ్రులు చచ్చినపిమ్మట వారికే మపుత్రులు చేయు నుత్తరక్రియలును శ్రాద్ధతర్పణాదికములె సద్గతిని గలిగించునని మురియుచున్నారు. అది యెల్లకల్ల. నిజమైనయెడఁ దల్లిదండ్రులు జీవించియుండఁగాఁ బుత్రుఁడువారి పేరు చెప్పి బ్రాహ్మణులకు సమృద్ధిగ భోజనము పెట్టుదురు వారికి యన్నము పెట్టనిచో నాతలిదండ్రులయాఁకలి తీఱవలయునే కాదా? అట్లుతీరునా? ఇట్లునేర్పటచేసె శాస్త్రములు మొదలగునవి పెట్టుటమానవలయునని నే వ్రాట కాదు సుమీ. జ్ఞానిగలుగను ఫలము కలుగు కాని యది యా పుత్రుని సద్గతికి కారణంబగును. ఇది నిశ్చయము. మఱియు సనకుఁడు, సనందనుఁడు, సనత్కుమారుఁడు, నారదుఁడు, హనుమంతుఁడు, భీష్ముఁడు, మొదలగువారు పుత్రులులేకయే సద్గతిని జెందినారు కారా? శ్రీకృష్ణునిఁ గన్న దేవకీవసుదేవులు కృష్ణనిర్యాణమునకుఁ బిదపఁ బుత్రశోకము ననుభవించి యుండియుఁ దమ సుకృతమువలన సద్గతిని జెందలేదా? కావున నీపుత్రులవలననే మోక్షము గల్గునని నమ్ముట వట్టి వెఱ్ఱి.

పుత్రశబ్దమునకు నిజమైనయర్థ మేది యన — పుత్ అనెడు నరకము (అనఁగా దుఃఖము)నుండి తల్లిదండ్రులను రక్షించువాఁడు పుత్రుఁడు. *సంసారతాపత్రయము లనెడు దుఃఖసముద్రములోనుండి రక్షించునది విజ్ఞానము.

---

* సంసారము బాహ్యసంసారమనియు అంతరసంసారమనియు రెండువిధములు బాహ్యసంసార మనఁగా భార్యాపుత్రులు చుట్టపక్కములు మొదలగువారు అంతరసంసార మనఁగా జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు, అంతరింద్రియములు, వానివ్యాపారములు, అరిషడ్వర్గము, తాపత్రయములు మొదలగునవి.

“దృశ్యం తన్నశ్యం” అనునట్లు నేత్రమునకు గోచరమగు సమస్తప్రపంచము నశ్వరమనియు బాహ్యాభ్యంతరములయందు సర్వత్ర వ్యాపించుపరబ్రహ్మమొక్కటియే సత్యమనియునది స్వప్రకాశమనియుఁ గనుక నా పరబ్రహ్మస్వరూపము భిన్నము గానేరదనియు నెవ్వఁ [illegible] దలంచిన నా పరబ్రహ్మస్వరూపమే తప్ప వేఱొండు లేదనియుఁ దెలిపెడుతెలివియే విజ్ఞాన మనఁబడుచున్నది. అట్టివిజ్ఞానము కలుగుటయే పుత్రుఁడు కలుగుట పెద్దలవలన రహస్యములను దెలిసికొని సత్కాలక్షేపము చేయుచు శ్రవణమనననిదిధ్యాసలచేతను జ్ఞానవైరాగ్యములచేతను మోక్షము నందవలయును.

మృగపక్షిమనుష్యులయందు మృగము [illegible] మూర్ఖము [illegible] క్షులకు [illegible]. మనుష్యులకు [illegible] అని [illegible] దరు [illegible] వలె [illegible] మనెడుసముద్రములో మునిఁగెదరు.

2 దారేషణము — [illegible] దయే [illegible] యెప్పుడుగా భార్యారాకముందు రాకపోయెనని యొకదుఃఖము, వచ్చినచో గుణవతి కాకపోయెనేని మఱియొకదుఃఖము ననుభవింపను. అట్లుగాక గుణవతి యైనచో నా [illegible] సత్యాఖ్యమెందు [illegible] నను

శ్లో॥ కార్యేషు మంత్రీ కరణేషు దాసీ భోజ్యేషు మాతా శయనేషు రంభా ।
ధర్మానుసారీ క్షమయా ధరిత్రీ షాడ్గుణ్యభార్యా కులముద్ధరతి॥

1. కార్యవిచారణమునందు మంత్రివలె సాలోచనలు చెప్పుచు,
2 పనులయెడ దాసిపోల్కి నుపచారములు సేయుచు,
3. ఆహారము పెట్టుటయందు తల్లివలె లాలించి పోషించుచు,
4. పాన్పున రంభవలెఁ గ్రీడించుచు,
5 ధర్మకార్యములయందు నీతితోడ ననుసరించి నడచుకొనుచు,
6 ఓర్పునందు భూమివలెనెట్టి భారమునైన సహించుచు,

నీ యీయుగుణములతోఁ నొప్పుభార్య కులము నుద్ధరించు నని చెప్పఁబడియె. ఇట్టిమహాపతివ్రతయగుభార్య లభించినను మితమైనప్రేమయె యుంచవలయుం గాని అధికానురాగము కూడదు. అట్టిగో భార్యవలనిదుఃఖము కలుగనేరదు. భార్య గుణవతి యయ్యె నేని బ్రహ్మజ్ఞానమునకు భంగము కలుగదు. స్త్రీని విడిచినయెడ సుఖ మని భ్రమసి యే స్త్రీని విడువవలెనో తెలియఁజాలక యనురాగవతి యగుమహాపతివ్రతలను వదలి కొందఱు సన్న్యాసము పుచ్చుకొనుచున్నారు. మఱికొందఱుభార్యయందలికోపమునను సంసారమును భరింపలేనిలోపమునను సన్న్యాసివేషములధరించి యేయాశ్రమవిధినే తెలియక సంచరించుచున్నారు. "తలలు బోడులైనఁ దలఁపులు బోడులా?" సన్న్యాసాశ్రమమును గుఱించిముందు వ్రాయఁబడును జందెములుతెంచి, నెత్తిగొఱిగించుకొని, కాయగుడ్డలుచుట్టి, దండముపట్టినంతమాత్రమున సన్న్యాసముకానేరదు. మనస్సే స్త్రీయని యిదివఱకుఁ జెప్పియే యుంటిమి కదా! ఆస్త్రీనే భాగ్యమనెంచి, యట్టిభార్యాస్వరూపమగుమనసును వర్జించుటయే మనస్త్యాగమనియు, నద్దియే సన్న్యాసమనియును బెద్దలు చెప్పియున్నారు. అట్టిమనసు లేనియెడ ననఁగా వృత్తులు పుట్టనియెడ సన్న్యాసాశ్రమమునన్నను గృహస్థాశ్రమమునన్నను మఱియేయాశ్రమమునన్నను భేదభావముగలుగదు. కనుక ముఖ్యముగా వృత్తిరహితము గావలెను గాని యాశ్రమములతోఁ బని లేదు. గారేపణము మనుజులకంటెను పక్షుల కధికమని చెప్పియేయుంటిమి.

శ్లో॥ సత్యం మాతా, పితా జ్ఞానమ్, ధర్మో భ్రాతా, దయా సఖీ,
శాంతి పత్నీ, క్షమా పుత్రః, షడేతే మమ బాంధవాః॥

అనుపాండవగీతాప్రమాణమును బట్టి:—

1. సర్వకాలసర్వావస్థలయందును గల్లపారయనీని * సత్యమే తల్లి,
2. దృష్టికిఁగోచరమగువస్తుజాతమంతయునసత్యమనియుఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమొక్కటియే సత్యమనియుఁ దెలియునట్టి జ్ఞానమే తండ్రి),

* తనయొక్క గాని మఱియొకనియొక్క గాని, ప్రాణమానములను రక్షించుటకే చెప్పినయబద్ధమును సత్యమే.

3. అన్యాయమునకుఁ బోక, న్యాయముగాఁ బ్రవర్తించుటయను ధర్మమే సోదరుఁడు,

4. సర్వభూతములయందును సమానముగఁ గనుపఱచు దయయే చెలి,

5. స్వభావసిద్ధముగా మనసునకుఁ దొందరపాటు కలిగినను దానిని విషయములనుండి మఱలించి పరబ్రహ్మమందే నిలుపుట యను పరమోపశాంతి * యే భార్య,

6. కష్టనిష్ఠురములెన్ని గల్గిన నోర్చియుండుట యను క్షమయే పుత్రుఁడు,

ఈ యాఱుగుణములు గలవాఁడే జీవన్ముక్తుఁడు. అట్టి పరమోపశాంతి కలిగిన యెడ నగ్నిసాక్షిగా వివాహము చేసికొన్న భార్యవలని సుఖదుఃఖములు తనను బాధింపవు. కనుక భార్యను త్యజించి సన్న్యాసము తీసికొనుటవలని లాభము లేదు.

3. ధనేషణము.—ధనమందలి ఆశ. "మాతాపుత్రవిరోధాయ హిరణ్యాయ నమోనమః." అనునట్లు ధనమువలనఁ దల్లికిని బిడ్డకును విరోధము కలుగును. దుఃఖమును కలుగును. అట్లు దుఃఖము కలిగినను ధనమే సంపాదింపవలె నన్న:—

శ్లో॥ అర్థానా మార్జనే దుఃఖ, మార్జితానాం చ రక్షణే,
ఆర్జితాంచ వ్యయే ధుఃఖం, ధిగర్థం దుఃఖభాజనం॥

అనఁగా ధనమును సంపాదించుటయం దొకదుఃఖము. సంపాదించిన ధనమును గాపాడుకొనుటయం దొకదుఃఖము. కష్టపడి సంపాదించిన ధనమును సెలవు సేయుటయం దొకదుఃఖము.

---

* పరమోపశాంతి యనెడు భార్యతోఁ గూడి క్రీడించుచు బ్రహ్మానందమనెడు తూఁగుటుయ్యాలపైఁ దూఁగుచుండిననే ముక్తుఁడగును గాని, త్వక్ చర్మము, మాంసము, నెత్తురు, మేధస్సు, అస్థి, మజ్జ యనునెడు సప్తధాతువులతోడను గూడి జననమరణాదులకునికిపట్టును మలమూత్రములకిరవునగు శరీరము గలభార్యతోఁ గ్రీడించిన ముక్తి కలుగనేరదు. మూత్రద్వారమనెడు ముట్టుకొంపయందుఁ గ్రీడించుచునందలి యల్పసుఖమున కాశపడక తైత్తిరీయోపనిషత్తునందుఁ జెప్పఁబడినదోష్వన "సేంద్రయోనిః" అను శ్రేష్ఠమయినదియు, నెడతెగని సుఖము నిచ్చునదియు, బ్రహ్మస్వరూపప్రాప్తికి మార్గమైన యోనియందు రమించి యాసుఖమును బుద్ధిమంతులు తెలిసికొనవలెను.

కావున నిత్యదుఃఖహేతు వగుధనముమీఁద పామరులవలె జ్ఞానులు నాశ నుంచక హాని రాకకు నానందింపక, పోకకు దుఃఖింపక, తామనుభవించుచు, సత్పాత్రులను గుర్తెఱిగి, దానములు చేయుచు, సర్వకాలసర్వావస్థలయందును తృప్తికలిగియుండుదురు. కావున సద్గతికి జ్ఞానము కారణము గాని, ధనము కారణము కాదు ధనమువలనఁ బ్రాణహానియు మానహానియును గలుగును. కనుక దుఃఖములకుఁ గారణ మైనధనముపై మక్కువ యుంచక పరబ్రహ్మజ్ఞాన మనెడు మహాధనము నార్జించువాఁడే ముక్తుఁడు

ఇట్లుసాధనచతుష్టయసంపత్తి గలవాఁడై, తాపత్రయములకు నీషణత్రయములకు లోఁబడక, గురువును వెదుకవలెను. తనను దాను తెలిసికొనెడువిజ్ఞానము పశువులకు లేదు; కనుక వానికి ముక్తి లేదు మనుజునకు జీవితకాలము బహుస్వల్పము. అందు సగముకాలము నిద్రచేఁగ హరింపఁబడును. కడమసగమును పోషణార్థమై యుండును. ఈపూట ఈపని జరిపినచో స్వర్గమగుం గనుక ప్రతినిముషమును సద్వినియోగము చేయవలయును.

శ్లో॥ ఆశయా బద్ధతేలోకః కర్మణా బహుచింతయే
ఆయుఃక్షీణం నజానాతి తస్మాజ్జాగ్రత జాగ్రత ॥

కోరికతోనే ప్రపంచమున్నది. దిన దినమునకు ఆయువు క్షీణిస్తున్నది. ఆకారణమువలన ఆలస్యము చేయక జాగ్రతపడవలెను. పెద్దలచెంతఁజేరి యపరోక్షజ్ఞానమును దెలిసికొని ముక్తి నొందవలయును.

అనేకజన్మార్జితపుణ్యవిశేషమువలనఁ గర్మయోగ మవసరము లేకయే జ్ఞానము కలుగును అట్లు కలుగనివారు కర్మములు చేయవలయును.

కర్మ మూఁడు విధములు:—

1. తమోగుణసంబంధము=చేయఁదగును, తగదు, అనువిచారణలేకయే పుణ్యపాపకర్మలను జేయుట.
2. రజోగుణసంబంధము = పుణ్యకర్మలనె వానిఫలములను గోరుచు నొనరించుట.

3. సత్త్వగుణసంబంధము — కర్మఫలమును గోరక పుణ్యకర్మలను చేయుట ఇదియె నిష్కామకర్మము.

ధ్యానము, తపస్సు, ప్రాణాయామము, నిష్కామకర్మము—వీనివలన జ్ఞానము గలుగును. జ్ఞానమువలన ముక్తి గలుగును. సూర్యోదయము కాఁగానే చీఁకటి పోవునట్లు జ్ఞానోదయము కాఁగానే యజ్ఞానాంధకారము నశించును.

శ్లో॥ అపి చేదసి పాపేభ్యః సర్వేభ్యః పాపకృత్తమః।
సర్వం జ్ఞానప్లవేనైవ వృజినం సంతరిష్యసి॥

భగవద్గీత— 4 అ. 36 శ్లో.

పాపము చేసినవారందఱిలోను ఘోరపాపివి, నీకు పాపము నఁగూలియున్నను జ్ఞానమనెడు తెప్పచేత నీవు పాపసముద్రమును దానిని దాఁటఁగలవని గీతాకర్తయు

కాన నైష్టికమహాపాపములను జ్ఞానాగ్నిచే దహింపవచ్చును. నిష్కామకర్మవలన ముక్తి లేకపోయినను మనస్సు పరిశుద్ధమై జ్ఞానమునకు ఫలమగును.

సత్త్వగుణము, రజోగుణము, తమోగుణము అను త్రిగుణములయొక్క తారతమ్యాధిక్యములచేత జాతిభేదము లేర్పడును గాని జన్మమునఁ గాదు.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం శూద్రాణాం చ పరంతప।
కర్మాణి ప్రవిభక్తాని స్వభావప్రభవైర్గుణైః॥

భగవద్గీత— 18 అ. 41 శ్లో.

అనుశాసనముచేత శ్రీకృష్ణభగవానులు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులవారి కర్మములు స్వభావసిద్ధములైన గుణములచేతనే విభాగింపఁబడెనని యుపదేశించి యున్నారు. దానివలన శుద్ధసాత్త్వికమే బ్రాహ్మణ్యమని తేలుచున్నది. అహంకారమున కెడమీయక, రాజసము నొందక, మలినసాత్త్వికగుణమును లేక శుద్ధసాత్త్వికమునే ప్రధానముగా గ్రహించి నిత్యకర్మానుష్ఠానపరులై కోపము లేక యుండువారు బ్రాహ్మణులని చెప్పఁబడుదురు.

“యః కశ్చిదాత్మాన, మద్వితీయం, జాతిగుణక్రియాహీనం, షడూర్మిషడ్భావేత్యాదిసర్వదోషరహితం, సత్యజ్ఞానానందానంతస్వరూపం, స్వయం,

నిర్వికల్ప మశేషకల్పాధార, మశేషభూతాంతర్యామిత్వేన వర్తమాన, మంతర్బహిశ్చాకాశవ దనుస్యూత, మఖండానందస్వభావ, మప్రమేయ, మనుభవైకవేద్య, మపరోక్షతయా భాసమానం, కరతలామలకవత్సాక్షా దపరోక్షీకృత్య కృతార్థతయా కామరాగాదిదోషరహిత, శ్శమాదిసంపన్నో, భావమాత్సర్యతృష్ణాశామోహాదిరహితో, దంభాహంకారాదిభి రసంస్పృష్టచేతా, వర్తతే; ఏవముక్తలక్షణోయ స్స ఏవ, బ్రాహ్మణః."

వజ్రసూచికోపనిషత్.

బ్రాహ్మణుఁ డన నెట్టివాఁ డనిన—జాతిసత్వరజస్తమోగుణములు క్రియలు లేనివాఁడును, ఆఁకలి డప్పి శోకము మోహము ముది మరణము ననెడు షడూర్ములులేనివాఁడును, 'అస్తి జాయతే వర్ధతే పరిణమతే అపక్షీయతే వినశ్యతే' యనఁగా (పిండరూపమున) నుండుట పుట్టుట పెరుగుట మాఱుట చిక్కుట నశించుట యను నాఱుభావవికారములును లేనివాఁడును, సత్యజ్ఞానానందములె స్వరూపముగాఁ గలవాఁడును అంతము లేనివాఁడును, స్వప్రకాశము గలవాఁడును, మార్పులేనివాఁడును, సమస్తకల్పములకు నాధారభూతుఁడును, వ్యాప్తిచేత సమస్తభూతములకు నాత్మస్వరూపమున లోపల సంచరించుచుండువాఁడును, సమష్టిమీఁదసమస్తమందు నాకాశమువలె లోపలను వెలుపల నేకరీతిగా నెడము గన్పడనీయక క్రమ్మియుండువాఁడును, కొఱవడని లేక మొక్కవోని బ్రహ్మానందమే స్వరూపముగాఁ గలవాఁడును, మితి వెట్టుటకు నలవికానివాఁడును, అనుభవము చేత నేతప్ప నింకొకవిధమునఁ దెలిసికొన వీలు లేనివాఁడును, పరోక్షము గాకుండఁ బ్రత్యక్షముగాఁ బ్రకాశించువాఁడును, అగుపరబ్రహ్మమునుస్పష్టముగఁ బ్రత్యక్షము చేసికొని ధన్యత్వమును బొందుటచేతను కామము మొదలగుదోషములు లేక శమము దమము ఉపరతి తితీక్ష శ్రద్ధ సమాధానము లనెడుషడ్గుణములతో నొప్పుచు భావము ఆశ మాత్సర్యము తృష్ణ మోహము మొదలుగాఁగలదోషములు లేక దంభము అహంకారము మొదలగుదుర్గుణములను చిత్తమున కంటనీక సంకల్పరహితుఁడై, యద్వితీయుఁడైయుండువాఁడే బ్రాహ్మణుండు.

"యదక్షరం పరంబ్రహ్మ తత్సూత్ర మితి ధారయేత్"

బ్రహ్మోపనిషత్.

అక్షరమగు పరబ్రహ్మ మెద్దియో యదియే యజ్ఞోపవీత మని ధరించవలెను.

"తత్సూత్రం విదితం యేన స విప్రో వేదపారగః"

బ్రహ్మోపనిషత్.

యజ్ఞోపవీత మగునాసూత్రమును అపరోక్షసాక్షాత్కార స్వానుభవముచేత నెవడుస్పష్టముగాఁ దెలిసికొనునో యాబ్రాహ్మణుఁడే వేదములను దుడముట్టఁ జదివినవాఁ డగును అట్టివారనే బ్రాహ్మణు లని చెప్పవలయును

యజ్ఞోపవీతము. *మూఁడుసూత్రములు బ్రహ్మముడియుఁ గలదియజ్ఞోపవీతము. ఒక్కసూత్రమునకు మూఁడు అంతరసూత్రములును, ఒక్కయంతరసూత్రమునకు మూఁడుపోగులు నుండును. కావున యజ్ఞోపవీతమునకు 27 పోగులగును. †

ఓం = అ + ఉ + మ్. ఇవిమూఁడును పెద్దపోగులు లేక సూత్రములు;

భూః, భువః, సువః — ఇవి మూఁడును అంతరసూత్రములు;

తత్సవితు ర్వరేణ్యం .... .. భర్గో దేవస్య ధీమహి...... ధియోయోనః ప్రచోదయాత్.	ఇవి మూఁడును ‡ మూఁడు పాదములయి ప్రతియంతర సూత్రమునకును పోగులుగ నేర్పడును;

* యజ్ఞోపవీతమందలి మూఁడు పోగులు ఇడ పింగళ సుషుమ్న లనియు బ్రహ్మముడియే త్రికూటస్థాన మనియు త్రికూటస్థానమును వదలి సహస్రారమందుండుటయే సన్యాసమనియు తెలిసికొనుడు.

† నక్షత్రములు 27 చంద్రుని భార్యలు అని ప్రతీతి. ఈ 27 ను యజ్ఞోపవీతమునకు 27 పోగులని బ్రహ్మముడియే చంద్రుఁడనియు ఈచంద్రునివలననే కామము వృద్ధి యనియు కామము లేనియెడ మనస్సు వృత్తి రహిత మనియు అదియ సన్యాసమనియు తలంచవలెను.

‡ రామాయణము 7 కాండలును 24000 శ్లోకములును గలది. ఒక్కొక వేయిని మొదటిశ్లోకము ఒక్కొకగాయత్రి మంత్రాక్షరముతో ఆరంభింపఁబడి ఉండుటనుబట్టి రామాయణము గాయత్రి రూప మని చెప్పుదురు.

సీనిసంపుటీకరణమే బ్రహ్మముడి. అది యే గుణసామ్యావస్థ. ఇట్టి యజ్ఞోపవీతమును ధరించుటయే సన్న్యాసము. అట్టిసన్న్యాసికి గుణములు లేవు, సంకల్పమును లేదు. తలను బోడి చేయించుకొన్నంతమాత్రమున నేసన్న్యాసము కానేరదు. సంకల్పరాహిత్యము కావలెను కోరిక పుట్టక యుండవలెను. కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములు లేక యుండవలెను. శమము దమము ఉపరతి తితిక్ష శ్రద్ధ సమాధానము ననుషట్సంపత్తి కలిగియుండవలెను. అట్టివాఁడే యాశ్రమమునందున్న నేజాతియందున్నను బ్రాహ్మణుఁడనియే చెప్పవలయును. నిష్కామకర్మయే చేయుచుండవలయును.

“ఉత్తిష్ఠత జాగ్రత ప్రాప్య వరాన్నిబోధత క్షురస్య ధారా నిశితా దురత్యయా దుర్గం పథస్తత్కవయో వదన్తి.”

కఠోపనిషత్.

బ్రహ్మజ్ఞానప్రాప్తికి మార్గము బహుకష్టమని పెద్దలు చెప్పుదురు. కనుక నోజీవుఁడా యజ్ఞానాంధకారమనెడు నిద్రనుండి లేచి జాగ్రతిఁ గలవాఁడవై యపరోక్ష సాక్షాత్కారసాధనముచేత నిత్యతృప్తిఁ బ్రహ్మానందమనెడు పరమపదమునందు మునిఁగి యుండు పెద్దలయొద్దకుఁ బోయి, యాత్మతత్త్వమును దెలిసికొనుము. సానఁ బెట్టఁబడిన కత్తి యెంతయుఁ బదును గలిగి యున్నందుచేత నెట్లు తాఁకుటకు శక్యము గాక యుండునో యట్లే యీబ్రహ్మజ్ఞానమును దుర్గమముగా నుండును. అట్టి కత్తిపోటు తగిలిన యనన్తరము తెగు నట్లే యీబ్రహ్మజ్ఞానోదయము కలిగినవాని యజ్ఞానపాశములును దెగి నశించును. అహంకారముతోడనే యహంభావమును నశించును. అప్పుడే యపరోక్షసాక్షాత్కారము స్వరూపముగ ననుభవింపఁబడు నంతనే యానందబ్రహ్మానందైక్యము కలుగు నని భావము.

భూతఅద్దము (lens) ఎండలోఁ బెట్టి క్రింద గుడ్డపెట్టిన సూర్యకిరణములయొక్క సంపుటీకరణమే గుడ్డను గాల్చుట చూచుచున్నాముగదా! సూర్యకిరణము లెట్లు పలుదెసలకు వ్యాపించుచుండునో యట్టులె మనస్సు ననేకప్ర

త్తులకుఁ బోవుచుండును. దానిని వృత్తిరహితము (Concentrate) చేసినఁ గలుగునట్టిజ్ఞానాగ్నివలన సంచిత మగునజ్ఞానము కాలిపోవును.

Hence concentration of mind is absolutely necessary.

మంచినీరు త్రాగనిది దాహము తీఱనియట్లు అపరోక్షసాక్షాత్కారము స్వానుభవమువలనఁ గలుగనిది జన్మరాహిత్యము కలుగ నేరదు తేనెటీఁగలు పుష్పమునందలి యమృతమును త్రాగకమునుపు విశేషధ్వనిని జేయును. అ మనుజులును బ్రహ్మానందవాసన తెలియునంతవఱకు మనస్సు వృత్తులకుఁ బోవుచుండును. బ్రహ్మానందసారమును గ్రహించుక స్వానుభవము గలిగనేని తోడ్తోడన మనస్సు సంకల్పరహితమై వృత్తులు నశించి బ్రహ్మానందాబ్ధియందోలలాడుచుండును.

పెద్దలు:—ధనసంపన్నత, నెఱసిన వెండ్రుకలు, ముసలితనమును, గలవారే పెద్దలని తలంపవలదు. బాలుఁడైనను, వృద్ధుఁడైనను ధనము గలవాఁడయినను, నిరుపేదయైనను, మాటలు నేర్చినను నేర్వకున్నను, ఉపనిషద్గ్రంథములను జెప్పఁ గలిగినను చెప్ప లేక యున్నను, తదర్థములను గ్రహించి అపరోక్షసాక్షాత్కారమును స్వానుభవమును గలవారే పెద్దలని తెలియునది. అట్టిమహాపురుషులను సేవించి వారికి చతుర్విధశుశ్రూషలను జేయవలయును.

చతుర్విధశుశ్రూషలు.

1. స్థానశుశ్రూష. — గురువు జపతపాధ్యయనస్థానములు చేసికొనునట్టియు, నాసనశయనాదుల నడపునట్టియుఁ బ్రదేశములను మలినములేకుండ నూడ్చియు నలికియు బాగుసేయుట. జాతి వంశ ప్రతిష్ఠల యందలి యభిమానమును దేహాభిమానమును విడుచుటయే స్థానశుశ్రూష యని భావము.

2. అంగశుశ్రూష.—గురువుయొక్క శరీరమునకు మలినము లేకుండ తోముట కాళులు పిసుకుట మొదలగు నుపచారములు. కామ క్రోధ లోభ

బ్రహ్మవిద్య.

మోహ మద మాత్సర్యము లనెడునంతశ్శత్రువులను బంచమలములను లేకనుండుటయే అంగశుశ్రూష యనిభావము.

పంచమలములు.—

(1) ఆణవమలము= బ్రహ్మమును తెలిసికొనవలె ననుజ్ఞానము ను మఱుగుపఱచునది.

(2) కార్మికమలము= పెద్దలవలన రహస్యములను దెలిసికొను నపుడు దాని యందుబుద్ధిని పోనీయనిది.

(3) మాయికమలము=స్థిరముకాని యజ్ఞానము.

(4) మాయేయమలము - నానారంభములగు ప్రాకృత్యములను జేయించునది.

(5) తిరోధానమలము= "జగత్సత్యం బ్రహ్మ మిథ్య" యనెడి యజ్ఞానమును గలుగఁజేసి, జనన మరణాదిదుఃఖముల యనుభవమునకు కారణమగునది.

3. భావశుశ్రూష.—గురువు కోరినదానినెల్లఁ దెచ్చి యిచ్చుచు, గురు నికి గోరిక లేకుండఁ జేయుట.

మనసు జడమనియుఁ దాను మనసుకంటె భిన్నుఁడనియు, శరీరము నశించునది గనుకఁ దాను శరీరముకంటె భిన్నుఁడనియుఁ దాను పంచ కోశములకు విలక్షణుఁడనియు, జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియ ములు నంతరింద్రియములు ననెడు చతుర్దశేంద్రియములకును దాను విలక్షణుఁడై సాక్షిగనుండుననియు తలంచుటయె భావశుశ్రూష యనిభావము.

4. ఆత్మశుశ్రూష.—గురువుకోరనిదే యాయన యభిప్రాయమును దెలిసి కొని, యిష్టములను నెఱపి, కష్టములను దొలగించి తృప్తిపఱచుట. భావశుశ్రూషయందుఁ దానుసాక్షియనియు విలక్షణుఁడననియుఁ దెలిసికొనును. ఆత్మశుశ్రూషయందుఁ దానుసాక్షి యనుకొనుటయు వృత్తియే గనుకఁ దానుసాక్షిగాననియు నఖండ పరిపూర్ణ సచ్చిదా

నంద స్వరూపమే తానని యెఱింగి తానుతానైయుండుట యని భావము. (ఇది యనుభవైకవేద్యము.)

గురువునం దచంచలభక్తి గలిగి మెలఁగవలయును.

నిజమైన భక్తుని లక్షణములు.—భగవద్గీత—12 అ. 13 శ్లోకము మొదలు కొని చివఱివఱకును—సర్వభూతదయాళుత్వము గలిగి మమకారాహంకారములను విడనాడి సుఖదుఃఖములయందు సమబుద్ధిని సహించి నిత్యసంతోషియై సంశయములను వదలి సంకల్పరహితుఁడయి పక్షపాతములేక మిత్రశత్రువులను మానావమానములను సమముగాఁ జూచుచు నిత్యతృప్తినొంది సర్వకాల సర్వావస్థలయందును గురుపాదములయందే మనసును నిలిపియుండువాఁడు నిజమైన భక్తుఁడని చెప్పవలయును. అట్టి భక్తులయందుఁ బంచవిధములగు భక్తిరసములు నెలకొనుచుండును.

భక్తిరసములు:—

1. శాంతము.—శాంతిగుణము గలిగియుండుట.
2. దాస్యము.—అభిమానము లేకయే సేవకావృత్తినవలంబించుట.
3. సఖ్యము.—లేక స్నేహము. స్నేహితుని వలె గురునిని గౌరవముగాఁ జూచుచు సత్కరించుట.
4. వాత్సల్యము.—బిడ్డలయందువలె గురునియందు ప్రేమయుంచుట.
5. మాధుర్యము.—భక్తిశ్రద్ధలతోడ వినయ విధేయతలననుసరించుచు మృదువుగను మధురముగను భాషించుట.

మనోవాక్కాయకర్మంబులచే గురునిసేవ చేయవలయును. మనస్సును గురుపాదములయందే నిలిపి సాష్టాంగనమస్కారములు చేయవలయును. యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధారణ, ధ్యాన, సమాధులనెడు నష్టాంగయోగముల యందును సమర్థుఁడై యుండుటయే సాష్టాంగనమస్కారము. ఇట్లు సమర్థుఁడైయుండియు గురువునకుఁ గ్రియారూపమైన సాష్టాంగ నమస్కారము చేయవలయును.

క॥ కరయుగములు, చరణంబులు
నురము, లలాటస్థలంబు, నున్నతభుజముల్,
సరి ధరణి మోపి మ్రొక్కినఁ
బరువడి సాష్టాంగ మండ్రు పరమమునీంద్రుల్.

ఇట్లు చతుర్విధశుశ్రూషలు త్రికరణశుద్ధిగాఁ జేసిన మీఁదట గురునకు నిర్హేతుకముగఁ గలుగుకటాక్షము వలన హస్తమస్తకసంయోగము చేసి, యుపరాగిఁను శిష్యునకు రహస్యముల నుపదేశించును.

1. హస్తమస్తకసంయోగము—శిష్యుని నెత్తిమీఁద గురువు యొక్క హస్తమును (చేతిని) పెట్టుట. అప్పుడు శిష్యుఁడు తననెత్తిమీఁద గురువుకొట్టునేమోయని భయపడుచుండును. అతనిమనస్సు ఊర్ధ్వముఖవ్యాప్తిగలదై యుండును. అదియు నిర్విషయంబు. అట్లునిర్విషయమగుటకై మనస్సును ఊర్ధ్వముఖవ్యాప్తిచేయుమని చెప్పుటకు; హస్తమస్తక సంయోగమును నిబంధన యేర్పడియెను.

2. ఉపదేశము—మనస్సు అధోముఖముగా నుండునప్పుడు విషయములకుఁ బోవును. ఊర్ధ్వముఖముగా నుండెనేని విషయములకుఁ బోక నిర్విషయమగును. బ్రహ్మానందమున మునిఁగి తేలుచుండును. అజ్ఞానులకు మనస్సు అధోముఖవ్యాప్తిగలదై విషయములకుఁ బోవుచుండును. అట్టిమనస్సును ఆస్థానమునుండితప్పించి యూర్ధ్వముఖముగ నిలుపుటయే యుపదేశమనఁబడును. ఇదియె గురూపదేశము. ఈ విషయమును తెలిసికొనఁజాలక యేమోమంత్రములు నేర్పెదరని యజ్ఞులుతలంచెదరు. మంత్రములు నేర్పుటయుపదేశముకాదు మనస్సునూర్ధ్వముఖముగ నిలుపుటకుస్థాననిరూపణ చేసిక్రమక్రమముగ నట్లునిలుపుటకు మార్గమును దెలియఁజేయుటయే యుపదేశమగును. మనఃపవనము లేకముచేసి అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయములనెడి పంచకోశములను విడిచి అచల పరిపూర్ణమైయున్న దహరాకాశమనెడు ప్రదేశమందే వర్తించుటకు మార్గమునుచెప్పుట.

3. ఉపవాసము—అదివఱకు ననుభవించుచుండిన పదార్థములయనుభవమును బరిత్యజించుట. అనఁగా విషయసుఖములను బరిత్యజించుటయని భావము. అన్నమును దినకపోవుటయే యుపవాసము కానేరదు. శబ్దార్థము వలన—ఉప=సమీపమున ; వాసము=నివసించుట. అనగా సుషుమ్నానాడికాగ్రమగు సహస్రారమందే మనసును నిలుపుట యని భావము. మనసునకు విషయములు స్థానమైయున్నది. అట్టి విషయములను గప్పించి యూర్ధ్వముఖవ్యాప్తిఁ గలిగించి, దానిని సహస్రారమందుంచుటయే యుపవాసము. అనఁగా నధోముఖవ్యాప్తియైన మనస్సును, దానిస్థానమునుండి తొలిగించి యూర్ధ్వముఖవ్యాప్తిఁ గలిగించుటయే సమీపనివాసము అదియే యుపవాసము. ఇందుచేతనే యన్నము మొదలుగాఁగల యాహారపదార్థములు తినుచున్నను మనస్సంకల్పములేనివారగుటచేత సదోపవాసులని కొండఱు పెద్దలు పేర్కొనంబడిరి. అయాచితమే సదోపవాసము.

Concentration of mind is necessary.

యోగమునభ్యసించుట ముఖ్యమని భగవద్గీతలు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ సర్వద్వారాణి సంయమ్య మనో హృది నిరుధ్య చ ।
మూర్ధ్న్యాధాయాత్మనః ప్రాణమాస్థితో యోగధారణామ్॥

భగవద్గీత— 8 అ. 12 శ్లో.

అన్ని ద్వారములను బిగించి మనస్సును హృదయకమలమందు నిలిపి పిమ్మటఁ దనప్రాణవాయువు, నూర్ధ్వగామియైన సుషుమ్నానాడి గుండా శిరస్సునకెక్కించి నిలుపుటయే యోగధారణమును పొందుటయని యర్థము.

యోగాభ్యాసములేనిది మనసు నిలువదు. గనుక ముందు యోగ విషయము నేర్చుకొనవలయును.

యోగవిషయము.

యోగ మనఁగాఁ బ్రత్యగాత్మకును పరమాత్మకును ఘటాకాశ మహాకాశములకు వలె ఐక్యసంబంధము కలుగుట. అనఁగా మనస్సు ననేకరీతులుగా సంచరింపనీయక తనయందే మగ్నము చేసికొనుట. ఇంద్రియములను వశపఱచుకొని చిత్తము ఈశ్వరునియందు లయింపఁ జేయుటయె యోగము. ఇది సాంఖ్యమునకు సాధకము.

"దృగ్ద్వయం లీయతే యత్ర మన స్తత్రైవ లీయతే
దృష్టమనో లీయతే యత్ర మారుతం తత్ర లీయతే"

మనము దేనితో సమస్తపదార్థములను జూచుచుంటిమో యట్టి నేత్రద్వయముయొక్క చూపునకు బహిర్వ్యాప్తి లేకుండఁ దనను గాను జూచుకొనుట నేర్పిన నదివఱకుఁ గనుపడు వస్తువులెల్లను గనుపడవు దీనికే యంతర్ముఖవ్యాప్తి యని చెప్పుదురు అట్లు చూపెచ్చట లీనమగునో యచ్చటనే మనస్సునైతము లీనమగును. చూపును మనసు నెచ్చట లీనమగునచ్చటనే సోహాస్వరూపముగనుండెడువాయువును లీనమగును అచ్చటనే మనోమారుతములు లయమగుచున్నవి.

ఒకకుండను దెచ్చి చూచిన లోపలను వెలుపలం గూడ నాకాశము కనిపించును. లోపల నుండెడు నాకాశమున కావరణ యుండెనుగదా ఆకుండను బగలఁ గొట్టినపు డాలోపలి యాకాశ మావరణ రహితమై వెలుపలనుండు నాకాశముతోఁ గలిసి నిరావరణమై పేరులేనిది యగుచున్నది. ఆవరణ యున్నంతవరకే కుండలోని యాకాశమను వేఱు పేరుగాని ఆయావరణము రహితము కాఁగానే నామభేదమును బోవును అప్పుడే నామ రూప క్రియా రహితత్వము సిద్ధించును.

యోగాభ్యాసము చేయఁ దలపు గలవారలు, గుహలయందు గాని, లేక, జనసంచారమును దుర్వాసనయు మిట్టపల్లములును లేక విశాలమై యుండుసమభూమి యందు గాని పులిచర్మమునైన కృష్ణాజినమునైనను వేసికొని, దానిమీఁద స్థిరచిత్తముతోఁ గూర్చుండి యోగాభ్యాసము చేయవలయును. కోపమును దూరముగ విడువవలయును ఉప్పు, కారము, మొదలగు తామస పదార్థము

లను దినక, పాలు, నేయి, చక్కెర, మొదలుగాఁ గల సాత్విక మధుర పదార్థములనే తినవలయును. మితాహారమును, మితనిద్రయు నుండవలయును. ప్రథమములోఁ బద్మాసనము వేసికొని యొకగంటసేపు కదలక కూర్చుండి యుండుట కభ్యాసము చేయవలయును. అట్లు లభ్యాసమయినపిమ్మటఁ బ్రాణాయామము చేయువలయును.

[సద్గురువు లేని యెడ వ్యాధియును మరణమును గలుగును.]

కావున యోగాభ్యాసము చేయువారలు, యోగవిద్య బాగుగఁ దెలిసిన గురువును దగ్గఱ నుంచుకొని యభ్యసింపవలయును. లేని-సో వ్యాధులకుఁ గాగణమగును. కొండనాలుకకు మందు పెట్ట నున్న నాలుకయు నూడిపోయినట్లు, యోగవిద్య తెలియకపోఁగా శరీరాయాసము, దగ్గు, మొదలగు వ్యాధులు నేప్పడును. భోజనానంతరము యోగాభ్యాసము చేయు గిట్టదు. తెల్లవారు జామున నాలుగు గంటలవేళయే దీనికి ప్రశస్తమయిన కాలము. (4. A. M. daily.)

హఠయోగులు పాలు పంచదార వెన్న నేయి తేనె గోధుమపిండి మొదలగు మధురపదార్థములనే తినవలయును.

యోగము రెండువిధములు:—

1. అభ్యాసయోగము— దీని నే కర్మయోగమనియుఁ బ్రాణాయామమనియును జెప్పుదురు. ఈయోగాభ్యాసమువలనఁ జిత్తపరిపక్వము గలుగును.
2. జ్ఞానయోగము.—దీని నేరాజయోగ మని చెప్పుదురు. చిత్తపరిపక్వముగలవారీ యోగమువలన ముక్తిని బొందుదురు.

అందు మొదటిది యగుప్రాణాయామము మూఁడు విధములు.

1. ప్రాకృతము లేక మంత్రయోగము
2. వైకృతము లేక లయయోగము.
3. కుంభకము లేక హఠయోగము.

అందు మంత్రయోగము నాలుగు విధములు.

1. అజపరూప మంత్రయోగము

2. జపరూప మంత్రయోగము.

3 క్రియారూప మంత్రయోగము.

4. స్మరణరూప మంత్రయోగము.

వాని వివరమును దెలిపెదను:—

1. అజపరూప మంత్రయోగము.— సూర్యోదయము మొదలుకొని తిరుగ సూర్యోదయమగు వఱకును మూలాధార, స్వాధిష్ఠాన, మణిపూరక, అనాహత, విశుద్ధ, ఆజ్ఞేయ, సహస్రార కమలములకు (చక్రవిషయమునుచూడుడు.) అధిదేవతలైన గణపతి మొదలగు వారికి 21600 హంస అజపాగాయత్రీ మంత్రజపమున సమర్పించుట.

శ్లో॥ షట్శతంతు గణేశాయ షట్సహస్రంతు వేధసే
షట్సహస్రం గదాపాణే ష్షట్సహస్రం పినాకినే
ఆత్మనేచ సహస్రంతు గురవేచ సహస్రకం
జీవసంఖ్యా విజానీయాత్ సహస్రం పరమాత్మనే॥

2. జపరూప మంత్రయోగము—బీజ, ఋషి, ఛందు, దేవత, శక్తి, కీలక, వినియోగములతోఁ గూడిన యేమంత్రమునైన నిర్ణసిదికొలకు జపము చేయుట.

3. క్రియారూప మంత్రయోగము— యజ్ఞములు, వివాహములు, మొదలగువానియందు మంత్రములను నోటఁ జెప్పుచుఁ జేతులతో దర్భ జలాదులతోఁ గ్రమముగ క్రియల నడుపుట.

4. స్మరణరూప మంత్రయోగము—శివ రామ గోవింద నారాయణాదినామములను రాగ తాళ ములతో భజనసేయుట. ఆనామములను కోటి కోటి మారులుగ వ్రాయుట.

లయయోగము:—అనాహత చక్రమున (చక్రవిషయమునఁ జూడుఁడు.) నుండు దశవిధ ప్రణవనాదముల నెఱిఁగి, దశమనాద మెచ్చట లీనమగుచున్నదో యచ్చటఁ జిత్కళాదర్శనమందు మనస్సు లీనమగుటయే లయయోగము. వాయు నిరోదమే లయయోగము.

శ్లో॥ మనోగ్రేవ సతేబిందుః ప్రాణాగ్రేవ సతేకళా
ఉభయో ర్లీయతే నాదం లయ యి త్యుచ్యతే బుధైః॥

మనస్సునకు అగ్రముగానుండు బిందువగు బుద్ధియును ప్రాణమునకు అగ్రముగానుండు కళయును(light of lights) లీనమయినప్పుడే నాదమునులయమగును. అట్టినిష్కళయే పరబ్రహ్మ స్వరూపము.

హఠయోగము:— హఠయోగ విషయమును బాగుగాఁ దెలిసిన గురుని దగ్గఱ నుంచుకొని, వారిచేత నిర్ణయింపఁ బడిన ప్రకారము పద్మములఁ జేయుచు నుడ్యాణబంధ జాలంధరబంధములతోడను అష్టవిధ కుంభకములచేతను ప్రాణవాయువు యొక్క సంచారమును మాన్పి యట్టినిరోధము వలనఁ గాయసిద్ధియు నాకాశగమనసిద్ధియు దూర దృష్టి దూరశ్రవణ సిద్ధులును, అణిమా ద్యష్టసిద్ధులును, స్వేచ్ఛా మరణాదులును గలుగును. (అష్టసిద్ధులు చూడుఁడు.)

జ్ఞానయోగము:— (రాజ యోగము.) సమస్తవిషయములను శ్రవణ, మనన, నిదిధ్యాసలచేతఁ బెద్దలవలనఁ దెలిసికొని పరమోపశాంతి గలిగి సర్వకాల సర్వావస్థల యందును బరబ్రహ్మ స్వరూపమందలి యపరోక్ష జ్ఞానము వలన జీవన్ముక్తిని బొంది విదేహముక్తి పర్యంతమును ప్రారబ్ధము ననుభవించుచు నుండవలెను. రాజయోగికి ప్రాణాయామ మవసరము లేదు. ధారణ ధ్యాన సమాధులు ముఖ్యంబులు.

అష్టాంగములు.

యోగాంగములు పూర్వాంగములని యుత్తరాంగములనియు రెండువిధములు

పూర్వాంగములు.	ఉత్తరాంగములు.
1. యమము.	1. ప్రత్యాహారము.
2. నియమము.	2. ధారణము
3. ఆసనము.	3. ధ్యానము.
4. ప్రాణాయామము.	4. సమాధి.

మంత్ర లయ హఠ రాజ యోగములలో నేయోగ మభ్యసించినను బూర్వాంగములు ముందుగ నభ్యసించి పిమ్మట ఉత్తరాంగముల నభ్యసించవలయును.

I. యమము:—అహింస, అస్తేయము, సత్యము, అపరిగ్రహము, బ్రహ్మచర్యము, అనినైదువిధములు.

1. అహింస:—యజ్ఞములయందును, దుర్గాశక్తికిని వేగనలయందును, తప్ప తక్కినకాలములయందు జంతువులను జంపకుండుట. చీమలు మొదలగు నెట్టి స్వల్పజంతువులను గాని హింసింపకుండుట. ఏప్రాణికిని నొప్పికలుగఁ జేయకుండుట. ఎవని మనస్సునకు నాయాసము గలిగింపకుండుట.

"Universal brotherhood."

2. అస్తేయము:—స్వప్నమందైన నితరులసొత్తు నాశింపక తన కెంతటికష్టము సంభవించిన నొరుల యాస్తిని దొంగిలింపక తానెంతటి విపత్తున మునిఁగియున్న నెట్టి పేఁగటికము ననుభవించుచున్నఁ బెఱవారిసొమ్ము తనకురాఁ గోరక యుండుట.

3. సత్యము:—చూచినసంగతి చూచినట్లుగను దెలిసినసంగతి తెలిసినట్లుగను జెప్పుట. తనయొక్కగాని యితరునియొక్కగాని ప్రాణమానములను రక్షించుటకుఁ జెప్పిన యబద్ధము సత్యముగనే యెన్నఁబడఁ దగును. వీలుగలయప్పు డబద్ధముచెప్పియైనఁ బ్రాణమానములు రక్షింపనియెడ మహాపాపము గల్గునని పెద్దలయభిప్రాయము.

4. అపరిగ్రహము:—శిష్యులు తప్ప తక్కిన యెవరేవి యిచ్చినను దానములను బట్టకుండుట

5. బ్రహ్మచర్యము:—స్త్రీసంభోగము లేక యుండుట. మనస్సునందైనను స్త్రీలమీఁదఁ గోరిక లేక యుండవలయును భార్యకలవాఁడయ్యెనేని ఋతుకాలములయందు మాత్రమామెతోఁ గ్రీడించితృప్తిఁ బొందువాఁడు బ్రహ్మచారిగా నేయెన్నఁబడును.

దోషములు 3 విధములు:—

(1). కాయికము=అన్యస్త్రీని బ్రత్యక్షముగఁ బొందుట.

(2). వాచికము=అన్యస్త్రీని గోరుచు నన్యస్త్రీలతోడి సంభాషణమునకు సంతోషించుచు, వారిపొందులభింపకపోయెనే యెట్లు సమకూడునని మిత్రులతో నాలోచించుచుండుట.

(3). మానసికము=అన్యస్త్రీలను వలచి వారికొఱకె మనసునఁ బరితపించుచు నెవ్వరికిం దెలియనీయక లోలోనన కృశించుచుండుట.

తనభార్య కాక తక్కిన స్త్రీలందఱు దల్లులనియుఁ దానువారి కుమారుఁడనియుఁ దలఁచుచు స్త్రీలమీఁది కోరిక దప్పించుకొనవలయును.

ఋతుకాలము=బహిష్ఠైనది మొదలు 16 దినములు. అందు మొదటి నాలుగు దినములు పదునొకొండవ దినమును బదుమూఁడవ దినమును నిందితములు. అష్టమి, ఏకాదశి, చతుర్దశి, పూర్ణిమ, అమావాస్య, సంక్రాంతి, వ్రతదినములు, సూతకదినములును నిందితములు. కావున నీదినములయందు స్త్రీ సంయోగము కూడదు. మనదేశమని మద్దుఁ బెట్టుకున్నచో మూతికాలును. అట్లే స్వభార్యయైనను ఋతుకాలములయందుతప్ప తక్కినకాలములయందు సంభోగము కూడదు. శ్రాద్ధమందు భుజించిన బ్రాహ్మణుఁడు తనభార్యకోరినను నాడుసంపర్కము చేయఁగూడదు. ఋతుస్నానము చేసిన మూఁడు దినములకులోపలఁ గామాతురుఁడై యుండినను గమింపఁగూడదు. ఒకపడకయందుఁ బవళించుటయును గూడదు. ప్రాతఃకాలము, పగలు, అర్ధరాత్రములయందును సంధ్యాకాలములయందును రమింపఁగూడదు. దితి సంధ్యాకాలమున కశ్యపునితో బలాత్కారముగ రమింప హిరణ్యాకశిపుఁడు హిరణ్యాక్షులు బుట్టి సంధ్యాకాల దోషముచే అతిక్రూరులయిరి. కనుక సంధ్యాకాలమందు సంగమము కూడదు. రాత్రికాలమందే స్త్రీసంభోగము కూడును గాని పగటఁ గూడదు.

"ప్రాణంవా ఏతే ప్రస్కందన్తి యే దివా రత్యా సంయు
జ్యన్తే బ్రహ్మచర్య మేవ తద్య ద్రాత్రౌ రత్యా సంయుజ్యన్తే."
పశ్నోపనిషత్-ప్రథమప్రశ్న 13.

అట్లు కానియెడ

4 వదినమునననఁగా స్నానదినమున రమింపఁగా నిల్చిన గర్భ
మంపలి శిశువల్పాయువును దరిద్రమును బొందును.

11 వదినమున నిల్చిన గర్భమధర్మమందిచ్చగల యాడుశిశువు
ను బొందును.

13 వదినమున నిల్చిన గర్భమున వర్ణసంకరురాలగు కూతురు
కలుగును. ఇదినిశ్చయము.

ఉపరతి వలన నిల్చిన గర్భము స్త్రీయొక్క యాకార చేష్టలు గల
నపుంసకుని బొందును; లేకున్న పురుషచేష్టలు గల స్త్రీయైననిలుచును
ఆఱుమాసములు మిగిలిన గర్భిణి స్త్రీని రమింపఁ గూడదు.

ఈ బ్రహ్మచర్య నియమమును సమస్తమైనవారును జరుపవలయును.

II. నియమము:—స్వాధ్యాయము, సంతోషము, శౌచము, త్రివిధతప
స్సులు, ఈశ్వరప్రణిధానము నని యైదువిధములు.

1. స్వాధ్యాయము=వేదమంత్రములను జదువుట.

(1) వాచికము—నోట బిగ్గఱగాఁ జదువుట.

(2) ఉపాంశువు—ధ్వనిగలుగకుండ మనస్సుననే చదువుట.

(3) మానసికము—ధ్వనిలేకుండఁ బ్రత్యక్షగమును విరళించి
నెమ్మదిగా మనసున జపముచేయుట.

అన్నిటిలోనను మానసికము ముఖ్యము.

"True prayer is voiceless."

2. సంతోషము=సుఖమునకు సంతోషింపక దుఃఖమునకు వ్యసనప
డక పారబ్ధమువలన నేవేళకేదిప్రాప్తించినను యదృచ్ఛా
లాభసంతుష్టితో నుండి నిత్యతృప్తి నొందియుండుట.

3. శౌచము=మలినము లేకుండుట.

(1) బాహ్యశౌచము — స్నానము మొదలగు వానివలన శరీరముయొక్క వెలుపలిమలమును బోఁగొట్టుట.

(2) అంతరశౌచము— అరిషడ్వర్గమును బంచమలములను విడనాడి మనస్సును బరిశుద్ధముగా నుంచుకొనుట.

4 త్రివిధతపస్సులు:—

(1). శరీరతపస్సు— సమయమునందలి యహింసమొదలగు నవియును, శౌచమును, గలిగి, దేవతలను గురువులను బూజించుట.

(2) వాక్కుతపస్సు— సత్యము ప్రియము మనోహరములగు మాటలాడుట.

(3) మనోతపస్సు— మనోనిగ్రహమును మనశ్శుద్ధియును గలిగియుండుట.

5. ఈశ్వరప్రణిధానము:—

సీ॥ కరణంబు లఖిలోపకరణములునుగాఁగ
ప్రాణంబులు ధూప నేతులుగాఁగ
గంగాప్రముఖనాడికలు జలంబులుగాఁగ
షట్కమలములు పుష్పములుగాఁగ
జఠరాగ్ని హవ్యాగ్ని ముజ్జ్వలనవిధి గాఁగ
బటుజ్యోతి కళలు దీపములుగాఁగ
నందితానందంబు నైవేద్యముగాఁగ
రవిశశిజ్యోతు లారతులుగాఁగ

గీ॥ నంగదేవాలయమున సహస్రకమల
పీఠమునశాంతి జనకజోపేతుఁడగుచుఁ
జెలఁగుఁ బరమాత్మ రాము నర్చించుచుంట
తత్త్వవిదు లీశ్వరప్రణిధానమండ్రు॥

ష్ఠానేంద్రియములును గర్మేంద్రియములు నంతరింద్రియములును బూజాపాత్రములుగను దశవిధప్రాణములు పనిబాగులవాండ్రుగను గంగా యమునా సరస్వత్యాది నామములుగల యిడా పింగళా సుషుమ్నాదులగు నాడు లభిషేకాది జలములుగ నాధారాది షట్కమలములు పుష్పములుగను జఠరాగ్ని ధూపముగను జిత్కళలు దీపములుగను బ్రహ్మానందము నైవేద్యముగను సూర్యచంద్రులమండలజ్యోతు లారతులుగను జేసి శరీరమనెడు దేవాలయమందు సహస్రారకమలమనెడి సింహాసనముపైన శాంతియనెడు సీతతోఁగూడియుండు పరబ్రహ్మ స్వరూపుఁడగు శ్రీరాముని నెల్లప్పుడు పూజించుచుండుటయే, యాశ్వాసప్రణిధాన మని తాత్పర్యము.

III. ఆసనములు.

ఆసనము లెనుబదినాలుగు లక్షలు. అందు ముఖ్యములగు పదియు నిందు వివరింపఁబడును.

1. వీరాసనము.—ఒకతొడమీఁద నొకపాదమును మఱియొకతొడక్రింద రెండవపాదమును జేర్చి శరీరమును వంకరలేకుండ నిలిపి భ్రూమధ్యమందు దృష్టి నిలిపియుండునది.
2. పద్మాసనము.—కుడితొడమీఁద నెడమపాదము నెడమతొడమీఁదఁ గుడిపాదము నుంచి వెనుకప్రక్కగఁ గుడిచేతితోఁ గుడికాలిబొటనవ్రేలు నెడమచేతితో నెడమకాలి బొటనవ్రేలును బట్టుకొని గడ్డము వక్షస్థలమునకు దగులునట్టుగఁ దలవంచి భ్రూమధ్యమందు దృష్టినిలిపి యుండునది. ఇది గృహస్థులకు ముఖ్యము.
3. కుక్కుటాసనము.—పద్మాసనము వలెనే పాదములను గడ్డమునుంచి పిక్కలకుందొడలకును నడుమ జేతుల దూర్చి యాచేతులను నేల

మీఁద మోపి పైకిలేచినట్లుండి భ్రూమధ్యమందుండు చిద్బిందువును జూచుచుండునది.

4. స్వస్తికాసనము.—పిక్కలకును దొడలకును నడుమఁబాదములఁ జేర్చి శరీరమువంకర లేకుండ నిలిపి భ్రూమధ్యమందు దృష్టినినిలిపియుంచునది.

5. యోగాసనము —ఎడమతొడక్రిందుగఁ గుడిపాదమును గుడితొడక్రింద నెడమపాదము నుంచి తొడలనడుమఁ జేతులు గ్రుచ్చి, పిక్కలఁ బట్టుకొని శరీరము వంకర లేకుండ నిలిపి భ్రూమధ్యమందు దృష్టిని నిలుపునది.

6. సిద్ధాసనము.—గుదస్థానమునఁ (మూలస్థానమున) నెడమకాలిమడిమయు లింగస్థానమందుఁ (మూత్రస్థానమున) గుడికాలిమడిమయు నునిచి, శరీరము వంకర లేకుండ నిలిపి భ్రూమధ్యమందు దృష్టిని నిలుపునది.

7. గోముఖాసనము.—ఎడమపిఱ్ఱక్రిందఁ గుడిపాదమును గుడిపిఱ్ఱక్రింద నెడమపాదము నుంచి, శరీరము వంకర లేకుండ నిలిపి, భ్రూమధ్యమందు దృష్టిని నిలుపునది.

8. కపాలాసనము.—కాళ్లు మీఁదికిని దల క్రిందికి నునిచి భ్రూమధ్యమందు దృష్టినిలిపియుండునది.

9. ముక్తాసనము.—ఎడమకాలి మడిమచే గుదస్థానమును గప్పి, కుడి పాదము నెడమతొడమీఁద నునిచి భ్రూమధ్యమందు దృష్టి నిలిపి యుంచునది.

10. పశ్చిమతానాసనము.—నేలమీఁద రెండుకాళ్లను జక్కఁగాఁ జాఁచి మోకాళ్లమీఁదఁ దలపెట్టి రెండుకాలిబొటనవ్రేళ్లను రెండు చేతులం బట్టికొని భ్రూమధ్యమందు దృష్టినిలిపియుంచునది.

అన్ని యాసనములలోనను సుఖాసనము పరమశ్రేష్ఠమైనది.

సుఖాసనము.—ఆంతర్య బాహ్య దృశ్యములన్నియుఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమనియు, నాపరబ్రహ్మస్వరూపమే తాననియుఁ దలఁచి యేసంకల్పమునులేక, నిస్సంకల్పుఁడై బడలిక, జాడ్యము, నిద్ర, ఆయాసము

మున్నగునవి యేకరబ్రహ్మస్వరూపమున నుండుటచేతఁ గలుగు ప్రాయత్నయునికియే సుఖాసనము.

[ద్రష్ట, దర్శన, దృశ్యములు, (అనఁగాఁ జూచువాఁడు, చూపు, చూడఁబడునది—respectively) యేకరబ్రహ్మమందు లయమగుచున్న ప్రా, యత్నరహితబ్రహ్మమునందే దృష్టినిలుపవలెంగాని యభ్యాసకులవలె భ్రూమధ్యమున లక్ష్యములు నిలుపరాదు ఇదియు సామనస్క రాజయోగ లక్షణము.]

IV. ప్రాణాయామము.

ప్రాణాయామము మూఁడు విధములు.

1. ప్రాకృతప్రాణాయామము = అజపగా మంత్రయోగము
(చూ. 24 పుట.)

2. వైకృతప్రాణాయామము- ఎడమముక్కున వాయువును పూరించి సగభాగము కుంభకమందు నిలిపి కడమసగమును కుడిముక్కున రేచింపవలెను. మఱలఁ గుడిముక్కునఁ బూరించి సగము కుంభకమందు నిలిపి, కడమసగము నెడమముక్కున రేచింపవలెను. ఈతీరున యథాశక్తిగఁ బ్రాణాయామము చేయుచుండవలెను

3. కుంభకప్రాణాయామము —మూలబంధ ఉడ్యాణబంధ జాలంధరబంధములఁ గావించి, వాయువును పూరింపక, రేచింపక ఏకరీతిని నిలుపుట.

రేచకము—సంహారము ; పూరకము—ఉత్పత్తి ; కుంభకము—స్థితి.

పూరించుట- కుడిముక్కును మూసి యెడమముక్కు గుండ వాయువును లోపలికిఁ బీల్చుట.

రేచించుట ఎడమముక్కు మూసి, కుడిముక్కు గుండ వాయువును లోపలి నుండి విడుచుట

కుంభించుట.—ఇవి రెండువిధములు.

(1) ఊర్ధ్వకుంభకము పూరించినవాయువును గొన్ని నిముసములు రెండుముక్కులుమూసి, రేచింపకుండ నిలుపుట

(2) అధోకుంభకము= రేచించినపిమ్మట వాయువును గొన్నినిముషములు రెండుముక్కులుమూసి పూరింపకుండ నిలుపుట.

మూలబంధము=ఎడమకాలిమడమచేత గుదస్థానమును మూయుట.

ఉడ్యాణబంధము=కుడికాలిమడమచేత నాభిస్థానమును మూయుట.

జాలంధరబంధము=తలవంచి, గడ్డము ఱొమ్మునందుంచుట.

ఈవిధముగఁ బ్రాణాయామము నిత్యము నభ్యాసము చేయుటవలన శరీరము తేలికయగును. ప్రాణాయామము చేయుటవలనఁ జిత్తము దగ్గు మొదలగు వ్యాధులు నెమ్మదించును. ఏవ్యాధియునుండదు. భోజనానంతరము మీఁదయభ్యాసము చేయఁగూడదు. తెల్లవారుజామునఁ జేయుట యుక్తము.

V. ప్రత్యాహారము.

జ్ఞానేంద్రియములను కర్మేంద్రియముల నంతరింద్రియములను వానివానివిషయములకుఁ బోనీయక మఱలించుట ప్రత్యాహారము. ఈప్రకారము నిత్యమునభ్యసించిన నింద్రియములు స్వాధీనములగును. ప్రాణాయామమువలన వాయువు నిలిచినపుడింద్రియవ్యాపారములును నిలుచును. మనసుస్థిమితమునిలుచును.

జ్ఞానేంద్రియములు.
- శ్రోత్రేంద్రియము—(చెవి)శబ్దములను వినును
- త్వగింద్రియము—(చర్మము) మృదువు కఠినము మొదలగుగుణములను తాఁకుటవలన గ్రహించును.
- చక్షురింద్రియము—(కన్ను)అనేకరూపములను జూచును.
- జిహ్వేంద్రియము—(నాలుక) రుచులను గ్రహించును.
- ఘ్రాణేంద్రియము—(ముక్కు) వాసనలను గ్రహించును.

కర్మేంద్రియములు.
- వాగింద్రియము—(నోరు)శబ్దములను బలుకును.
- పాణీంద్రియము—(చేయి) ఇచ్చుట పుచ్చుకొనుట మొదలగుపనులు చేయును.
- పాదేంద్రియము—(కాలు)నడుచుట మొదలగుపనులు చేయును.
- పాయ్వింద్రియము—(గుదము)మలవిసర్జనము చేయును.
- ఉపస్థేంద్రియము—(యోని లేక శిశ్నము) మూత్రవిసర్జనముచేయును సురతాదులచేత నానందించును.

అంతఃకరణములు.

- మనస్సు—కోరికలను పుట్టించును.
- బుద్ధి—నిశ్చయించును.
- చిత్తము—ఆలోచించును
- అహంకారము—[illegible] పనులు చేయించును.

ఈ [illegible] గుణాలు [illegible] [illegible] [illegible] వలెను [illegible].

VI ధారణము.

మూలాధారము, స్వాధిష్ఠానము, మణిపూరకము, అనాహతము, విశుద్ధము, ఆజ్ఞాచక్రము, సహస్రారము, అనెడు కమలములయందు (అవి గాక [illegible]) వానికి అధిదేవతలయిన గణపతి, [illegible], [illegible] రుద్రుడు, ఈశ్వరుడు, [illegible], [illegible] ([illegible]) మొదలగు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మనస్సును నిలుపుట. ఈ ప్రకారముగ నిత్యము అభ్యసించుచో [illegible] నిలిచి [illegible] నిలుచును. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

VII ధ్యానము

ధ్యానము రెండువిధములు.—

1. గుణధ్యానము—హృదయపద్మమందు విరాట్పురుషుని నిలిపి మనస్సుచేత సమస్తవస్తువులను గల్పించి షోడశోపచారములను చేసి ధ్యానించవలెను. [illegible] "నియమము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (చూ. పుట. 29)

2. నిర్గుణధ్యానము—పిరాసనమున నుండి, చేతులను తొడలమీఁద నుంచుకొని నేత్రములు మూసి, "అహం బ్రహ్మాస్మి" అను నాదము [illegible] బ్రహ్మస్వరూపమే తానని, నిర్వికల్పనిస్సంగనిర్గుణ [illegible] ములు తాను గాననియుఁ [illegible] ములు తాను గాననియుఁ ఐదునాలు కర్మేంద్రియములు తాను గాననియు, [illegible] సాక్షి [illegible] బ్రహ్మస్వరూపమే [illegible] యుండుట.

[illegible]

VIII సమాధి.

[illegible] ముఖ్యములు.

[illegible]—

1. [illegible]
   (1) దృశ్యానువిద్ధసవికల్పము.
   (2) శబ్దానువిద్ధసవికల్పము.
2. నిర్వికల్పము.

ఇవి బాహ్యాంతరభేదములచేత నాలుగువిధములు. వానివివరము.

1. బాహ్యదృశ్యానువిద్ధసవికల్పసమాధి:— నేత్రములకు గోచరము [illegible] బాహ్యదృశ్యము లనెడు పదార్థముల చేత నా చేతనములును [illegible] ప్రకృతి [illegible] గనుక నట్టి దృశ్యములకుఁ దాను విలక్షణుఁడ నని యుఁ బ్రహ్మస్వరూపమే తా ననియుఁ దలంచుట.

2. అంతర్దృశ్యానువిద్ధసవికల్పసమాధి:— తన యందు స్వభావము చేతఁ [illegible] నంతర్దృశ్యములకు [illegible] గాను విలక్షణుఁడ నని యుఁ బ్రహ్మస్వరూపమే తా ననియుఁ దలంచుట.

3. బాహ్యాశబ్దానువిద్ధసవికల్పసమాధి:—బాహ్యాశబ్దములనెడుసమస్తనామములకుఁ దాను విలక్షణుఁడ ననియు నామరూపక్రియారహిత మగు పరబ్రహ్మస్వరూపమే తా ననియుఁ దలంచుట.

4. అంతరశబ్దానువిద్ధసవికల్పసమాధి:—అంతరశబ్దములనెడు కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములు మొదలగువానికిఁ దాను విలక్షణుఁడ ననియుఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమే తా ననియుఁ దలంచుట.

5. బాహ్యనిర్వికల్పసమాధి:— పైనాలుగువిధములగు సవికల్పసమాధులయందును స్థిరమై అంతరబాహ్యములయందుఁ దనకంటె భిన్నమైన దేదియుఁ దోఁపక పరబ్రహ్మస్వరూపముగనే కనుపించుట.

6. అంతరనిర్వికల్పసమాధి:—తాను విలక్షణుఁడ ననెడువృత్తియు లేక, తానే పరబ్రహ్మస్వరూప మనెడువృత్తియు లేక, అఖండపరిపూర్ణసచ్చిదానందపరబ్రహ్మస్వరూపమై తాను తానై యుండుట.
(అనుభవమునలననే తెలిసికొనవలయును.)

ఈసమాధులయందు* వాయువు పూర్తిగా నిలుచును. నిద్రకంట నధికమైన సుఖము కలుగును. సమాధినిష్ఠాగరిష్ఠునకు అన్నపానాదులయందుఁ గోరికయుండదు బంగారమును మట్టియు సమముగనే తోఁచును. అతనికి శీతోష్ణములు, సుఖదుఃఖములు, జాతిమతములు, శాస్త్రములు, కర్మలు, నుండవు. భూషింపఁడు భూషింపఁబడఁడు. కొట్టఁడు కొట్టఁబడఁడు. తిట్టఁడు తిట్టఁబడఁడు. ఏకవిషయమున సహస్రారమందు సమాధిని గూర్చి వ్రాయఁబడును.

పంచదశయోగాంగములు.

1. యమము — పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశము లనెడుపంచభూతములు, స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరములు, శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణ

* సమాధికివిఘ్నములు — రోగము, బడలిక, సందేహము, అజాగ్రత, సోమరితనము, విషయలోలత్వము, తప్పుఅభిప్రాయము, స్థిరములేమి, బాధ, హీనత్వము, జాడ్యము, ఆయాసము, దగ్గు మొదలుగాఁగలవి. ఇవి యున్నప్పుడు సమాధులు చేయ గిట్టదు. మున్ముందుగా ప్రతిబంధములను నివర్తిఁ జేసికొని సమాధి నిష్ఠలకుఁ బోవలయును.

ణము లనెడు జ్ఞానేంద్రియములు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థ లనెడు కర్మేంద్రియంబులు, మొదలగు బాహ్యదృశ్యములును; మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారము లనెడు నంతరింద్రియములు, ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానము లనెడు పంచప్రాణములు, నాగకూర్మకృకర దేవదత్తధనంజయము లనెడు నుపవాయువులు, మొదలగు నంతరదృశ్యములును; పరబ్రహ్మస్వరూప మనియు, నాయవాఙ్మానసగోచర మగు పరబ్రహ్మమే తా ననియుఁ దలంచుట.

2. నియమము.—చతుర్దశేంద్రియములకును వానివానివిషయములకును దాను విలక్షణుఁడ ననియు, సచ్చిదానందస్వరూపుఁడ ననియు, సత్వరజస్తమోగుణసంబంధము లనవృత్తులు లేనివాఁడ ననియు, బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రు లనెడు జాతులు లేనివాఁడ ననియు * స్థూలసూక్ష్మరూపములు లేనివాఁడ ననియుఁ బేరు లేనివాఁడ ననియు, గనుక నే నామరూపక్రియారహితుఁడ ననియుఁ దెలిసికొని, సర్వకాలసర్వావస్థలయందును బ్రహ్మానందములో మునిఁగియుండుట.

3. త్యాగము—శరీరము యింద్రియములు మనస్సు ప్రాణములు మొదలుగాఁ గలవి తానుగా ననివాని యం దభిమానము వదలియుండుట; సంకల్పరాహిత్యము.

4. మౌనము—"యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహ" మనస్సుతోఁ గూడఁ బరబ్రహ్మమును బొందనేరక వాక్కులు మఱలు చుండును; అట్టి పరబ్రహ్మమునందే మనస్సును మగ్నము చేసియుండుట. మనస్సు పరబ్రహ్మమును జూడ నేరదు గాని పరబ్రహ్మమం దైక్యమగును; అనఁగాఁ బరబ్రహ్మమే తానగును.

"పరా ప్రాణమయీ ప్రోక్త పశ్యతీచ మనోమయీ
మధ్యమా యింద్రియాణ్యాహుః వైఖరీ వాగితిస్మృతా॥"

* ఈజాతిభేదము స్థూలశరీరమునకే గాని శరీరత్రయవిలక్షణుఁ డగు నాత్మస్వరూప మెనతనకు లేదని యెఱుంగునది.

వాక్కులునాలుగువిధములు.—

(1) పరావాక్కు=సంకల్పము పుట్టుట.

(2) పశ్యంతివాక్కు=సంకల్పమును వెలువరించుట.

(3) మధ్యమవాక్కు—దంతతాల్వోష్ఠ వ్యాపారములతోఁ గూడినది.

(4) వైఖరీవాక్కు=బిగ్గఱగా మాటలాడుట.

ఈవాక్కులు దిగువనుండి యొకటొకటి యడఁగి పోఁగాఁ జివరకు నిలిచెడుపరావాక్కు కూడ లేనప్పుడు బ్రహ్మానందము కలుగును. అట్టిస్థితియె మౌనము. మితభాషిగా నుండుట. మాటలాడినను జెప్పినమాటలను స్మృతి నుంచక, యేసంకల్పమును లేక, నిస్సంకల్పుఁడై యుండుట.

5. దేశము—ఏప్రదేశమునందు మనసును నిలిపిన నింద్రియసంబంధము వృద్ధికారములు లేనిదియు, సుఖదుఃఖములు జననమరణములు తాపత్రయములు మొదలుగాఁ గలవి లేనిదియు, సర్వకాలసర్వావస్థలయందును సత్యమై నిర్మలమై శ్రేష్ఠమై సచ్చిదానందస్వరూప మగునదియును పెద్దలచేతఁ దెలియఁదగినదియు నవాజ్ఞానసగోపురంబునను పరబ్రహ్మము తెలియునో, యట్టిప్రదేశమే యేకాంతస్థలము. ఈసంగతిని పెద్దలవలనఁ దెలియఁజాలక బహుజను లేకాంతదేశమన నిర్జనప్రదేశమనియు నట్టడవి యనియుఁ దలంచి యడవులకేగి తపస్సుచేయుదురు. గుహల కేగెదరు. అట్లుపోఁబడక యేకాంతదేశమును జక్కఁగఁ దెలిసికొనవలెను. అదియె యాత్మగుహ యని చెప్పుదురు. అదియె యింద్రయోని. అట్టియోనియందు గమించిన నిరంతరసుఖము కలుగును. అట్లుచేయక యడవికిఁ బోయినను, లేక గుహలలోఁ గూర్చుండినను మనసు మాత్రము నిలువక విషయములకుఁ బోవుచుండును. మనసునిస్సంకల్పమైనయెడ నడవులతోఁ బని, గుహలతోడను ప్రయోజనము లేదు. (చూ—చక్రవిషయము:—సహస్రారము.)

6. కాలము—ప్రపంచవ్యాపారమందు నెల్లెడఁ గాలనియమము లేక యఖండముగాఁ బ్రకాశించు పరబ్రహ్మమే కాలము. యోగి, యట్టికాలస్వరూపము తానై ప్రళయకాలములకును లోఁబడక యేకరీతిగాఁ బ్రకాశించును.

7. ఆసనము.—

(1) సుఖాసనము — పరబ్రహ్మస్వరూపము తానై యున్నప్పుడింద్రియములకు వ్యాపారము లేదు. నిద్ర యలజడి మొదలగునవియును లేవు. కావున నా పరబ్రహ్మస్వరూపము తానై యుండుట.

(2) సిద్ధాసనము—అస్తి, జాయతే, వర్ధతే, పరిణమతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతే, అనుషడ్వికారములును లేని పరబ్రహ్మము నపరోక్షజ్ఞానదృష్టిచేతఁ జూచి దానియం దైక్యమైనతో. నే యణిమాద్యష్టసిద్ధులును గలవాఁ డగుట.

8. మూలబంధము—అన్నిబంధములకును మూలమైనది. పరపూర్ణావలోకన మైనమాత్రముననే సమస్తమునకును గారణమైనయీబంధము వీడును.

9. దేహసామ్యము—సముద్రమునందు సమస్తనదులు, మురుగుకాల్వలు, మొదలగునవి యన్నియుం గలసి యభేదముగ నున్నట్లు బ్రహ్మానందమనెడు నపారసముద్రమునందు నింద్రియములు, వానివిషయములు, నరిషడ్వర్గమును మొదలుగాఁ గల వన్నియుఁ జేరి, వానిరూపములం బాసి పరిపూర్ణమం దైక్యమగుచున్నవి. అప్పుడు స్థూలసూక్ష్మకారణ మహాకారణము లనెడుశరీరభేదములు లేక రూపనామక్రియారహిత మైనపరబ్రహ్మస్వరూప మనెడుపరిపూర్ణ మంతటను నిండి యుండును.

10. దృష్టిస్థితి—లక్ష్యములలో శ్రేష్ఠమగుశాంభవీలక్ష్యముచేతఁ బరబ్రహ్మమందే తదేకనిష్ఠగా దృష్టిని నిలుపుట.

(1) బాహ్యలక్ష్యము = శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణము లనెడు జ్ఞానేంద్రియములయొక్కయు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థ లనెడుకర్మేంద్రియములయొక్కయు, విషయము లగు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధవచనదానగమనవిసర్గానంద ములయందు లక్ష్యమును నిలుపుట.

(2) అంతర్లక్ష్యము = మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారముల యొక్క వృత్తు లగుసంకల్ప నిశ్చయ చంచల కర్తవ్యముల యందు లక్ష్యము నిలుపుట.

(3) మధ్యలక్ష్యము = అంతరబాహ్యమధ్యలక్ష్యము = బాహ్యేంద్రియవిషయము లంతరింద్రియవిషయములయందు లక్ష్యమును నిలుపుట.

(4) షణ్ముఖి = శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణములనెడు జ్ఞానేంద్రియములు మనస్సులయందు లక్ష్యమును నిలుపుట.

(5) శాంభవి = పైనాలుగులక్ష్యములను సమష్టిగాఁ జేర్చి యంతర బాహ్యములయందుఁ బ్రకాశించుపరబ్రహ్మస్వరూపము నందు లక్ష్యము నిలుపుట. ఇది యన్నిలక్ష్యములలో శ్రేష్ఠము.

11. ప్రాణాయామము — శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణము లనెడుజ్ఞానేంద్రియములును వానివృత్తు లగుశబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులును, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థ లనెడుకర్మేంద్రియంబులును వానివృత్తు లగు వచనదానగమనవిసర్గానందములును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనెడునంతఃకరణచతుష్టయంబును, వానివృత్తు లగుసంకల్ప వికల్పనిశ్చయచంచలకర్తృత్వములును ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానంబు లనెడుపంచప్రాణంబులును, నాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనంజయము లనెడుపంచవాయువులును బరబ్రహ్మస్వరూపమనియు నాపరబ్రహ్మస్వరూపమే తాననియుఁ దలంచుట. అట్లు తలంచు నేని

పైనఁ జెప్పినవృత్తులన్నియు నశించును. "యద్యద్దృశ్యం తన్నశ్య" మనునట్లు కనుపడు పదార్థజాతమంతయు నశ్యమగు నని యెంచి విటునియందు విటకత్తెకు వలె మనస్సును పరబ్రహ్మస్వరూపమం దేకాగ్రము చేయుట.

12. ప్రత్యాహారము — సద్గుణములను దుర్గుణములను పరబ్రహ్మస్వరూపము గాఁ దలంచుట.

13. ధారణము — మనస్సు దేనిని సంకల్పించునో, దేనిని చూచునో, యాతలంచినది, చూచినది యంతయుఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమని హృదయమందు నిశ్చయముగ నిలుపుట.

శ్లో॥ "యద్యత్పశ్యతి చక్షుర్భ్యాం తత్తదాత్మేతి భావయేత్
యద్యత్స్పృశతి హస్తాభ్యాం తత్తదాత్మేతి భావయేత్
యద్యచ్ఛృణోతి కర్ణాభ్యాం తత్తదాత్మేతి భావయేత్"

కైవల్యోపనిషత్.

కన్నులచేతఁ జూడఁబడునది చేతులచేతఁ దాకఁబడునది చెవులచేత వినఁబడునది యాత్మస్వరూపమని భావింపవలెను

14. ధ్యానము — స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరములు*, శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణము లనెడు జ్ఞానేంద్రియములు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థ లనెడు కర్మేంద్రియంబులు, మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనెడు అంతరింద్రియములు సత్త్వాదిగుణములు శబ్దాదివిషయములు, ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానంబు లనెడు పంచప్రాణంబులు, నాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనంజయు లనెడు పంచవాయువులు, మొదలగుదృశ్యములు నేను గాను, వీనిని దెలిసికొనెడుస్వస్వరూపుఁడను, సాక్షిని, అని యెంచి, యిట్టు తప్పక యుండుట.

---

* సాక్షిత్వమున్నంతవఱకు నాలుగవశరీరము మహాకారణశరీర మున్నది అది సాక్షిగా నుండును. ఈసాక్షిత్వము పోయి, యైక్యమైనప్పుడా శరీరము నూడఁ బోయి పరబ్రహ్మస్వరూపము లేక పరిపూర్ణ మగును. దీనినే యచల మనియుఁ జెప్పుదురు.

15. సమాధి—సర్వకాలములయందు ననఁగా భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలములయందు లేక అహోరాత్రులయందును; సర్వావస్థలయందు ననఁగా జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తితురీయము లనెడునాలు గవస్థలయందును సమస్తము బ్రహ్మస్వరూపమే యని యెల్లప్పుడు దర్శించె నేని సమస్తవికారములును రహిత మగుసహజనిర్వికల్పనిష్ఠ యగును.

చక్రవిషయము.

ప్రత్యక్షముగ కనుబడెడి యీస్థూలదేహమందు మూలాధారమునుండి కపాలకుహరముపఱకు వీణాదండమువలె నొక వెన్నెముక యుండును.

"దేహస్య పశ్చిమే భాగే వీణాదండ స్వరూపభృత్
దీర్ఘాస్థి మూర్ధపర్యంతం బ్రహ్మదండేతి కథ్యతే"
ఉత్తరగీత.

శరీరముయొక్క వెనుకభాగమున వీణాదండమువలె శిరస్సుపర్యంతమును వెన్నెముక యున్నది. దానిని బ్రహ్మదండి యనిచెప్పుదురు.

"తస్యాంతే సుషిరం సూక్ష్మం బ్రహ్మనాడీతి సూరిభిః
ఇడాపింగళయో ర్మధ్యే సుషుమ్నా సూక్ష్మరూపిణీ"
ఉత్తరగీత.

వెన్నెముకమధ్యను గొట్టమువలెసూక్ష్మరూపముగ నుండురంధ్రమును బ్రహ్మనాడి యందురు. ఆనాడి ఇడాపింగళనాడులకు మధ్య నుండి న్నదె సుషుమ్న యను పేరఁ బరగుచున్నది. ఈసుషుమ్నయే బ్రహ్మైక్యప్రతిపాదక మైనది గనుక బ్రహ్మనాడి యని చెప్పఁబడును. ఈసుషుమ్న కంతర్గతముగా కుండలినీశక్తి గలదు.

ఈవీణాదండమునకు పీఁకెకు మెట్లువలెనే యొకటిమీఁద నొకటిగా ముప్పదిమూఁడు పూస లుండును. అందు మొదటియేఁడిటినే మెడపూసలని కడమ యిరువదియాఱిటిని వెన్నుపూస లనియుఁ జెప్పుదురు. ఈవెన్నెముకకే బ్రహ్మదండి మేరువు నను పేరులు. ఈపూసలనడుమ నాళ ముండును. అదియె

సుషుమ్నా నాళము. ఈనాళముగుండ సుషుమ్న అధోముఖముగ మూలాధారమునకు వచ్చి మనస్సును విషయములకు పోవునట్లు చేసి తానుతిరుగా యూర్ధ్వముఖముగా వ్యాపించుచు * వెన్నుపూసలను మెడపూసలను దాటి పెద్దనాళముతోఁ గలియును. ఈపెద్దనాళమునకే బ్రహ్మరంధ్ర మని పేరు. ఈసుషుమ్న సర్పాకారముగా నున్నందున వెన్నుపా మని చెప్పుదురు. ఈసుషుమ్న కడుకోమలమైనదియు బహుమృదువైనదియును గావున నేయపాయమును గలుగకుండ శిరస్సునందలి కపాలకుహర మనెడిదట్టమయిన యెముకలపెట్టెలో నిముడ్చఁబడి మతిజాగ్రతతోఁ గాపాడఁబడవలసి వచ్చెను. ఈసుషుమ్న యుండెడుస్థానము బ్రహ్మరంధ్రము. ఇదియె ప్రాణాధారము.

శరీరమున నుండుముఖ్యము లౌనూఱునాడులలో నొక్కొక్క దానికి నూఱేసి శాఖానాడులును అందొక్కొక్క శాఖా నాడికి 72000 సూక్ష్మనాడులు గలవు. నాడు లనేకములుగాఁ గలవు అందు ముఖ్యము లెవ్వియని వివరించెద:—

1. సుషుమ్న— అతికోమలమును సుకుమారమును నై, యిడాపింగళ లను నాడులతో మూలాధారము నుండి యూర్ధ్వముఖముగాఁ బోయి "కుండలీశక్తి" యను పేరితోఁ గపాలకుహరముఁ బ్రవేశించి యచట నుండి నాలుకకొనకుఁ జేరి "సరస్వతి" యను పేరిటఁ బ్రసిద్ధమగుచున్నది. ఈసుషుమ్న భ్రూమధ్యాభిముఖమై సూక్ష్మముగ నిడాపింగళానాడులతోఁ గలిసియుండును. ఆస్థానమే "త్రివేణీసంగమము" "త్రికూటము" "ఆజ్ఞాచక్రము" నని చెప్పఁబడును

* ఈ 33 పూసలనే 33 గ్గురుదేవతావరు లనియు శరీరమందలి ముప్పదిమూఁడుకోట్ల రోమంబులే ముప్పదిమూఁడుకోట్ల దేవత లనియుఁ జెప్పుచున్నారు.

అష్టవసువులు.........	8	మొత్తమున ముప్పదిముగ్గురు దేవతావరులు.
ఏకాదశరుద్రులు....	11	
ద్వాదశాదిత్యులు......	12	
ఇంద్రుఁడు....	1	
బ్రహ్మ	1	

సుషుమ్న తెల్లనిరంగు గలది గాన "శుక్లనాడి" యని, పరబ్రహ్మము నుగుఱించినజ్ఞానమునకు సాధకము గావున "బ్రహ్మనాడి" యని యును జెప్పఁబడును.

2. ఇడ—ఎడమముక్కు నుండి వాసనలను గ్రహించును. ఇదియే చంద్ర నాడి. ఈనాడి ముక్కునుండి కపాలముదనుక పోవును గనుక వాసనలను గ్రహింపఁజేయును. *(Olfactory nerve.)*

3. పింగళ—కుడిముక్కు నుండి వాసనలను గ్రహించును. ఇదియే సూర్య నాడి. ఈనాడియు ముక్కు నుండి కపాలముదనుక పోవును గనుక నిదియు వాసనలను గ్రహింపఁ జేయును. *(Olfactory nerve.)* ఈయిడాపింగళానాడులుసుషుమ్నతోఁ గూడనాధారచక్రమునుండి యూర్ధ్వముఖముగాఁ బోయి భ్రూమధ్యమందుఁ జేరి "గంగా" "యమునా" యను పేరులు గలవి యగును. వీనివలననే ప్రాణవా యువునకు సంచారము కలుగును. గంగాయమునాసరస్వతులు కలి యుస్థానము గనుక భ్రూమధ్యమునకుఁద్రివేణీసంగమ మను పేరు కలిగెను.

4. పూషాలము. } **5**. అలంపూష. } అనునీనాడులు రెండును చెవులలోపలినుండి కపాలము వఱకును పోవును గనుక నివి శబ్దములను గ్రహింపఁ జేయును. ఈనాడులు లేనిచో శబ్దమును వినఁజాలము. *(Auditory nerves.)*

6. గాంధారి } **7**. హస్తిజిహ్వ } అను నాడులు రెండును కన్నులలోపలినుండి కపాలము వఱకును బోవును; గనుక రూపములను గ్రహింపంజేయును. *(Optic nerves.)*

8. కుహూనాడి—గుదస్థానమున నుండి మలమును విడచునట్లు చేయును.

9. సినీవాలీనాడి— గుహ్యస్థానమం దుండి మూత్రమును వదలునట్లు చేయును.

10. రక్తాహ్వయనాడి—గుహ్యస్థానమం దుండి శుక్లశోణితములను వెడలఁ గొట్టును. లింగలేపనము కలుగఁజేయును.

చెవులు కన్నులు ముక్కు నాలుక—వీని నుండి యేడు నాడులు మేడస్సు (*brain*)నందు సుషుమ్నతోఁ గలియును. ఆస్థానమునే "బ్రహ్మరంధ్ర"మనియు "సప్తపథ" యనియుం జెప్పుదురు. అచ్చటనే సహస్రార ముండును. శ్రోత్ర నేత్ర జిహ్వాఘ్రాణములనుండి పోవునాడులు కలియుస్థానము గనుక దీనినే "చతుష్పథ" మనియు "శృంగాటక" మనియుం జెప్పుదురు

బ్రహ్మరంధ్రము— భూపతనమైనతోడనే బిడ్డలకు నడినెత్తిని మృదువైన గుంట * యొకటి యుండును. ఆగుంటకు దిగువతట్టున నొకకమల ముండును. దీనికే సహస్రారకమల ‡ మని పేరు. గర్భముగర్భములో నున్నప్పుడు యీకమలము వికసించి యుండును. ఆకారణముననే గర్భములోనిబిడ్డలకు నేడెనిమాసము మొదలు భూతభవిష్యత్జ్ఞానము మెండై, భూపతన మయినతోడనే ఆ జ్ఞాన మ నెడిమాయ యావరించి, యీకమలము ముకుళించుకొని పోవును.

మూలాధారంబునకు నవిమిదంగుళములపైని సుషుమ్నా నాళము ననుసరించి నాడీచక్ర మున్నది. ఆ నాడీచక్రమునుండి కుహూనాడి సినీవాలీనాడి రక్తాహ్వ యనాడి యనుమూఁడునాడులు నధోముఖవ్యాపనము గలవై యుండును. ఆనాడీచక్రమునుండి యనేకనాడు లూర్ధ్వముఖవ్యాపనము గలవై యుండును. నాడులకుఁ గూడలిస్థానమై వానిలోఁ గొన్నిటి నధోముఖముగను గొన్నిటి నూర్ధ్వముఖముగను వ్యాపింపఁ జేయునుద్యమస్థానము గనుక నాడీచక్రమని చెప్పఁబడును. ఱొమ్ముకును బొడ్డునకును మధ్యను అధోముఖముగా వ్రేలాడుమాంసపిండము నే హృదయ మని చెప్పుదురు. ఇదియె హృత్పుండరీ

* భూపతన మైనది మొదలు బిడ్డలకు మాడునఁ జమురు పెట్టి నూనెపు రాచుట యాచార మని సర్వత్ర తెలిసినవిషయమే. ఇట్లుదినదినమును జమురు రాయు రాయ నాగుంట పూడి కనుపడకుండును. పండ్రెండుసంవత్సరములకు నెముక లన్నియును నతుకుకొని తల గట్టిపడును.

‡ ఈకమలమునకే "బ్రహ్మరంధ్ర" మనియు, ఈకమలముయొక్కమధ్య నుండెడినాళమునకే "సుషుమ్నా" నాళ మనియుం బేరులు.

కము. ఇందు జీవాత్మ యుండును. మేరువునుండియే సుషుమ్నానాళద్వారమున నిక్కడికి నాడులు వచ్చును. మఱియు నీసుషుమ్న మూలాధారమునుండి తిరిగి వెళ్లునపుడు తనతోడ నుండెడు నిడ పింగళ యనునిరువేడియుల నిరుప్రక్కల నిడికొని నూఱునాడులతో ననాహతమునకు వచ్చి యానూఱునాడుల నక్కడ విడిచి యూర్ధ్వముఖవ్యాపిని యై శిరస్సునకుఁ బోవును. మఱియుఁ బసిబిడ్డలు గర్భములో నున్నకాలమందుఁ దల్లి భుజించిన యన్నపానాదులరసమును నాభియందుండెడి తీగగుండ గ్రహించి యందువలన వృద్ధి బొందెదరు. భూపతన మయినతోడ్తోడన నాతీగను గోయుదురు. గర్భమందున్నకాలములో వాగింద్రియవ్యాపారము లేదు. నోటితోఁ దినుటయును లేదు. ఈతీగయే రసగ్రహణమునకు కాధారము. ఈనాభినాళమును నవద్వారములకంటె మించిన యొకద్వారమని చెప్పుదురు.

శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసలును, శమ దమ ఉపరతి తితీక్ష శ్రద్ధ సమాధానములనుషట్గుణసంపత్తియును, సర్వభూతదయాళుత్వమును, యమనియమంబులును, గలిగినచో సహస్రారకమలము వికసించి తోడ్తోడన విజ్ఞానము కలుగును. అందువలన ముక్తియును గలుగును. ఇంద్రియసుఖమే పరమార్థము కాదు. కనుక విషయములను లోఁబడక విజ్ఞానమును సంపాదించవలయును.

వీణకు తంతెలవలె నీవీణాదండమునకు గుదస్థానమునుండి కపాలమునకును నొకటిమీఁద నొకటిగా మూలాధారము స్వాధిష్ఠానము మణిపూరకము అనాహతము విశుద్ధము ఆజ్ఞేయము సహస్రారము ననెడుసప్తచక్రంబులు గలవు. అందు మొదటియాఱును షట్కమలము లని యెన్నఁబడును. సుషుమ్నానాడి యీయాఱుకమలములగుండ సంచరించును గనుక నీయాఱుకమలములకును సుషుమ్నానాళమందలినాడులతో సంబంధము గలదు. అనుభవమున నీవిషయము యోగులకుఁ జక్కఁగాఁ దెలియును.

షట్కమలములు.

1. మూలాధారము—గుదస్థానమందు నాలుగుదళములు గలకమల ముండును. వ శ ష స అనెడునాలుగును బీజములు. ఈకమలమున కధిపతి యగుగణపతికి అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 600 హంసలు

సమర్పింపఁబడును. ఇది పృథివికి స్థానము గాన దీనికిని ముక్కునకును సంబంధము. ఇది మలవిసర్జనకుఁ గారణము. (చూ—హంసవిషయము).

2. స్వాధిష్ఠానము—మూత్రద్వారమందు ఆఱుదళములు గలకమల ముండును. బ భ మ య ర ల అనెడునాఱును బీజములు; ఈకమలమున కథంతి యగుసరస్వతితోఁ గూడి యుండు బ్రహ్మకు అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 6000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది జలమునకు స్థానము గాన దీనికిని నాలుకకును సంబంధము. ఇది మూత్రవిసర్జనకు శుక్లశోణితములవిసర్జనకును గారణము.

3 మణిపూరకము—నాభియందుఁ బదిదళములు గలకమలముండును. డ ఢ ణ త థ ద ధ న ప ఫ అనెడుపదియును బీజములు. ఈకమలమున కథంతి యగులక్ష్మితోఁ గూడియుండువిష్ణునకు నజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 6000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది అగ్నికిస్థానము గాన దీనికిని కన్నులకును సంబంధము. ఇందలియగ్ని భుజించినసమస్త పదార్థములను జీర్ణము చేయును. ఇదియె విష్ణునకుస్థానము.

4. అనాహతము—వక్షస్థలమందు శ్రోత్రమునకును వీణానాదమునకును ముఖ్యమైన హృత్పద్మము. ఇది పండ్రెండుదళములు గలకమలము. క ఖ గ ఘ ఙ చ ఛ జ ఝ ఞ ట ఠ అనెడు పండ్రెండును బీజములు. ఈకమలమున కథంతి యగుపార్వతితోఁ గూడియుండురుద్రునకు అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 6000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది వాయువునకు స్థానము గాన దీనికిని త్వగింద్రియమునకును సంబంధము, ఇదియె ప్రాణవాయుసంచారమునకును అహంకారమునకును స్థానము.

"పద్మకోశప్రతీకాశం హృదయం చా ప్యధోముఖం
అధో నిష్ట్యావితస్త్యాంతు నాభ్యా ముపరి తిష్ఠతి
హృదయం త ద్విజానీయా ద్విశ్వస్యాయతనం మహత్"

తైత్తిరీయోపనిషత్.

కంఠమునకుఁ గ్రిందుగను బొడ్డునకు జానెడుమీఁదుగ నుండి యధోముఖముగా వ్రేలాడుమాంసపిండ మగు హృత్పద్మమందుఁ బరమాత్మయున్నాఁడు.

"అనాహతస్య శబ్దస్య తస్య శబ్దస్య యో ధ్వనిః
ధ్వనే రంతర్గతం జ్యోతి ర్జ్యోతి రంతర్గతం మనః
తన్మనో విలయం యాతి త ద్విష్ణోః పరమం పదం॥"

ఉత్తరగీత.

కొట్టబడకయే మ్రోగుచుండెడు ననాహతమందు శబ్దము పుట్టును. ధ్వని యుండుటవలన శబ్దము కలుగును. ధ్వనియందు వెలుగును, ఆవెలుగునందు మనస్సు నున్నవి. మనోలీన మైనచో ముక్తి కలుగును. దీనినే యమనస్క మనియుఁ జెప్పుదురు.

మనసును స్వాధీనము చేసికొనుటకు ముస్ముందుగా ననాహతమందు దృష్టిని నిలిపినచో శబ్ద మంతయు నణఁగి ప్రణవనాద మనుధ్వని వినఁబడును. అట్టులభ్యాసము చేయంజేయను ప్రణవనాదము తగ్గి స్వప్రకాశము కనఁబడును. దనినే ఆత్మజ్యోతి యని చెప్పుదురు. పిమ్మట హిరణ్మయకోశ మగుమనస్సుయొక్క నిజ మగుస్వరూపము తెలియును. అప్పటికిని సాత్వికాహంకార ముండును. మనస్సు పరబ్రహ్మమును జూడలేకపోయినను బరబ్రహ్మమం దైక్య మగును. ఈ చక్రమందుఁ గొట్టఁబడకయే దశవిధప్రణవనాదములు మ్రోగుచుండును గనుక అనాహతచక్రమని చెప్పఁబడుచున్నది. ఈనాదానుభవము యోగాభ్యాసము గలవారికే తెలియును. నాద మనఁగా మూలాధారమునుండి హృదయమునఁ బుట్టినసంగీతధ్వని. కుండలీయోగముచేత నాదబ్రహ్మమునులేపి యానందమును జెందవలయును.

5. విశుద్ధము.—కంఠస్థానమందుఁ బదియాఱుదళములు గలకమల ముండును.

"అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ ౡ ఏ ఐ ఓ ఔ అం అః"

అనెడి పదునాఱును బీజములు. ఈకమలమున కధిపతి యగు నీశ్వరునకు నజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 1000 హంసలుసమర్పింపఁబడును. ఇది యాకాశాంశము గానఁ జెవులతో సంబంధము గలిగి యుండును. ఇదియె మనస్సునకు స్థానము. సమస్తభూతములయం దుండెడియాత్మస్వరూపమె కృష్ణుఁ డనియు నాకృష్ణుఁడు సహస్రారమం దుండు ననియు విశుద్ధచక్రంబునందలి పదియాఱుదళంబులను వీక్షించుచుండు ననియు నీపదియాఱుదళంబులే పదియాఱువేలగోపిక లనియు నీవీక్షణవలననే కృష్ణుఁడు గోపికలతోఁ బొందె ననియు నాకృష్ణుఁ డస్ఖలితబ్రహ్మచారి యనియు సదోపవాసి యనియుఁ జెప్పుదురు.

“దంతములు జిహ్వ కుత్తుక తాలుతలము
కంఠనాళంబు హృదయం బగణ్యచరిత
మఱలి లోఁబడి యెటికి మనసు మెలఁగ
డాఁగఁ దప్పక యదటను సాగవలయు.”

ఇందలియర్థమును పెద్దలవలనఁ దెలిసికొని యాసుఖము ననుభవింపవలయును.

6. ఆజ్ఞాచక్రము—భ్రూమధ్యమందు రెండుదళములు గలకమల ముండును. హం క్షం యనునవి బీజములు. ఈకమలమున కధిపతి యగు సదాశివునకు నజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 1000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది బుద్ధికి స్థానము. మనస్సునకు గంఠము స్థానమైనను సకలేంద్రియవ్యాపారములు చేయుటయందు ఆజ్ఞాచక్రమునకు వచ్చును గనుక మనసునకు విషయము లగుసంకల్పవికల్పములే యీచక్రమునకు రెండుదళము లని చెప్పఁబడెను. మొదటియైదు చక్రములయందు హఠయోగులు క్రమక్రమముగ మనసు నిలిపి వాయునిరోధము చేసి అభ్యసించెదరు. రాజయోగులు ఆజ్ఞా సహస్రారచక్రములయందే అభ్యాసము చేసెదరు. ఇదియే ముక్తికాంత

ము స్థానము. ఇచ్చటి ముక్తికాంత లేక జ్ఞానకాంతతో సంయోగమే జీవన్ముక్తి. ఇదియె జీవేశ్వరైక్యము. దీనినే త్రినేత్రమని యుఁ జెప్పుదురు.

సహస్రారము—ఈకమల మాజ్ఞాచక్రమునకు మీఁదుగఁ గపాలకుహరమందుండును. ఈకమలమున కెనిమిదిదళములు గలవు. ఒక్కొక్కదళమునందు 125 రేకులు. అట్లుకమలమునకు 1000 రేకులు కలిగి యుండును. ఈచక్రాధపతి యగుపరమాత్మకు అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 1000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఎనిమిదిదళములు గలిగియుండుటచేత నష్టదళపద్మ మనియు 1000 రేకులు కలిగియుండుటచేత సహస్రార మనియుఁ జెప్పఁబడును.

"జిహ్వాగ్రే పూర్వదిగ్భాగే త్రికోణాకారమండలే
స్రవంతీ మమృతం పశ్యే న్నేత్రాభ్యాం సుసమాహితః"
బ్రహ్మోపనిషత్.

"త్రిపుటీనిరసన మగుతెతి
నుపజిహ్వకు నూటి నుండి యుదయింపుచుఁ గాఁ
దపనునిపగిదిని బరగెడు
నిపుణునిఁ గనుగొన్నవాఁడు నిత్యుఁడు రామా."

ఈమొదలగుప్రమాణంబు లనేకంబులు గలవు. అనుభవజ్ఞులయొద్ద నీవిషయములను జక్కఁగఁ దెలిసికొని బ్రహ్మానంద మనెడి యమృతము మ్రోలి నిత్యసుఖము ననుభవింపవలయును.

"అన్తరేణ తాలుకే య ఏష స్తన ఇ వావలమ్బతే సేన్ద్రయోనిః
య త్రాసౌ కేశాన్తో వివర్తతే వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే."
తైత్తిరీయోపనిషత్.

దాడలమధ్యను స్తనమువలెనే వ్రేలాడుమాంసఖండముండును. అది కపాలకుహరమును జీల్చుకొని వెలుపలికి

వచ్చి వేరుగాఁ గనుపడుచున్నది. ఇదియె బ్రహ్మస్వరూపప్రాప్తికి మార్గము. దీనినే కొండనాలుక యనిచెప్పుదురు

పరమాత్మస్థానములు:—పరమాత్మ

స్థూలశరీరమందు అన్నెముకకును వీణాదండమునకును మధ్యను వ్రేలాడుమాంసఖండమం దుండుననియు,

(చూ—అనాహతచక్రము.]

సూక్ష్మశరీరమందు నేత్రస్థానమందుండుననియు,

(చూ—అక్షివిషయము)

కారణశరీరమందు దౌడలమధ్యను వ్రేలాడుమాంసంఖండమం దుండుననియు,

మహాకారణశరీరమందు కపాలకుహరమందలి సహస్రారచక్రమం దుండుననియు,

శరీరరహితమందు సర్వవ్యాపకమై యంతర్బాహ్యములయందు సర్వత్ర నిండి నిబిడీకృతమై యుండుననియుఁ బెద్దల యభిప్రాయము.

[తాలువులమధ్యను వ్రేలాడు చుండెడిమృదు వగుమాంసఖండము, నుండియే యోగానుభవము గలవారలకు సుధ(అమృతము) స్రవించుచుండును. ఆసుధాపానమందలినిరంతరసుఖము వారికే తెలియవలెను, గాన యిది పరమాత్మస్థానముగా నెంచఁబడినది. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నింతట విరమించితి.]

ఆజ్ఞాచక్రమునకు మీఁద పండ్రెండంగుళములదూరమున సహస్రారచక్రముండుటచేత నిది ద్వాదశాంత మని చెప్పఁబడును. ఆజ్ఞాచక్రమునకుఁ బైన నొక యంగుళము వఱకు శక్తి యని దానిపైన మూఁడంగుళముల వఱకు వ్యాపిని యని ఆవల నాలుగంగుళములదాఁక సమన యని ఆమీఁద నాలుగంగుళముల వఱకు నున్మని యనియు సుషుమ్నకుఁ బేరులు.

ఈయష్టదళపద్మమందు

హంస తూర్పు దళముమీఁదవాలినఁ బుణ్యమతియై పుణ్యాకర్మములను జేయు తలంపును,

ఆగ్నేయ దళముమీఁద వాలిన నిద్రాలస్యములు సోమరితనమును,

దక్షిణపు దళముమీఁద వాలినఁ గ్రూరపుఁబనులు చేయుతలంపును,

నైర్ృతి దళముమీఁద వాలినఁ బాపకర్మములను జేయుతలంపును,

పశ్చిమ దళముమీఁద వాలిన నాటపాటలయందుఁదలంపును,

వాయువ్య దళముమీఁద వాలిన గురువులయొద్దికిఁ బోవలయు నను కోరికయును గమనాగమనములు చేయుతలంపును,

ఉత్తరపు దళముమీఁద వాలిన సంభోగములయందిచ్ఛయును వివిధ పదార్థముల ననుభవించవలె ననుతలంపును,

ఈశాన్య దళముమీఁద వాలిన నన్నదానము ద్రవ్యదానము భూదానము మొదలుగాఁగల దానములు చేయవలయు ననుతలంపును,

కమల మధ్యమందుండిన వైరాగ్యము పరిమోక్షశాంతి శమదమోప రతితితీక్షా శ్రద్ధాసమాధానములు మొదలగుసత్వగుణములును,

కమలముయొక్క యగ్రమున నుండు కేసరములయందుండిన జాగ్ర దవస్థయును,

ఆకేసరములమధ్య దుద్దుపైనుండిన స్వప్నావస్థయును,

పద్మనాళమునదిగిన సుషుప్త్యవస్థయును గలుగును.

ఈపద్మమునువిడుచుటయే తురీయము. అదియే సన్యాసము. అట్లుగాన మనస్సు నూర్ధ్వముఖవ్యాపనము చేసి మెల్లన మూలాధారంబు దాటుటవలనఁ బృధివీత త్వంబు జయంబగును. పిమ్మట స్వాధిష్ఠానకమలంబునకెక్కి యొకనిముషముండి యంత నదియు నతిక్రమించుటవలన జలతత్వంబు జయంబగును. అనంతరము మణిపూరకకమలంబునఁ బ్రవేశించి యందుండెడిసమానవాయువునుగూడి యా కమలముదాఁటుటవలనఁ దేజోతత్వంబు జయంబగును. అంత ననాహతకమ లంబుఁజేరి యందలి ప్రాణవాయువును గలిసి యాకమలమును దాఁటుటవలన

వాయుతత్వంబు జయంబగును. విశుద్ధకమలంబుఁజేరి యందలి యుదానవాయువును గలిసి యాకమలమును దాటుటవలన నాకాశతత్వమ్ము జయంబగును. ఆ పిమ్మట నాజ్ఞాచక్రంబుం జేరి యందు స్థిరముగా నిలిచి మిట్టమధ్యాహ్నమందలి సూర్యునివలెనే నివాతస్థానంబు (గాలిలేనిచోట) నందుండెడి దీపంబుంబోలి యుండి యదియునతిక్రమించుటవలన మనస్తత్వంబు జయంబగును. అందుండి మెల్లనఁ జంద్రమండలంబు దాటుటవలన సహస్రారకమలవాసుండును గురుస్వరూపుండు నగును. నాదబిందుకళలనతిక్రమించి సహస్రారకమలమందుఁజేరి సుఖాసీనుండై యణిమాద్యష్టసిద్ధులును దూరశ్రవణాకాశగమనములసిద్ధియును గలిగి నిగ్రహానుగ్రహసామర్థ్యముగలిగి త్రికాలజ్ఞానియై సమస్తలోకములయందలిసమస్తవ్యాపారములను కరతలామలకముగాఁ గనుగొనుచు సర్వజ్ఞుండై యుండును ఇది సమస్తయోగములకు రాజుగా (శ్రేష్ఠమైనదిగా) నుండును గనుక రాజయోగమనిచెప్పఁబడును. అట్టి రాజయోగ మభ్యసించి కృతార్థులు గావలయును.

“సుషుమ్నా నాడికామధ్యే విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరమ్”

సుషుమ్నానాడిమధ్యమందు మెఱుపుఁదీగెయున్నది. ఈమెఱుపుఁ దీగెయందలికాంతికే కళయనియు నాకళయొక్కనిష్కళయే పరబ్రహ్మ స్వరూపమనియుం జెప్పుదురు.

పంచాక్షరియందలి

న కారమే పృథివీతత్వమనియు నాధారచక్రమనియు,
మ కారమే యాపోతత్వమనియు స్వాధిష్ఠానచక్రమనియు,
శి కారమే యగ్నితత్వమనియు మణిపూరకచక్రమనియు,
వా కారమే వాయుతత్వమనియు ననాహతచక్రమనియు,
య కారమే యాకాశతత్వమనియు విశుద్ధచక్రమనియు,
ఓం కారమే యాజ్ఞాచక్రమనియు,

అన్నిటిసంపుటీకరణమే సహస్రారమనియుఁ జెప్పంబడును.

అష్టసిద్ధులు.

1. అణిమ—అన్ని జంతువులకంటె స్వల్పజంతువువలె కనుపడుట. తనయాకారమునకంటె కొద్దియాకారముగల జీవమువలెనే యగుట.

2. మహిమ—బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరు లను త్రిమూర్తులకంటెఁ బెద్దవాఁడుగాఁ గనుపడుట.

3. లఘిమ—దూదికంటెను దేలికయైయుండుట. ఏమాత్రమును బరువు లేకుండుట.

4. గరిమ—బరువుగలసమస్తజీవముల సమస్తపదార్థముల కంటెను బరువై యుండుట.

5. ప్రాప్తి—కోరినదానినెల్లఁ గలుగఁజేసికొనుట. తనకే యాకారముగావలె ననిన నాయాకారమును బొందుట. కోరినచోటికెల్ల క్షణమాత్రములోఁ బోవుట. కోరిన వస్తువునుగాని జీవమునుగాని తనయొద్దికిఁ దెప్పించుకొనుట.

6. ప్రాకామ్యము—ఆకాశగమనము గలిగియుండుట. తనశరీరమునువదలి త్రిలోకసుందరమగు యవ్వనరూపమును దానుగోరినంతకాలము బొందియుండుట.

7. వశిత్వము—సమస్తజంతువులను దుష్టమృగములను పెద్దపులి చిరుతపులి సింహము మదగజము మొదలుగాఁగల యడవిజంతువులను మొసలి చేప తాఁబేలు మొదలుగాఁగలనీటిజంతువులను సర్పములుమొదలు గాఁగలవానిని మచ్చికచేసి వశపఱచుకొనుట.

8. ఈశత్వము—కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యము లనెడు నరిషడ్వర్గమును జయించియాధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికము లనెడుతాపత్రయములులేనివాఁడై జితేంద్రియుఁడై యపరోక్షసాక్షాత్కారస్వానుభవము గలిగియుండుట. భూతభవిష్యద్వర్తమానవిషయములను సర్వమునుగ్రహించి యీశ్వరునివలెనే సృష్టిస్థితిలయములకుఁ గారణభూతుఁడగుట.

సప్తభూమికలు.

భూమికలు జ్ఞానభూమికలని యజ్ఞానభూమికలని ద్వివిధము.

అజ్ఞానభూమికలు.	జ్ఞానభూమికలు.
1. బీజజాగ్రము.	1. శుభేచ్ఛ.
2. జాగ్రము.	2. విచారణ
3. మహాజాగ్రము.	3. తనుమానసి.
4. జాగ్రత్స్వప్నము.	4. సత్వాపత్తి.
5. స్వప్నము.	5. అసంసక్తి.
6. స్వప్నజాగ్రము.	6. పదార్థాభావన.
7. సుషుప్తి.	7. తురీయము.

ఇందలి యజ్ఞానభూమికలను ముందువివరించెద.

1. బీజజాగ్రము—స్థానము పొత్తికడుపు. లోకము అతలము. వర్ణము తెలుపు. ఇందుఁ గొన్నిపన్నగములుండును. నామరూపక్రియారహితమును స్వప్రకాశము నఖండపరిపూర్ణ సచ్చిదానందము నగుపరబ్రహ్మమందుఁ గలిగినత్రిగుణాత్మకమైన ప్రకృతియనెడు తెలివి బీజరూపంబుగా నుండుటచేత బీజజాగ్రమనంబడును. ఇదియె జ్ఞప్తికి నూతనావస్థ.

2. జాగ్రము—స్థానము పిఱుఁదులు. లోకము వితలము. చాయ నలుపు. ఆతెలివి ప్రపంచాభిముఖమై సంకల్పముతోఁ గూడియుండుట.

3. మహాజాగ్రము — స్థానము తొడలు. లోకము సుతలము. రంగు పచ్చన. వివిధవిషయములయందును వేరువేరుభావనలచేత నిర్ధారణలు చేయు తెలివియే.

4. జాగ్రత్స్వప్నము—స్థానము మోకాళ్లు. లోకము తలాతలము. ఇందుఁ గులకతాళ్లు నిండుకొనియుండును. దానవు లేలుదురు. వస్తుజాలమునందుఁ జూచినవి చూడనివి మనసునందుసంకల్పించి మనోరాజ్యమేలుట.

5. స్వప్నము—స్థానము పిక్కలు. లోకము మహాతలము. ఇది పర్వతమయము. తెలివి జాగ్రతలేనినిద్ర కల్పితస్వరూపములను జూచియు నిజమను

నమ్మిక పొడమును. జాగ్రతయందు రజ్జుసర్పభ్రాంతియు, శుక్తి రజితభ్రాంతియు, ఎండమావులనుజూచి నీరనుకొనెడి భ్రాంతి యును, గలిగినను విచారణయుండును. అవిచారణచేత నిజముతెలి యఁగలదు. స్వప్నమందు విచారణలేదు.

6. స్వప్నజాగ్రము—స్థానము చీలమండలు. లోకము రసాతలము. చిర కాలముచూడఁబడకుండుటచేత స్థూలదేహపుస్ఫురణతప్పి జాగ్రద్దశ వలెనే చిరకాలానువృత్తంబగు స్వప్నము. ఇది జాగ్రద్దశయం దునుగలుగును.

7. సుషుప్తి—స్థాన మఱకాళ్లు. లోకము పాతాళము. ఈయాఱవస్థలులేక యాత్మయొక్క ప్రతిబింబస్వరూపమగు ప్రపంచమందలి విషయసుఖ ములయందు మునుఁగుట. ఇదియే జడంబైయుప్పజీవునియొక్క స్థితి. అప్పు డీజగంబు గాఢాంధకారమందు మునిఁగియుండును.

ప్రపంచమసత్యమనియు, సత్యమగుపదార్థమేదియో తెలియక పెద్దలనువెదకు చుండును. ప్రథమమందునీయజ్ఞానభూమికలనుదాఁటినవాఁడై పిమ్మటజ్ఞానభూ మికలనుదాఁటవలయును. జ్ఞానభూమికలే ముఖ్యంబులు గనుక సప్తభూమికలని చెప్పఁబడును.

జ్ఞానభూమికలు:—

1. శుభేచ్ఛ—స్థానము బొడ్డు. లోకము భూమి. మనుజులకు వాసస్థాన ము. అనేకజన్మార్జితపుణ్యపరిపక్వమువలన జ్ఞానోదయమై యేల యీలీల నసత్యమగుప్రపంచమందలివిషయములలోఁజిక్కి దరి గాన లేక పరితపించుచుంటిని. అల్పసుఖమునకాశపడి ధనమంతయు జారస్త్రీలకుఁ గొల్లఁబెట్టితిని. పెద్దల కొకరూకయయిన నివ్వనైతిని. ఒకప్పుడును పెద్దలసేవ చేయనైతిని. హా! దైవమా! అసత్యమగు నీవిషయసుఖమే సత్యమనినమ్మి మోసపోతినిగదా! అనివిలపించుచు

"బాలత్వంబునఁ గొన్నినాళ్లు పిదపఁ భామాకుచాలింగనా
లోలాభ్యున్నతిఁ గొన్నినాళ్లు ముదిమిఁ లోగింటిలోఁ గొన్నినా

ల్లీలం విహరించితిన్ సుఖఫలం బిందేమియున్ లేదికం
జాలు న్నీపదభక్తిఁ జేసెదను రామా యార్తరక్షామణీ."

అని భగవధ్ధ్యానము చేయుచు నిర్గుణసాక్షాత్కారపరబ్రహ్మస్వరూపమందలి బ్రహ్మానందము ననుభవించు పెద్దలెక్కడదొరకుదురు, వారి సేవ నాకెట్లులభించునని భగవదర్పితముగాఁ బుణ్యకర్మములుజేయుచుఁ బెద్దలను వెదుకుచుండవలయును.

సీ॥ కంజాక్షునకుఁ గాని కాయంబు కాయమే
 పవనకుంభిత చర్మభస్త్రి గాక,
వైకుంఠుఁ బొగడని వక్త్రంబు వక్త్రమే
 ఢమఢమధ్వనితోడి ఢక్క గాక
హరిపూజనములేని హస్తంబు హస్తమే
 తరుశాఖనిర్మిత దర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడని కన్నులు కన్నులే
 తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
గీ॥ చక్రిచింతలేని జన్మంబు జన్మమే
 తరళసలిల బుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తిలేని విబుధుండు విబుధుఁడే
 పాదయుగముతోడి పశువు గాక॥

భాగవతము.

విష్ణునిసేవింపని దేహము గాలిపూరించినతోలుతిత్తి యనవలయునే కాని దేహమనిపేర్కొనుటకుఁ దగినదికాదు. పరమేశ్వరుని స్తోత్రముచేయని నోట నుండివచ్చుశబ్దములు భేరిమోతవలనఁ బుట్టుశబ్దములయట్టివనఁదగునే కాని యర్థవంతములగుపదములనఁదగవు. భగవంతునిఁ బూజింపనిచేయి చెట్టుకొమ్మనఱికిచేసిన తెడ్డననగుంగాని సార్థకమగుచేయికాఁ

జాలదు. నారాయణుని దర్శింపనికన్నులు దేహము నియెడుగోడకుఁ బొడిచినకిటికీబొక్కలేకాక నిజమైనకన్నులుకానేరవు. వాసుదేవుని ధ్యానింపని పుట్టుక కొంతకాలమాడియాడి మాయమగునీటిబుగ్గవలెనే నిరర్థకమగును. పరతత్వమునందాసక్తిలేని పండితుఁడును రెండుకాళ్లపశువెయనఁదగుంగాని నిశ్చయమైనపండితుఁడని చెప్పనొప్పదు.

భక్తి మూఁడు విధములు:—

1. బాహ్యభక్తి—రాగతాళలయల కనుకూలముగ బాడుచు నాడుచు నానందబాష్పంబులు వర్షింప భజనచేయుటయు ననుదినము రామకృష్ణగోవిందనారాయణాదినామములు స్మరణచేయుటయును దేవతాభక్తిగలవాఁడై శ్రీరాములయొక్కగాని కృష్ణునియొక్కగాని మఱియేదేవతయొక్కగాని పూజచేయుచుండుట. ఇది యనన్యభక్తికి సాధకంబు. బాహ్యభక్తియందు సకామకర్మము చేయఁబడును.

2. అనన్యభక్తి — గ్రహించుతానును గ్రహింపఁబడునమస్తమును శ్రీహరిమయంబనిచింతింపుచు నన్యంబుగానొక్కటియును దోచక సమస్తమును హరిభావంబుగాఁ గనుట. ఇది యేకాంతభక్తికి సాధకంబు. అనన్యభక్తియందు నిష్కామకర్మము చేయఁబడును.

3. ఏకాంతభక్తి — సముద్రమందు తరంగములు కల్గినసందంబునఁ బరబ్రహ్మమందు ప్రపంచము కలిగెనుగాని యీప్రపంచము సత్యముకాదని తలంచి యేకాంతచిత్తంబున ధ్యానంబుచేయుట.

ఇట్టు లేకాంతభక్తిగలవాఁడయి యేపాపకృత్యములనుచేయక పుణ్యకర్మములనేచేయుచు గురువునువెతుకవలయునుగాని యట్లుచే

యక కొండగుహలయందుండినను బంచాగ్నిమధ్యమందుండినను యర ణ్యమందుండినను బర్వతశిఖరమందుండినను లేక గబ్బిలములవలెఁదల క్రిందుగాఁదపస్సు చేసినను గొంగవలె నేకాగ్రచిత్తముగనుండినను జిలు కలవలె శాస్త్రములుతుదముట్టఁ జదివినను యేమియు లాభముండదు.

ఉ॥ అచ్చపుఁజీఁకటిం బడిగృహవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచు న్మఱలఁ జర్వితచర్వణులైనవారికిం
జెచ్చెరబుట్టునే పరులుసెప్పిననైన నిజేచ్ఛనైన నే
మిచ్చిననైనఁ గానలకు నేగిననైన హరిప్రబోధముల్॥

భాగవతము.

మాయాంధకారమ్మునంబడి గృహకృత్యములకొఱకుఁ బరితపించుచు, నశేషనిగఁ బెక్కుజన్మములెత్తుచు, సంసారచక్రమ్మునంబడి కొట్టు కొనుచుండు మూఢులకుఁ బరతత్వమునుగూర్చిన దివ్యజ్ఞానము స్వయ ముగఁబుట్టదుసరిగదా, యితరులు మేలుగోరి హితోపదేశము సేసినను లంచమిచ్చి బ్రతిమాలినను బలవంతమునఁబట్టినట్టడవికి నెట్టినను గలుగఁ బోదనితాత్పర్యము.

కనుకఁ దగినసద్గురువు నొద్దఁ జేరి రహస్యములను దెలిసికొనవలయును.

“ ఆహారనిద్రా భయ మైథునాని సామాన్యమేతత్పశుభి ర్నరాణామ్
జ్ఞానీ నరాణా మధికో విశేషో జ్ఞానేనహీనః పశుభిస్సమానః॥

ఉత్తరగీత.

ఆహారము నిద్ర భయము సంభోగము ననునవి పశువులకు ను మనుష్యులకుం గూడసమానముగనుండుగుణములు. పశువులకంటె మనుష్యునియందు జ్ఞానమొక్కటి యధి కము. అట్టిజ్ఞానమే లేనిచో మనుష్యుఁడును బశువుతో సమానుఁడేయగు ననితాత్పర్యము. ఇట్టివానినే నరపశువ ని పెద్దలు పేర్కొనియున్నారు.

కనుకఁ బశువులవలె జ్ఞానహీనులయి యుండక జ్ఞానమును సంపాదింపవలెను. సర్వకాలములయందును భగవద్భక్తికలిగి గురువులయందును బెద్దలయందును భక్తిగలిగి యుండునది. అట్టిభక్తివలన శ్రద్ధపుట్టును. శ్రద్ధవలన సత్కర్మానుష్ఠానము గలుగును. సత్కర్మములవలన జ్ఞానము కుదురును. జ్ఞానమువలన ముక్తిచేకూరును.

"సత్సంగత్వే నిస్సంగత్వం నిస్సంగత్వే నిర్మోహత్వం
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్వం నిశ్చలతత్వే జీవన్ముక్తిః॥"

జ్ఞానులతో సహవాసముచేయుటవలన వైరాగ్యము కుదురును. వైరాగ్యమువలన దారపుత్రాదులయందుగల ప్రేమ పోవును. ప్రేమపోవుటవలన జితేంద్రియత్వమును తత్వజ్ఞానమును స్థిరపడును. తత్వజ్ఞానమువలన జీవన్ముక్తికొరకుననితాత్పర్యము.

కాఁబట్టి సజ్జనసాంగత్యము చేయవలయును. అందువలన దుర్గుణములుపోయి మంచిగుణములు పుట్టుపడును. పెద్దలను వెదుకుచో జాగరూకులై వారి యందలిగుణాగుణములను కనుమెలఁకువతోడఁ గనిపెట్టవలయును. పెద్దతికము నభినయించుచుఁ బూజ్యులవలె నటించు మోసగాండ్రెందరోయుందురు; కావున సత్పురుషులను వారివారి చర్యలవలనఁ దెలిసికొనవలెను.

"ముఖం పద్మదళాకారమ్ వచ శ్చందనశీతలమ్
హృత్కర్తరిసమం చాతివినయం ధూర్తలక్షణమ్ ॥"

ముఖము తామరరేకులవలె వికాసము నొందియుండును; మాటలు శ్రీగంధమువలెఁ గడుచల్లగనుండును; మనస్సు కత్తిరవలెఁ గ్రూరముగనుండును; ఇట్టి యతివినయము నభినయించువారె మోసకారులగు ధూర్తజను లని తాత్పర్యము.

కావున నీగుణములనుబట్టి వేషధారులగు దుర్జనులను దెలిసికొని వారి సాంగత్యమును గోరక బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులగు పెద్దలను వెదుకవలెను.

ఇట్లు నిజమైనభక్తితో వెదకుచుండగను ఆదబోయినతీర్థమెదురైన ట్లు పెద్దలసేవలభించును.

"నాకు మేలుగోరు నాభక్తుఁ డగువాఁడు
భక్తజనులకేన పరమగతియు
భక్తుఁడెందుఁజనినఁ బరతెంతు వెనువెంట
గోవు వెంటఁదగులు కోడెపగిది॥"

నాభక్తుఁడు నామేలుకోరుచుండును అట్టిభక్తునిను రింపఁ జేయుట నాకువిధి. కావున నతఁడెచ్చటి కేపోవుచున్న, నెప్పుడైనను నాఁబోతు వెన్వాడినట్లు నేనాతనినే వెంబడించుచుందును.

అని భగవానులు చెప్పిరి. కావున భగవద్భక్తిగల్గి యుపాసించుచు న్నచో నాముముక్షువునకుఁ దగినజ్ఞాని నాభగవానుఁడే ప్రత్యక్షము సేయును. ఒకదీపమువలన నింకొకటియు దానివలన వేఱొకటి యుగా నిట్లనేకదీపములు వెలిగింపఁబడి ప్రజ్వరిల్లున ట్లీబ్రహ్మవిద్య యు శిష్యపరంపరలలో నొకనివలన నింకొకనికిగాఁ బెక్కతిచే గ్రహింపఁబడి పెల్లును నాజ్ఞాగమును గలిగించునని యెంచి వారికిఁ గలిగిన నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షమువలన నట్టిజ్ఞానులు తమభక్తులకు దానినుపదేశింతురు. మఱియు క్షేత్రమును గుర్తెఱిగి విత్తనము వేసి నచో మంచిఫలము నిచ్చుననుతలంపుతోఁ గాపువాఁడు పరీక్షించు నట్లు సద్గురుండును సత్పాత్రునికొఱకు వెదకుచుండును. అట్టిపెద్ద లచెంతఁ జేరిసాధనసంతుష్టయసంపత్తిఁ గలవాఁడై చతుర్విధశుశ్రూ షలఁ జేయును నరిషడ్వర్గమును దాపత్రయములను జేరనీక మోక్ష ము నపేక్షించుచుండునది. ఈభూమికయందుఁ బ్రజ్ఞయు నహం కారమును లేక యుండవలయును.

2. విచారిణ—స్థానము కడుపు. లోకము భువర్లోకము. ఇందు యక్షులు రాక్షసులు గంధర్వులు కిన్నరులు కింపురుషులు సిద్ధులు మునులును

నివసింతురు. సత్సాంగత్యము వైరాగ్యము కలిగి పెద్దలవలన వేదాంతశాస్త్రములను దెలిసికొనుచు నాత్మానుసంధానము చేయుట. అనంగా మనస్సనువృత్తిరహితముగ నూర్ధ్వగామిగను జేసి యాజ్ఞాచక్రమందు నిలుపుటయె విచారణయనఁబడును.

3. తనుమానసి—స్థానము భ్రూమధ్యము. లోకము సువర్లోకము. ఇందు దేవతలు వసువులు రుద్రులు నాదిత్యులును నివసింతురు. ఇచ్చటనే చంద్రలోకమును బితృలోకమును గలవు. ఆత్మానుసంధానము చేయఁ జేయ మనస్సు క్రమక్రమముగా వృత్తిరహితమై విషయములకుఁ బోకయుండును. ఇట్లు లింద్రియములు విషయములును రహితమై తెలివియభిముఖముగ నుండుస్థితియే తనుమానసి యనఁబడును.
(ఈమూఁడు భూమికలే జాగ్రదవస్థయనఁబడును. ఇందుండువారికి పునర్జన్మము కలదు; గానికడమనాలుగుభూమికలయందు నుండువారికిఁక జన్మములేదు. నాలుగవభూమికయం దుండువారికిని జన్మము కలుగదు.)

4. సత్వాపత్తి—స్థానము మెడ. లోకము మహర్లోకము. ఇందు భృగువు మొదలుగాఁగల ఋషులునివసింతురు. పైమూఁడుభూమికల యభ్యాసముచేతను మనస్సు సంకల్పరహితమై విషయములనుండక యేసంకల్పమును లేక పరబ్రహ్మనిష్ఠయందేయుండును. మనస్సు పరబ్రహ్మమును జూడనేరదు కాని పరబ్రహ్మస్వరూపము నొందును.

Mind cannot see *Parabramha*:
but can become *Parabramha* and
dissolve itself into *Para bramha.*

ఈభూమికయందు జగత్తు స్వప్నమువలెఁ దోచును గాన నిదిస్వప్నావస్థయనఁబడును. అట్టి యనుభవము గలవాఁడు బ్రహ్మవిదుఁడనిచెప్పఁబడును.

5. అనంతశక్తి—స్థానము ముఖము. లోకము సువర్లోకము. ఇందు సనకాదులు నివసింతురు. ఈనాలుగుభూమికల యభ్యాసముచేత విషయ

రహితమును సంకల్పరహితమును సత్వరజస్తమోగుణరహితము నై శుద్ధసత్వప్రధానమును గాక పరబ్రహ్మనిష్ఠయందుఁ బట్టుతప్పక యుండును. ఇదియె సుషుప్త్యవస్థ. అట్టి యనుభవముగలవానినే బ్రహ్మవిద్వర్యుఁ డని చెప్పుదురు.

6. పదార్థాభావన—స్థానము భ్రూమధ్యము. లోకము తపోలోకము ఇందు వైరాగ్యముగలవారు నివసింతురు. వీరే బ్రహ్మమానసపుత్రులు. పైయయిదు భూమికల యభ్యాసము చేత నంతరబహిర్మధ్యదృశ్యములు లేక సమస్తవాసనాత్మయమై తనకన్యములేక సమస్తముతనస్వరూపమేయనియు నదియె పరబ్రహ్మమనియుఁ దలంచును. ఇదియె జీవన్ముక్తి. ఇదియె తుర్యావస్థ. అట్టియనుభవముఁగలవాఁడు బ్రహ్మవిద్వరీయుఁ డని చెప్పఁబడును.

7. తురీయము—స్థానము కపాలకుహరము. లోకము సత్యలోకము. ఈ లోకమందే యన్ని లోకములు నిమిడియున్నవి. మొదటియాఱుభూమికల యభ్యాసము చేతను సమస్తముం 'దనస్వరూపమనెడువృత్తి; యనఁగా నఖండపరిపూర్ణసచ్చిదానందపరబ్రహ్మము తానేకాని తనకంటెవేఱు కా దనెడువృత్తికుదురును. ఏభేదమునులేక పరబ్రహ్మముగుతానుతానె యై యుండుననుట. అవాఙ్మానసగోచరము.

ఇది తుర్యాతీతము—ఇదియె విదేహముక్తి. అట్టి యనుభవముగలవానిని బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుఁ డనిచెప్పుదురు. (అనుభవైక వేద్యము.)

"ఏమహనీయులు సప్తమ
భూమిక నింపొందువారు పుణ్యులు నాత్మా
రాములు వారలె వినుమా
రామమహాత్మపదమందు రంజిలుదు రొగిన్॥"

సప్తమమగుతురీయ భూమికయందునుండు ధన్యులెన్యాపురుషులు నాత్మారాములు ననఁదగినవారు. వారప్పుడెపుడును బరబ్రహ్మపదవియందే క్రీడించుచుందురు.

హంసవిషయము.

హంస యనఁగా ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబులు దీనికే ప్రాణమనియుచెప్పుదురు. హకార బిందు సకారములే హంస హకారము శివబీజము, సకారము శక్తిగీజ మును, యీరెంటిమధ్యను శివశ్శక్తులకు ఐక్యస్థానమై బిందురూప మగుబుద్ధితత్వము ప్రకాశించుచుండును హకారమే శుక్లము. సకారమే రక్తము. ఈరెంటీ యొక్క సంయోగమే బిందువు. హకారమే సూర్యనాడి లేక పింగళ యని చెప్పఁబడి కుడిముక్కున వాయువును పీల్చును. సకారమే చంద్రనాడి లేక ఇడ యని చెప్పఁబడి ఎడమముక్కున వాయువును పీల్చును. మధ్యనుండెడిబిందువునకే తేజోనాడియని లేక సుషుమ్న యని చెప్పఁబడును. సకారము శక్తిబీజము గనుక బుద్ధి సకారమువైపున తిరిగినప్పుడు ప్రపంచ విషయజ్ఞానమును హకారమువెపున తిరిగినప్పుడు నిర్విషయజ్ఞానమున్ను కలుగును. ఈమూఁడే నాదబిందుకళలు.

ఈహంస ప్రాణవాయురూపమున ప్రత్యక్షముగ కనుబడును.

ప్రాణము=లోపలికిపోయి వెలుపలికివచ్చు శ్వాసము.

1 ప్రాణము = .4 సెకనులు: four seconds of time.

6 ప్రాణములు = 1 ఘలము లేక విఘుడియు.

15 ప్రాణములు = 1 నిముషము—one minute.

60 నిముషములు – 1 గంట—one hour.

24 గంటలు – 1 దినము—one day.

కనుక దినమునకు ప్రాణములు 21600

ఈహంసలకు అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున

ఆధారచక్రమున కధిపతి యగు గణపతికి ...	...	600
స్వాధిష్ఠానచక్రమున కధిపతి యగుబ్రహ్మకు ...	...	6000
మణిపూరకచక్రమున కధిపతి యగు విష్ణుకు	..	6000
అనాహతచక్రమున కధిపతి యగురుద్రునకు	...	6000
విశుద్ధచక్రమున కధిపతి యగుయీశ్వరునకు	...	1000
ఆజ్ఞాచక్రమున కధిపతి యగుసదాశివునకు ...	. .	1000
సహస్రారచక్రమున కధిపతి యగుపరమాత్మకు	...	1000
		21600

ఈప్రకారముగ నిత్యము అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 21600 హంసలు వారివారికి పంచిపెట్టగను దనకుకర్తవ్యములేదు. జ్ఞాతమనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబులనియెడు ఆకాశపంచకంబును, సమానవ్యానోదానప్రాణాపానంబులనియెడు వాయుపంచకంబును, శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణంబులనియెడు అగ్నిపంచకంబును, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులనియెడు జలపంచకంబును, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలనియెడు పృథ్వీపంచకంబును, యీ యిరువదియైదు తత్వంబులును సహస్రారంబున నుండెడిసుషుమ్నతో సంబంధమగుటనుబట్టి 25000 హంసలగును. అందులో 3400 సంధికమందు నిలుచును. అది యోగులకే అనుభవనీయమును కరతలామలకంబు నగును. కడమ 21600 హంసలు అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున యాదిప్రధాన దేవతలకు సమర్పింపఁబడును.

ఈహంస మూలాధార స్వాధిష్ఠాన మణిపూరక అనాహత విశుద్ధ ఆజ్ఞేయంబు లనుషడాధారంబులందు తిరుగుచుండును ఆరోహణము అవరోహణములే సోహము. కనుక నాపి బ్రహ్మమునులేపి యానందించవలయును. రేచక పూరకములే ఆరోహణ అవరోహణములని తెలియునది.

అ క్షి వి ష య ము.

అక్షి యనఁగా నేత్రము. ఇంద్రియములలో ప్రధానమగు నేత్రమును గురించి చెప్పఁబడును.

"చక్షుర్నేత్ర స్థితం గుహ్యా మంగుష్ఠం పరమాత్మకమ్"

నేత్రమునకుమధ్యను గోప్యముగ అంగుష్ఠమాత్రపురుషుఁడగు పరమాత్మయున్నాఁడు.

"నీలతోయదమధ్యస్థా విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా
నీవారశూకవత్తన్వీ పీతాభాస్వత్యణూపమా
తస్యాశ్శిఖాయామధ్యే పరమాత్మావ్యవస్థితః ॥

తైత్తిరీయోపనిషత్.

నేత్రస్థానమందుండెడినల్లగుడ్డునకే నల్లకలువయనిచెప్పుదురు. అందుమధ్యను నివ్వరిధాన్యపుముల్లువలెనే అతిసూక్ష్మమగు రంధ్ర

మున్నది. అందువిద్యుల్లేఖ యనెడు మెఱుపుతీగ ప్రకాశించుచుండును. అదియే కళ. నిష్కళయే పరమాత్మస్వరూపము. ఈ నేత్రస్థానమే పరమాత్మస్థాన మని పెద్దలుచెప్పుదురు ఈకళయే ముక్తికాంతయనియు జ్యోతియనియు స్వప్రకాశమనియు చెప్పుదురు. ఈప్రకాశమువల్లనే సూర్యునికిని ప్రకాశముకలిగినది. సూర్యునివలన చంద్రునికి ప్రకాశముకలిగినది. కావున వెలుగునకు కారణము కళయేయని తెలియునది. ఇదియ హిరణ్మయకోశము.

సూర్యునియొక్క కాంతి తెలుపు అని సర్వత్ర తెలిసినవిషయమే. అదియే శుద్ధసత్వప్రధానము. సూర్యకాంతి ప్రత్యక్షముగ తెలుపురంగుగలదనను నిజముగ చూడఁగా వివిధరంగులయొక్క చేరికయని తెలియఁగలదు.

సూర్యకాంతి ముక్కోణపు అద్దము (prism) చేత భాగింపఁబడి వివిధరంగులు అయినట్లు నేత్రస్థానమందును 7 రంగులు గలవు.

1. ఎరుపు (red)
2. నారింజపండు వర్ణము—ఎరుపు పసుపు కలిసినవర్ణము(orange)
3. పసుపుపచ్చ వర్ణము (yellow)
4. ఆకుపచ్చ వర్ణము (green)
5. నీల వర్ణము—దీనికే నల్లగుడ్డు అని చెప్పుదురు (blue)
6. సునీల వర్ణము—ఇదియే పాచి (indigo)
7. ఇంద్రనీల వర్ణము (violet).

[అద్దమును తెచ్చి అందులో ప్రతిబింబమునుచూచినచో అన్నిరంగులు తెలియఁగలవు. ఈయేడురంగులు సప్తచక్రంబులనియు అందలికళయే సుషుమ్నయనియు నిష్కళయేపరబ్రహ్మస్వరూపమనియు పెద్దలుచెప్పుదురు—2, 3, 4, రంగులుకలిపి తెలుపుగాయెన్నఁబడును.]

ఎఱుపు— తెల్లగుడ్డుచుట్టూవుండేది, పృథివీతత్వము, క్రియాశక్తి, బ్రహ్మఅధిదేవత, అకారంమాతృక, అన్నమయకోశము, సద్యోజాతముఖము.

తెలుపు— తెల్లగుడ్డు. ఆపోతత్వము, జ్ఞానశక్తి, విష్ణుఅధిదేవత, ఉకారంమాతృక, ప్రాణమయకోశము, వామదేవముఖము.

నలుపు—తెల్లగుడ్డుమధ్య నుండునల్లగుడ్డు. తేజోతత్వము, ఇచ్ఛాశక్తి, రుద్రుడుఅధిదేవత, మనోమయకోశము, తత్పురుషముఖము.

సునీలము—నల్లగుడ్డుమధ్యనుండునీలమైనపాప. వాయుతత్వము, ఆదిశక్తి, ఈశ్వరుడధిదేవత, అర్ధమాత్రిక, విజ్ఞానమయకోశము, అఘోరముఖము.

ఇంద్రనీలము—పాపమధ్యను వెలిగేకళ. ఆకాశతత్వము, పరాశక్తి, సదాశివుడుఅధిదేవత, ఓంకారముమాత్రిక, ఆనందమయకోశము, ఈశానముఖము

[ఈ అయిదురంగులు అయిదుచక్రములనియు బిందువే ఆజ్ఞాచక్రమనియు కళయేసహస్రారమనియు నిష్కళయే పరబ్రహ్మస్వరూపమనియు తెలియునది.]

నల్లగుడ్డునకే అంతాంశమనియు, గంగయనియు, చంద్రమండలమనియు, నాదమనియు, ఇడయనియు, కామాక్షియనియు, స్థూలదేహమనియు, జాగ్రదవస్థయనియు, తమోగుణమనియు,

పాపకే పిండాండమనియు, యమునయనియు, నీలతోయదమనియు, సూర్యమండలమనియు, బిందువనియు, పింగళయనియు, మీనాక్షియనియు, సూక్ష్మశరీరమనియు, స్వప్నావస్థయనియు, రాజసగుణమనియు

పాపమధ్యను వెలిగేకళకే బ్రహ్మాండమనియు, సరస్వతియనియు, విద్యుల్లేఖయనియు, అగ్నిమండలమనియు, కళయనియు, సుషుమ్నయనియు, విశాలాక్షియనియు, కారణదేహమనియు, మహాకారణమనియు, సుషుప్త్యవస్థయనియు, తుర్యావస్థయనియు, సాత్వికగుణమనియు చెప్పుదురు

[ఈకళలోనిష్కళయే పరబ్రహ్మస్వరూపము.]

పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశములనెడు పంచభూతములు, క్రియాశక్తి జ్ఞానశక్తి యిచ్ఛాశక్తి ఆదిశక్తి పరాశక్తి యనెడు పంచశక్తులును, బ్రహ్మవిష్ణురుద్రయీశ్వర సదాశివులనియెడి పంచదైవతములును, అకారఉకారమకార అర్ధమాత్రిక ఓంకారములనియెడు పంచమాత్రికలును, అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయములనెడు పంచకోశంబులును, అండాం

షట్పిండాండ బ్రహ్మాండములనియెడు అండత్రయమును, గంగాయమునా సరస్వతులనియెడు వేణీత్రయమును, సూర్యచంద్రాగ్ని మండలంబులనియెడు మండలత్రయంబును, నాదబిందుకళలును, ఇడాపింగళసుషుమ్నలును, కామాక్షి మీనాక్షి విశాలాక్షియనెడు అక్షిత్రయమును, సత్వరజస్తమోగుణంబులును, మూలాధారస్వాధిష్ఠానమణిపూరక అనాహతవిశుద్ధ ఆజ్ఞాయసహస్రారములనియెడుసప్తచక్రములును, స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరంబులనియెడు శరీరత్రయంబును, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులనియెడు అవస్థాత్రయంబును, నేత్రస్థానమందే నిరూపించఁబడియెను. సమస్తప్రాణులును నేత్రస్థానమందె పుట్టును. నిద్రయును సంగమముగలికోరికయును అచ్చటనేకలుగును చేతోన్మీలనము ఆస్థానముననే కలుగును. కావుననే చేతోన్మీలనమప్పుడు నీరసమును నిస్త్రాణయును నేత్రములనుండు బరువును కల్గఁగును. ఇదిస్వానుభవమువల్లనే తెలియఁగలదు.

“అణోరణీయాన్మహతోమహీయా నాత్మాగుహాయాంనిహితోస్య జన్తోః”

తైత్తిరీయోపనిషత్.

అతిసూక్ష్మములగు అణువులకంటె అణువును అతిస్థూలమైన మహత్తుకంటె మహత్తును అగు పరమాత్మ జంతువులయొక్క బుద్ధిగుహయందుండును.

“జాలసూర్యమరీచిస్థం యత్సూక్ష్మం దృశ్యతేరజః
తస్యషష్ఠమోభాగః అణురిత్యభిధీయతే ॥”

ఇంటికప్పులోని సందులగుండ జారెడు సూర్యకాంతిలోని నలుసుయొక్క ఆరోభాగమునకు లేక ఎనిమిదోభాగమునకు అణువని పేరు.

నేత్రమందలి పాపకుమధ్యను నివ్వరిముల్లువంటి అతిసూక్ష్మమగు రంధ్రమున్నది. ఇక్కడినుంచియే నాడులుకపాలమునకుపోవును ఆరంధ్రమధ్యమందు ముక్తి కాంతియున్నది. ఈనాళమే నడినాళమనియు బ్రహ్మరంధ్రమనియు మేరుముఖమనియు సుషుమ్నానాళమనియు చెప్పుదురు. అందుండెడిముక్తికాంతి దీపకళికయనియు పరంజ్యోతియనియు చెప్పుదురు.

మనస్సును క్రమక్రమముగా లీనముచేసి, చూచేవాఁడున్ను చూడఁబడునది యును లేక, నిరామయుఁడై తుర్యావస్థనుపొంది ముక్తినొందవలయును. ఉపనిషత్తులు చదివితిమనియు మహావాక్యవిచారణవల్ల పరబ్రహ్మమయితిమనియు చెప్పెదురు అదిభావంబుగాని యనుభవంబుగాదు స్త్రీనిపొందితేనే ఆసుఖము తెలియవలెనుగాని కళాశాస్త్రము మొదలగుపుస్తకములు చదివినంతమాత్రముననే తెలియదు సంగతులుమాత్రము తెలియునుగాని అనుభవముండదు *అట్లే బ్రహ్మానందానుభవమును ఉపనిషత్తులు మొదలుగాఁగలపుస్తకములు చదివినంతమాత్రమునను, నాకు తెలుసును అని విద్యామదముచేత చెప్పినంతమాత్రమునను, అనుభవము గలుగనేరదు గాన మనస్సును నృత్తిరహితము చేసి యనుభవములు గావలయును.

* *Mind should be concentrated & centred at the focus*

చంద్రునికి సూర్యునివలననే కాంతికలిగెనుగాని సహజకాంతిలేదు. ఆసూర్యుఁడే పరబ్రహ్మమని కొందరుశలంచెదరు. అది యు అజ్ఞానము సూర్యునికిని స్వతంత్రకాంతిలేక సమస్తభూతములయందు అంతరాత్మగావెలిగే స్వప్రకాశము వల్లనే సూర్యునికి కాంతికలిగినది ఈకళయును పరబ్రహ్మమని కొందరజ్ఞులు తలంచెదరు. ఈ కళలు నిష్కళయే పరబ్రహ్మము. ఇదినిశ్చయము.

చిదాకాశము — ఇంద్రియగోచరంబు లగువస్తువులు విషయంబులనంబడు. అట్టివిషయంబులం దొక్కొక్కటి దెలివిచేగ్రహింపంబడియుండె నా తెలివి యావిషయంబునువిడచి మఱియొకవిషయమునకు పోవున పుడు పూర్వముపొందియున్నవిషయంబను వదులుటచేతను యితర విషయంబును గ్రహింపకుండుటచేతను యీమధ్యకాలంబున విషయంబులనంటకుండు నా తెలివికి పేరూపంబో అదియ చిదాకాశంబు. స్థూలంబునకు చూచువాఁడు సాక్షియనియు, చూచువానికి మనస్సు సాక్షియనియు, మనసున కగ్రముగ బుద్ధియనియు, బుద్ధికి నగ్రముగ ఆత్మయనియు, ఆత్మ కగ్రముగ పరమాత్మయనియు, పరమాత్మ కగ్రముగ పరబ్రహ్మ మనియు పెద్దలయభిప్రాయము.

అక్షరుఁడు.—రక్త శ్వేత కృష్ణ నీల వర్ణములమధ్యను బ్రకాశించుఅపో జ్యోతినే నీలతోయదమధ్యస్థమయినవిద్యుల్లేఖయనియు, అక్షరుండనియు చెప్పుదురు. ఇదియే అంతర్లక్ష్యం, గగనముద్ర, శిఖాస్థానము అగ్నిశిఖ, సర్వసాక్షి, చిన్మయనేత్రస్థానము, మేరుశిఖరము, కైలాసము, సత్యలోకవైకుంఠములకు స్థానముఅని చెప్పుదురు.

"అధిప యిదిమర్త్య మంగధరాగ్రమధ్య
వార్థిసదుమ కృష్ణాశ్రయద్యాగవతిని
యాత్ముఁడున్నాఁడు సూక్ష్మదృగ్వ్యాప్తిచేత
జ్ఞాతగలవాఁడవైకను సౌజ్ఞగాను."

ఇందలి మర్మమును పెద్దలవలనఁ దెలియునది.

పంచముద్రలు.

1. ఖేచరి.—పర్వతగుహాప్రదేశంబున ఆసనంబున సమాసీనుండై పద్మాసనమునందు కూర్చొని అర్ధోన్మీలితలోచనుండై నవద్వారంబులఁజిత్తంబుచే నిరోధించి విషయములతోకూడ యింద్రియములను ప్రత్యాహారముగావించి కుండలీశక్తిని మేలుకొలిపి ప్రాణవాయునిరోధము చేసి తాలువులమధ్యప్రదేశంబున జిహ్వామూలంబులగ్నంబగుటఁగావించి బహిరంతరములయందును ఊర్ధ్వాధోభాగంబులయందును భావాభావరూపంబులయందును సంయోగింపనిమనోదృష్టిన్వహించి దంతంబులచేతం దంతంబులస్పృశింపక మనస్సునుఊర్ధ్వముఖముగ మూర్ధ్నియందుంచి వృత్తిరహితము చేయవలయును. ఇదియ ఖేచరిముద్ర. ఈముద్ర తెలియునంతకు అతికష్టమనియు తెలిసినపిమ్మట అతిసులభమనియు అనుభవజ్ఞులు చెప్పుదురు.

2. భూచరి.—నేత్రములుగదలింపక నాసికాగ్రమున దృష్టినిలుపుట.

3. మధ్యలక్ష్యము.—నాసికామధ్యమందు దృష్టినినిలిపి అంతర్లక్ష్యమందు మనసునునిలుపునది.

4. షణ్ముఖి.—నేత్రములు రెండు, శ్రోత్రములు రెండు, నాసికారంధ్రములు రెండు, యీయారురంధ్రములుమూసి భ్రూమధ్యమందు దృష్టిని-

నిలిపి నాదబిందు చిత్కళలను తెలియునది.

5. శాంభవి. ''అంతర్లక్ష్యం బహిర్దృష్టి ర్నిమేషో న్మేషవర్జితా
ఏషాసా శాంభవీముద్రా సర్వతంత్రేషు గోపితా॥''

లక్ష్యములు 3 విధములు.

1 బహిర్లక్ష్యము— నేత్రములఁ దెరచి మనస్సును వృత్తులకుఁ బోనీయక యొకవస్తువయందుఁ గదలనీయక నిలుపుట. ఇందు దృశ్యమందు లక్ష్యమును నిలుపునది. ప్రథమమం దు బహిర్లక్ష్యమును అభ్యసించునది.

2. మధ్యలక్ష్యము — నేత్రములఁ దెరచిమనస్సును వృత్తులకుఁ బోనీయక అభిముఖము చేసికొని భ్రూమధ్యమందు లక్ష్యమునునిలుపునది ఇందు దర్శనము (చూపు) నం దే లక్ష్యమునునిలుపునది. బహిర్లక్ష్యమందు నిలిచినపి మ్మట మధ్యలక్ష్యమభ్యసించునది. ఈ రెండులక్ష్యము లుఅభ్యాసమయినపిమ్మట అంతర్లక్ష్యమభ్యసించునది.

3. అంతర్లక్ష్యము — నేత్రములఁ దెరచి శ్రోత్రత్వ క్చక్షు ర్జిహ్వా ఘ్రాణేంద్రియములను జ్ఞానేంద్రియములు వాక్పా ణిపాదపాయూపస్థలను కర్మేంద్రియములు మనో బుద్ధిచిత్తాహంకారంబులను అంతరింద్రియములు యీ పదునాలుగింద్రియములనుజయించి దృష్టిని శబ్దగుణ కంబును పంచభూతాత్మకంబును అగుఆకాశంబునం దువదలి మనస్సును వృత్తులకుఁ బోనీయక అభిము ఖము చేసికొని భ్రూమధ్యమునకంతరముగా లక్ష్యము ను నిలిపి అక్కడివింతలను చక్కఁగఁ జూచునది. ఇందు ద్రష్టయందు లక్ష్యమును నిలుపునది ఇదియ శాంభవీముద్ర.

పిండోత్పత్తి.

గర్భమందలి పిండముయొక్క యుత్పత్తినిగురించినది గనుక పిండోత్పత్తి యని జెప్పఁబడియె.

ఆరగించిన అన్నము 7 దినములకు రసమగును.
రసము ... ... 7 దినములకు రుధిరమగును.
రుధిరము .. 7 దినములకు మాంసమగును.
మాంసము ... 7 దినములకు మేదస్సగును.
మేదస్సు ... 7 దినములకు అస్థియగును.
అస్థి. ... ... 7 దినములకు మజ్జయగును.
మజ్జ ... ... 7 దినములకు శుక్లశోణితములగును

సతిపతులు గతులుసల్పఁగ * శుక్లశోణితములు మేళనమై అయిదుదినములకు నీరుబుగ్గయగును. పదిదినములకు నెత్తురై పదునేనుదినములకు మాంసపుముద్దయను. ఇరువదిదినములకు గట్టిపడి యిరువదియైదుదినములకు మనుష్యాకారం బేర్పడును. మొదటినెలయందు పంచభూతములుకూడి తలయేర్పడును. రెండవనెలను మేదస్సు చేతులు కాళులు యేర్పడి మూఁడవనెలను ఎముకలు మజ్జ గోళ్లు వెండ్రుకలు చర్మము కలుగును. నాలుగవనెలను అవయవములును సప్తధాతువులును అయిదువనెలయందు చెవులు ముక్కు కన్నులు నోరు జనించి ఆఁకలిదప్పులు పుట్టును. ఆఱవనెలయందు కడుపు కంఠనాళము యేర్పడి అరణియందు అగ్ని ప్రవేశించునట్లు జీవుఁడు గర్భరూపముగఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు. ఈమాసమందే మావిచేతఁ గప్పఁబడి తల్లిభుజించిన అన్నపానాదుల వలన తృప్తినొందుచుండును. ఏడవనెలయందు జన్మించిన రోగియగును ఈమాసమందే జ్ఞానముకలుగును. ఎనిమిదవనెలయందు కలిగినబిడ్డ బ్రతుకదు. తల్లిగాని బిడ్డగాని మృతినొందును. తొమ్మిదవనెలయందు గర్భమందలి శిశువునకు విజ్ఞానముకలుగును • మావి యనెడుసంచియందలి నీటియందు తోణికిసలాడు

* సంయోగమునకు కూడనిదినములు బ్రహ్మచర్యమునందుఁ జెప్పఁబడియె.
(మా—పుట. 27)

చుండును. శుక్లశోణితవికారముగ మాతృగర్భములో చిక్కుపడి జఠరాగ్నిచేతను క్రిమికీటకాదులచేతను మాతృభుక్తకటుకషాయాదిపదార్థములచేతను శ్రమనొందుచుండినను, బయలునతిరుగ నభ్యాసములేనియెలుక తానున్నకలుగే ప్రపంచమనియు సౌఖ్యమైనదియనియు యెంచినట్లు, మాతృగర్భకోశమే సుఖమైనదిగా తలంచి అచ్చటనేయుండ నిశ్చయించి ప్రపంచములోకిపోజాలనని పరితపించుచుండగను యగ్నిదేవుఁడు గర్భమందలి బాలునియెదుట నిలచి ధైర్యముచెప్పెను. "నేనగ్నిదేవుండను. సర్వాంతర్యామిని. సర్వభక్షకుండను. నీకుభృత్యుఁడనై నీనేత్రస్థానమందుండి నీవుసమస్తమునుజూచునటులఁ జేయగలను. వాక్స్థానమందుండి సంభాషించునట్లును నాభిస్థానంబున జఠరాగ్నిరూపంబుగనుండినవాఁడనై భుజించిన సమస్తపదార్థములు జీర్ణమగునట్లుగను నిద్రనుకల్పించి సౌఖ్యము కలుగునట్లుగను జేసెదను. ఇట్టిసమర్థుఁడను నేను నీకుసహాయుఁడనై యుండఁగ నీకేమికొదువ? ప్రపంచములోకి రమ్ము. జ్ఞానసంపన్నుఁడవగుదువు. నీవు మహానీయుండవు. మోక్షమును సాధించుకొనుటకు నేను సహాయుండనయ్యెదను. ప్రారబ్ధవశమున నీవిట్లు జన్మించవలశివచ్చెను. ఏవారికిని విధినిదాట నశక్యంబు. చేసికొనినవారికి చేసికొనినంత యనులోకోక్తి ననుసరించి యనుభవింపక తీరదు" అనిధైర్యమునుజెప్పి యంతర్ధానము నొందెను. పిదప సూర్యుఁడు ప్రసన్నుఁడై ధైర్యముచెప్పెను. "నేనుసూర్యుఁడను. నీనేత్రములకధిదేవతనై విశ్వమంతయు జూచునట్లు చేసెదను. జ్ఞానమునకు కారణభూతుఁడనై మోక్షమునుసాధించుటయందు నీకుసహాయముచేసెదను. వెరువక ప్రపంచమునకు రమ్ము. నీవు మహానీయుండవు. నిన్ను నీవెరుగవు. కర్మచేత నిట్లయితివి భయమునువదలిరమ్ము." అని ధైర్యమునుజెప్పి యంతర్ధానము నొందెను. అనంతరము చంద్రుఁడు మనస్థానమందుండెదననియు వాయువు పంచప్రాణములుగానుండెదననియు వరుణుఁడు జిహ్వయందుండెదననియు బ్రహ్మ గుహ్యేంద్రియమందుండెదననియు రుద్రుఁడు అహంకారమునకధి దేవతనైయుండెదననియు విష్ణువు పాదములయందుండి బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులగు పెద్దలవద్దికి నడిపించి మోక్షసాధకమందు సహాయుఁడైనయ్యెదననియు బృహస్పతి బుద్ధియందుండి మోక్షమార్గమున సహాయుండనయ్యె

దననియు దేవతలందరు ధైర్యముజెప్పిరి. మృత్యుదేవత గుదస్థానమందుండి మల విసర్జనమునుచేయుచు సత్ప్రధమునుగప్పినవాడు చంపెదననిచెప్పినను దేవతలందరు చెప్పినమాటలవలన ధైర్యముగలవాఁడై పదిమాసములునిండఁగను నాభినాళము క్రమముగాబలియుటచేత మాతయొక్క సమానవాయువు నిలువతావులేక వ్యాన వాయువుచేతఁ ద్రోయఁబడి తల్లిఅన్నకోశములోనుండి పండినపండునకు తొడి మదానికదిసళ్ళినచందంబున జారుచుండఁగ నొప్పులుకనుపించును. అప్పుడు వాయువకుంభింపఁబడును. అట్టికుంభకముచేత మారయందున్నశిశువు అధోముఖమై తెలివినశించి కుంభకముచేతనే మారపగిలి శిశువు భూమిమీఁదఁబడి జన్మించును.

ఋతుకాలమందలి సరిదినములయందు గర్భమునిలిచిన మొగబిడ్డలును బేసిదినములయందు గర్భమునిలిచిన యాడుబిడ్డలును కలుగుదురు.

తండ్రి యంశములు:—ఎముకలు, మెదడు, వీర్యము.

తల్లి యంశములు:—నెత్తురు, వెండ్రుకలు, మాంసము.

సంభోగ కాలమందుఁ

పురుషునికి రాజసగుణమెచ్చిన రాజసుండును,
... తామస......... తామసుండును,
... సత్వ... ... ... సాత్వికుండును,
స్త్రీకి రాజసగుణమెచ్చిన వ్యర్థుండును,
... తామస......... క్రూరుఁడును,
... సత్వ .... తపస్సంపన్నుఁడును,

ఉదయకాలంబున జనించిన సాత్వికుండును,
మధ్యాహ్న............ దుష్టవర్తనముగలధూర్తుఁడును,
అస్తమయ .... అసురరూపుండును,
రాత్రి సరిపొద్దు.......... సకలసామ్రాజ్యసంపదలు గలవాఁడును,
వేకువ జామున .... దీర్ఘాయుష్మంతుండును,
అగుపుత్రుండుకలుగును.

శుక్లమధికమైన పురుషుఁడును, శోణితమధికమైన స్త్రీయును, శుక్లశోణిత

ములుసమమైన నపుంసకుండును, గర్భమందు శుక్లశోణితములు వాయువుచే భేదింపఁబడెనేని ఇరువురు లేక ముగ్గురు శిశువులుకలుగుదురు.

అష్టమమాసమందు స్త్రీపురుషులు గతిసల్పఁగ, వీర్యమును శిశువుగుడిచి పాపకర్ముఁడును జాడ్యగ్రస్తుఁడును అగును. తొమ్మిదవమాసమందు రమించఁగ పిండము గర్భమునుండి యూడిపడును

గర్భిణిస్త్రీలు పరుగెత్తకూడదు. గోకుకొనకూడదు. వేగముగ నడువ గిట్టదు. బలువైన పనులఁ జేయఁగిట్టదు. ఋతుకాలమందలి పదియాఱవ దినమున నిలిచిన గర్భమందు బ్రహ్మవిద్యానుగంధరుఁడు కలుగును.
పురుషుడు కుడిప్రక్కను స్త్రీయెడమప్రక్క నుండుదురు.

దేహమాలములు—క్రొవ్వు, రేతస్సు, రక్తము, చీమిడి, మూత్రము, మలము, చవిగులిమి, గోళ్లు, మురికి, కఫము, కంటిపుసి, చెమట.

జన్మములు నాలుగువిధములు :

1. జరాయుజములు—మావియందుఁబుట్టి మావితోనే భూమిమీఁదఁ బడుమనుష్యులు పశువులు మృగములు. పుణ్యముయొక్క ఆధిక్యతచేత నిట్టిజన్మ కలుగును.
2. అండజములు—గ్రుడ్లు లనఁ బుట్టెడు పక్షులు సర్పములు మొదలుగాగలవి.
3 స్వేదజములు—చెమటవలనఁ బుట్టెడు నల్లి దోమ మొదలుగాగలవి.
4. ఉద్భిజ్జములు—భూమినిఁ బగులగొట్టుకొని పైకివచ్చెడు వృక్షములు నేలనల్లుకొను తీగెలు మొదలుగాగలవి. పాపముయొక్క ఆధిక్యతచేత నిట్టిజన్మ కలుగును.

ఉత్తరాయణము—పుష్యమాసము మొదలు జ్యేష్ఠమువరకు నుండుఆఱుమాసములు. ఇది దేవతలకు పగటికాలము. అందువలన స్వర్గద్వారములు తెఱచి యుండును.

దక్షిణాయనము—మిగిలిన యాఱుమాసములు. ఇది దేవతలకు రాత్రికాలము. అందువలన స్వర్గద్వారములు మూసియుండును.

ఉత్తరాయణమందు మృతినొందినవారు స్వర్గస్థులనియు దక్షిణాయనమందు మృతినొందినవారు స్వర్గద్వారములు మూసియుండుటవలన స్వర్గస్థులు కానేరరనియు చెప్పుదురు. ఈశ్లోకోక్తికి నిజమైన యర్థమును యోచించవలెను. భూలోక భువర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనర్లోక తపోలోక సత్యలోకములు నాభిమొదలుకొని ఊర్ధ్వభాగమ గుండును భూలోకమునకు నాభిస్థానము సత్యలోక మన్నిటికిఁ బైనయుండును గనుక దీనికే ఉత్తరాయణమనియు అతల వితల సుతల తలాతల మహాతల రసాతల పాతాళంబులు అనెడు అధోలోకములలో పాతాళము చివరనుండును గనుక దీనికి దక్షిణాయనమనియు చెప్పుదురు. మృతినొందుట యనఁగా మనస్సుమగ్నతయగుటట. ఉత్తరాయణమందు మనసు ఊర్ధ్వముఖవ్యాపనముగలదై నిర్విషయమందు మగ్నతనగును. దక్షిణాయనమందు అధోముఖవ్యాపనముగలదై విషయములయందు మగ్నతయగును. కనుక ఉత్తరాయణమందు మృతినొందినవానికి—అనఁగా ఎవనిమనస్సు ఊర్ధ్వముఖవ్యాపనముగలదై నిర్విషయమందు మగ్నతనగునో అట్టివానికి నిరంతరసుఖము కలుగును అదియె స్వర్గస్థులగుట. (అనుభవనీయము)

మానుషజన్మంబు దుర్లభంబు. అందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమంబు. అదియును శతవర్ష పరిమితంబయిన జీవితకాలంబున నిమితంబైయుండును. అందు సగమంధకారబంధురమగు రాత్రియామంబున నిద్రాదివ్యాపారంబుల నిరర్థకంబయినను యిరువది సంవత్సరంబులు బాల్యయౌవనకౌమారవయో విశేషంబులగడచు. ముప్పదిసంవత్సరంబులు తృష్ణకామక్రోధలోభమోహ మదమాత్సర్యములును గలిగి అష్టపాశంబులఁ గట్టువడి విడివడ అసమర్థుండుగాక దారాపుత్రాదులు మొదలుగాగల సంసారతాపత్రయములలో జిక్కువడి గడ్డముమీసము నెరసి నగములుకీళ్లును పట్టువదలి చెవులువినఁబడక కండ్లుకనుబడక దంతములూడి అహంకారము జిహ్వాచాపల్యమధికమై దగ్గుకఫము మొదలగు వ్యాధులుగలవాఁడై కర్రనూనియైయుండు నడువశక్తిలేకున్నను స్త్రీలమీఁదను ధనముమీఁదను ఆశమాత్రము విశేషముగాఁగలవాఁడై వ్యాధులచేతను మనోవ్యాకులముచేతను క్షీణించుచు చచ్చుచుఁబుట్టుచుండును

మానుష ప్రమాణంబు 8 జానల పొడుగు. ముప్పదిమూడుకోట్ల రోమంబులును సమాన వ్యానోదాన ప్రాణాపానంబులను పంచప్రాణంబులును, అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయములనెడు పంచకోశంబులును శ్రోత్ర త్వక్చక్షుర్జిహ్వా ఘ్రాణంబులనెడు జ్ఞానేంద్రియములును వాక్పాణిపాద పాయూపస్థలనెడు కర్మేంద్రియంబులును దశవాయువులును డెబ్బదిరెండు వేలనాడులును బహిరంధ్రంబులును శుక్లశోణితమాంసరుధిరమేదోమజ్జాస్థియనెడు సప్తధాతువులును కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబులనెడు అరిషడ్వర్గంబును నవద్వారంబులును * గలిగి యీ శరీరంబయ్యె.

జన్మములన్నియు ఋణములవల్ల నేర్పడును.

"ఋణానుబంధరూపేణ పశుపత్నీసుతాలయాః

ఋణక్షయే క్షయం యాంతి కాతత్ర పరిదేవనా"

భార్యాబిడ్డలు పశువులు ఋణములవలననే కలుగుచున్నవి. ఋణము తీరిన తోడ్తోడన పోయి నశించును. పుణ్యము గలవారికి అర్చిరాదిమార్గమని ధూమాదిమార్గమని రెండుమార్గములు. పాపము చేసినవారు నరకమందు వసింతురు.

* "పురమేకాదశద్వారమ్"
కఠోపనిషత్.

కన్నులు రెండు, చెవులు రెండు, ముక్కురంధ్రములు రెండు, నోరు, మలమూత్ర ద్వారములు రెండును, నాభిద్వారము, బ్రహ్మరంధ్రము — పదునొకండుద్వారములు.*

"నవద్వారం తు ప్రత్యక్షం దశమం మన ఉచ్యతే

మనోద్వారస్థితం గోప్యం గురువాక్యేన లభ్యతే

గురుముఖేన జ్ఞాతవ్యం నాన్యథా గ్రంథకోటిభిః॥"

నవద్వారములు కనుబడుచున్నవి. దశమద్వారమగు మనోద్వారము గోప్యముగనున్నది. గ్రంథములు చదివితే తెలియదు. గురువువలననే తెలియవలెను.

పదిద్వారములని చెప్పినప్పుడు నవద్వారములును బ్రహ్మరంధ్రమును గూడి లెక్కకువచ్చును.

1. అర్చిరాదిమార్గము.— ఇది సగుణబ్రహ్మోపాసకులు బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోవు మార్గము.

"అగ్నిర్జ్యోతి రహః శుక్లః షణ్మాసా ఉత్తరాయణమ్
తత్ర ప్రయాతా గచ్ఛన్తి బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదో జనాః॥"

భగవద్గీత — 8 అ. 24 శ్లో.

తేజస్సు పగలు శుక్లపక్షము ఉత్తరాయణము దేవయానము ఇడానాడి తేజోమార్గము— ఈమార్గమునఁ బోవువారు యోగాభ్యాసముచేత వైరాగ్యము పరమోపశాంతియును కలిగి సంకల్పరహితులయి మనస్సన్న్యాసము గలవారై క్రమముగా సూర్యలోకమునుపొంది అనంతరము బ్రహ్మలోకముఁజేరి ముక్తులగుచున్నారు. దీని నే సూర్యమార్గమనియు, నివృత్తిమార్గమనియుఁ జెప్పుదురు.

2 ధూమాదిమార్గము.— కర్మ చేయువారు అనఁగా

"అగ్నిహోత్రం తప స్సత్యం వేదానాం చానుపాలనమ్
ఆతిథ్యం వైశ్వదేవంచ ఇష్టమిత్యభిధీయతే"

అగ్నిహోత్రములు తపస్సు సత్యవాక్పరిపాలన వేదపఠనము అతిథిఅభ్యాగతులకు ఆతిథ్యమిచ్చుట వైశ్వదేవకర్మ చేయుట మొదలుగాగల కర్మలను జేయువారికి పితృలోకమునకుఁ బోవుమార్గము తాముచేయు అగ్నిహోత్ర ధూమము ద్వారా కలుగును.

"ధూమో రాత్రి స్తథా కృష్ణ షణ్మాసా దక్షిణాయనమ్
తత్ర చాన్ద్రమసం జ్యోతి ర్యోగీ ప్రాప్య నివర్తతే॥"

భగవద్గీత— 8 అ. 25 శ్లో.

పొగ రాత్రి కృష్ణపక్షము దక్షిణాయనము పితృయానము పింగళానాడి—యీమార్గమునబోవువారు చంద్రలోకముఁ జేరి అచ్చట పుణ్యఫలమనుభవించి "క్షీణే పు

ణ్యే మర్త్యలోకంవిశన్తి" అనుశ్రుతియను చొప్పున మేఘమందుఁ బడి జలమై, ఆజలరూపమున ఓషధులలోఁ జేరి అన్నమై, తద్వారా శుక్లమై స్త్రీగర్భంబునం జేరి గర్భనరకమనుభవించి జననమై కర్మలుచేయుచు చచ్చుచు పుట్టుచుందురు. ఈమార్గమునఁ బోవువారికి పుణ్యక్షయానంతరము పునర్జన్మ కలదు. దీనినే ప్రవృత్తిమార్గమనియు, చంద్రమార్గమనియు, జెప్పుదురు.

అపరోక్షజ్ఞానముగలవారు సాధనచతుష్టయసంపత్తిగలవారై శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసలచేత బ్రహ్మవేత్తలై పైరెండుమార్గములను విడిచి జీవన్ముక్తులై పిమ్మట విదేహముక్తులగుదురు.

పంచీకరణము.

సంఖ్యను గురించి చెప్పునది గనుక సాంఖ్యమనియు పంచమహాభూతముల యొక్క భాగములను పంచిపెట్టుటను తెలియఁజేయునది గనుక పంచీకరణము నియుఁ జెప్పెదరు.

"మాయాశబలితంబ్రహ్మ, బ్రహ్మణఃరవ్యక్తిః, అవ్యక్తాన్మహత్, మహతో అహంకారః, అహంకారాత్పంచతన్మాత్రాణి, పంచతన్మాత్రేభ్యః పంచ మహాభూతాని, పంచమహాభూతేభ్యో అఖిలంజగత్."

నిర్గుణసాక్షాత్కారపరబ్రహ్మస్వరూపమునందు చంద్రునియందలి చంద్రికవలె మాయాశక్తియుండును. అదియె మూలప్రకృతి. బహిర్ముఖవ్యాప్తియైనప్పుడే యీమాయాశక్తికలదు. వృత్తిరహితమప్పుడు మాయాశక్తిలేదు. అసత్యమగు ప్రపంచమును సత్యమనినమ్మించెడివృత్తియే మాయ.

ఒకవస్తువకు దగ్గఱగావుండిచూచినపు డొకరూపమును దూరముననుండి చూచినపుడు మఱియొకరూపమును విశేషదూరముననుండి చూచినప్పుడు యింకొకరూపమును గలిగియుండుట మనము కన్నులఁజూచుచుంటిమి. యొకవస్తువయందే వివిధరూపములుండుటనుంచి నిజమైనరూపము లేదని మనము తెలియఁగలదు. ఏవికారముతో చూచితే ఆవికారముతో కనుబడును. వికార

ములు చూపునందేయున్నవి. త్రాటినిచూచి పామని భయపడినవానికి అది పాముగాదు త్రాడుఅనిచెప్పినమాత్రముననే లాభముండదు. ఆమిథ్యాస్వరూప మగుపామును చంపనుద్యోగించి కర్రను దీపమును తీసుకపోయి కర్రతో దెబ్బవేయను ఆపాము కదలక మెదలక యుండుటను జూచి యది పాముగాదు త్రాడని భయపడినవానికిచెప్పి వానినిగూడ తీసుకపోయి చూపించగను అభయము పోయి త్రాడనునిశ్చయము కలుగును. అట్లుగాక దీపమును కర్రను తీసుకపోయి వానిభయము తీర్చకనే అది పాముకాదు త్రాడనిచెప్పిన వీనినివెర్రివాడని చెప్పదురు. వాడి భయమున్ను పోదు. స్వప్నావస్థయందుఁ గనిన కల అసత్యమని తెలిసినను తానునిజముగాజూచినట్లుగను పనులుఅన్నియు జేసినట్లులను కథగాఁ జెప్పినరీతిని యీప్రపంచమంతయు అసత్యమనియు అబద్ధమనియు నిశ్చయముగా తెలిసినను అధ్యారోపాపవాదముగా ప్రపంచసృష్టిని పంచీకరణమందు చెప్పవలసివచ్చెను.

ఈమాయ త్రిగుణాత్మిక గనుక సత్వగుణము రజోగుణము తమోగుణము అనుమూఁడుగుణములు కలది. ఈమాయ వచ్చినతోడనే నిర్గుణబ్రహ్మము సగుణబ్రహ్మ మని చెప్పవలసివచ్చెను.

సత్వగుణము—జ్ఞానసుఖములయం దిచ్ఛనుపుట్టించును.

రజోగుణము—రాగతృష్ణలయం దిచ్ఛనుపుట్టించును.

తమోగుణము—విపరీతజ్ఞానము నిద్రాలస్యాదులు పుట్టించును.

సత్వగుణముయొక్క ఉత్తమగతి—బ్రహ్మ, ధర్మదేవత, మహత్తు, అవ్యక్తములు కలిగెను.

సత్వగుణముయొక్క మధ్యమగతి—సోమయాజులు, ఋషులు, దేవతలు, వేదాభిమానులు, ధ్రువుఁడు, వర్మ, దేవతలు, పితరులు మొదలగువారు కలిగిరి.

సత్వగుణముయొక్క అధమగతి—వానప్రస్థులు, సన్యాసులు, బ్రాహ్మణులు, విమానసంచారులు, నక్షత్రములు, దైత్యులు మొదలగువారు కలిగిరి.

రజోగుణముయొక్క ఉత్తమగతి—గంధర్వులు, గుహ్యకులు, యక్షులు, విద్యాధరులు, అప్సరసలు, మొదలగువారు కలిగిరి.

రజోగుణముయొక్క మధ్యమగతి—రాజులు, క్షత్రియులు, రాజపురోహితులు, వాదముజేయువారు మొదలగువారు పుట్టిరి.

రజోగుణముయొక్క అధమగతి—మల్లులు, నటులు, యోగులు, జూదరులు, త్రాగుబోతులు మొదలగువారుపుట్టిరి.

తమోగుణముయొక్క ఉత్తమగతి—చారణులు, పక్షులు, పురుషులు, రాక్షసులు, పిశాచములు, మొదలుగాగలవి కలిగెను.

తమోగుణముయొక్క మధ్యమగతి—ఏనుగు, గుఱ్ఱము, శూద్రులు, తురకలు, సింగము, పులి మొదలుగాగలవి కలిగెను.

తమోగుణముయొక్క అధమగతి—వృక్షములు, పురుగులు, తేళ్లు, చేపలు, తాబేళ్లు, మృగములు, పశువులు, మొదలుగాగలవి కలిగెను.

సత్వగుణము—క్రోధములేక సంకల్పమునులేక కలిమిలేములు సమముగాజూచుచు గురుసేవచేయుట. ఈగుణములు కలిగి చచ్చినవాడు బ్రహ్మలోకమందుగాని దేవలోకమందుగాని తిరిగిపుట్టును

రాజసగుణము—కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యములు కలిగియుండుట. మనస్తాపము కలిగియుండుట. ఈగుణములు కలిగి చచ్చినవాఁడు స్త్రీయోనియందుఁ బుట్టును.

తమోగుణము—నిద్రలేమి, ఆలస్యము, అలసట, జడము, అహంకారమువిశేషముగాఁగలిగియుండుట, క్రోధ మధికము, ఈగుణములుకలిగి చచ్చినవాఁడు గాడిదయై పుట్టును.

[కావున సర్వకాలములయందును సాత్వికగుణమే కలిగియుండవలెను.]

ఈత్రిగుణాత్మక మగునగుణబ్రహ్మయందు అవ్యక్తముపుట్టెను. అదియమూలప్రకృతి. ఆఅవ్యక్తమందు మహత్తత్వమును, మహత్తత్వమందు అహంకారమును, అహంకారమందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులనియెడు పంచతన్మాత్రలు కలిగెను. ఆపంచతన్మాత్రలవలనఁ బృథివ్యాపస్తేజోవాయ్వాకాశంబులనియెడు పంచభూతంబులును, ఆపంచభూతములయొక్క అన్యోన్యసమ్మేళనమువలన సమస్తజగత్తును ఏరుపడియెను.

అవ్యక్తము రెండువిధములు.—

1. మాయ.—2. అవిద్య.

అందు మాయ శుద్ధసత్వప్రధాన గనుక పరబ్రహ్మజ్ఞానమును కలుగఁజేయును. అవిద్య మలినసత్వప్రధాన గనుక ప్రపంచజ్ఞానమును కలుగజేసి విషయముల యందు మనస్సును ప్రవేశింపఁజేయును. మాయాప్రతిబింబము సర్వజ్ఞత్వాది గుణములుగల ఈశ్వరుఁ డనియును అవిద్యా ప్రతిబింబము కించిజ్జ్ఞత్వాదిగుణము లుగల జీవుండనియు ఆయీశ్వరునకే అవ్యాకృతుఁడు లేక అంతర్యామి యని యు ఆజీవునకే ప్రాజ్ఞుఁడనియు పారమార్థికుఁడనియు చెప్పుదురు. యీశ్వరు నకు మాయయే కారణశరీరమును సుషుప్త్యవస్థయును ఆనందమయకోశంబును అగును. జీవునకు అవిద్యయే కారణశరీరమును సుషుప్త్యవస్థయును ఆనందమ యకోశంబును అగును.

సగుణబ్రహ్మము త్రిగుణములలో తమోగుణమును వీక్షించుటచేత ఆవరణ శక్తికలిగెననియు, ఆవరణశక్తిప్రతిబింబమే విక్షేపశక్తియనియు చెప్పుదురు.

☞ మాయాప్రతిబింబము యీశ్వరుఁ డనఁగ మాయయందు ప్రతిఫలిం చిన ఆత్మయందు యీశ్వరుఁడు కలిగెను అని గ్రహించునది; ఆత్మ తక్కినవానిని గ్రహించునది. ఆత్మ యనఁగా సగుణబ్రహ్మయని చెప్పుదురు.

మహదహంకారమునందు శబ్దగుణకమగు ఆకాశము కలిగెను. ఆకాశమునం దు శబ్దస్పర్శగుణకమగు వాయువు కలిగెను. వాయువునందు శబ్దస్పర్శరూప గుణక మగుఅగ్ని కలిగెను. అగ్నియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగుణక మగుజలము కలిగెను. జలమునందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధగుణక మగుపృథివి కలిగెను.ఆపృ థివియందు ఓషధులుకలిగెను. ఓషధులవల్ల అన్నముకలిగెను. అన్నమువలన జీవు లుత్పత్తిఁబొందిరి.

పంచమహాభూతములు తామసనమష్టిపంచభూతములని తామసవ్యష్టిపంచ భూతములని రెండుసమభాగములుగఁ జేయఁబడెను.

పృథివి = ½ పృథివి + ½ పృథివి.

జలము = ½ జలము + ½ జలము.

అగ్ని = ½ అగ్ని + ½ అగ్ని.
వాయువు = ½ వాయువు + ½ వాయువు.
ఆకాశము = ½ ఆకాశము + ½ ఆకాశము.

∴ ఈ అరభాగములలో మొదటియరభాగములు తామసనమష్టి పంచభూత ములు. వానిని వేరుగనుంచి రెండవయరభాగములగు తామసవ్యష్టిపంచభూతము లను యొక్కొక్కటి నాలుగుభాగములుగ విభజించునది.

$\frac{1}{2}$ పృథివి = $\frac{1}{8}$ పృథివి + $\frac{1}{8}$ పృథివి + $\frac{1}{8}$ పృథివి + $\frac{1}{8}$ పృథివి.
$\frac{1}{2}$ జలము = $\frac{1}{8}$ జలము + $\frac{1}{8}$ జలము + $\frac{1}{8}$ జలము + $\frac{1}{8}$ జలము.
$\frac{1}{2}$ అగ్ని = $\frac{1}{8}$ అగ్ని + $\frac{1}{8}$ అగ్ని + $\frac{1}{8}$ అగ్ని + $\frac{1}{8}$ అగ్ని.
$\frac{1}{2}$ వాయువు = $\frac{1}{8}$ వాయువు + $\frac{1}{8}$ వాయువు + $\frac{1}{8}$ వాయువు + $\frac{1}{8}$ వాయువు.
$\frac{1}{2}$ ఆకాశము = $\frac{1}{8}$ ఆకాశము + $\frac{1}{8}$ ఆకాశము + $\frac{1}{8}$ ఆకాశము + $\frac{1}{8}$ ఆకాశము

ఒకభూతమున కొక పెద్దభాగమును తక్కినభూతముల చిన్నభాగముల నొ క్కొక్కటియును కలిసి పంచీకృతమగుభూతమగును. అట్టి పంచీకృతములగు భూతములతోఁ జేయఁబడినదియు కరచరణాద్యవయవములతోఁ గనుబడు యీ స్థూలశరీరము.

పంచీకృత పంచ మహాభూతములు } అపంచీకృత పంచమహాభూతములు.

ఆకాశము = $\frac{1}{2}$ ఆకాశము + $\frac{1}{8}$ వాయువు + $\frac{1}{8}$ అగ్ని + $\frac{1}{8}$ జలము + $\frac{1}{8}$ పృథివి.
ఇందువలన మోహము, లజ్జ, భయము, ద్వేషము, రాగములు కలిగెను. సదాశివుఁడు అధిదేవత. పరాశక్తి.

వాయువు = $\frac{1}{8}$ ఆకాశము + $\frac{1}{2}$ వాయువు + $\frac{1}{8}$ అగ్ని + $\frac{1}{8}$ జలము + $\frac{1}{8}$ పృథివి.
ఇందువలన పడియుండుట, చాచుట, ముడుచుట, ఎగురుట, పరుగెత్తుటలు కలిగెను. ఈశ్వరుఁడుఅధిదేవత. ఆది శక్తి.

అగ్ని = $\frac{1}{8}$ ఆకాశము + $\frac{1}{8}$ వాయువు + $\frac{1}{2}$ అగ్ని + $\frac{1}{8}$ జలము + $\frac{1}{8}$ పృథివి.
ఇందువలన సంగమము, ఆలస్యము, నిద్ర, దప్పిక, ఆకలి కలిగెను. రుద్రుఁడు అధిదేవత. ఇచ్ఛా శక్తి.

జలము = $\frac{1}{8}$ ఆకాశము + $\frac{1}{8}$ వాయువు + $\frac{1}{8}$ అగ్ని + $\frac{1}{8}$ జలము + $\frac{1}{8}$ పృథివి.
ఇందువలన శుక్లము, రక్తము, చెమట, మూత్రము, ఉమ్మినీరు కలిగెను. విష్ణువు అధిదేవత. జ్ఞానశక్తి.

పృథివి = $\frac{1}{8}$ ఆకాశము + $\frac{1}{8}$ వాయువు + $\frac{1}{8}$ అగ్ని + $\frac{1}{8}$ జలము + $\frac{1}{2}$ పృథివి.
ఇందువలన రోమములు, నరములు, చర్మము, మాంసము, ఎముకలు కలిగెను. బ్రహ్మ అధిదేవత. క్రియాశక్తి.

ములు—యిరువదియైదు.

1. జ్ఞాత— $\frac{1}{2}$ తమోగుణసంబంధ మగుఆకాశము. ఇదియె సమష్టిభాగము దీనికిసాధనము జ్ఞానము. జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు అంతరింద్రియముల యొక్క విషయవ్యాపారములను ఏ తెలివిచే తాను తెలిసికొనుచున్నదో ఆ తెలివియే అంతఃకరణస్థానము దుండజేర జ్ఞాతయనియు జీవుండనియుం జెప్పంబడును. వీనికి ప్రత్యగాత్మ, జీవసాక్షి, అంతర్యామి, పరమాత్మ, యని పేరులు. అధిదేవత కూటస్థుండు. విషయము జ్ఞేయము. సాత్వికాకాశమందలి యర్థభాగము ప్రత్యగాత్మాధిదేవతతోం గూడి జ్ఞాతయందు జేరి సకలేంద్రియప్రభుత్వముం జేయుచున్నది.

2. మనస్సు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు ఆకాశము + $\frac{1}{2}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు. కంఠ స్థానము. సాత్వికవాయువులో సగభాగము చంద్రాధిదేవతతో మనస్సునందుంజేరి సంకల్పించుచున్నది.

3. బుద్ధి—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుఆకాశము + $\frac{1}{2}$ తమోగుణసంబంధ మగుఅగ్ని. ముఖము స్థానము. సాత్వికాగ్నిలో సగభాగము బృహస్పత్యాధిదేవతతోం గూడి బుద్ధియందు నిలిచి మనస్సునందలి సంకల్పములను నిశ్చయిస్తున్నది.

4. చిత్తము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఆకాశము + $\frac{1}{2}$ తమోగుణసంబంధ మగుజలము. అధిదేవత జీవుండు. నాభి స్థానము. సాత్వికజలములో సగభాగము క్షేత్రజ్ఞాధిదేవతతోంగూడి చిత్తమందుంజేరి బుద్ధిచేసిననిశ్చయమును ఆలోచన చేయుచున్నది.

ఆకాశపంచకం; అంతఃకరణములు; అంతరింద్రియములు	అహంకారము	చిత్తము.	బుద్ధి	మనస్సు.	జ్ఞాత
వాయుపంచకం; పంచప్రాణములు.	అపానము.	ప్రాణము.	ఉదానము.	వ్యానము.	సమానము.
అగ్నిపంచకం; జ్ఞానేంద్రియములు; మధ్యేంద్రియములు.	ఘ్రాణము.	జిహ్వ.	చక్షువు.	త్వక్కు.	శ్రోత్రము.
జలపంచకం; పంచతన్మాత్రలు.	గంధము.	రసము	రూపము.	స్పర్శము.	శబ్దము
పృథివిపంచకం; కర్మేంద్రియములు; బాహ్యేంద్రియములు.	పాయువు.	ఉపస్థ.	పాదము.	పాణి.	వాక్కు.

5. అహంకారము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఆకాశము + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుపృథివి. హృదయము స్థానము. సాత్త్విక పృథివిలో సగభాగము అహంకారముతోఁ గూడి అభిమానించుచున్నది.

"హృది ప్రాణో గుదే పాన స్సమానో నాభిసంస్థితః
ఉదానః కంఠదేశస్థో వ్యాన స్సర్వశరీరగః॥"

6. సమానవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఆకాశము. ప్రాణాపానములమధ్యను నాభిస్థానమందుండి భుజించిన భక్ష్యభోజ్యచోష్యలేహ్యము లనెడుచతుర్విధాన్నమును జీర్ణముచేసి సప్తధాతువులకు పంచిపెట్టి దారుఢ్యమును కలుగజేయును. రాజసాకాశములో సగభాగము సమానవాయువందుఁ జేరి చతుర్విధపదార్థములను పచనము చేయుచున్నది.

7. వ్యానవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు. ఇదియె సమష్టిభాగము. ఈవాయువు శరీరమందంతను వ్యాపించినదై కన్నులు చెవులు కాలిమడెమలు పిరుదులు ముక్కు యీస్థానములయందుండి ప్రాణాపానవాయుసంచారమును గలుగఁజేయును. రాజసవాయువులో సగభాగము వ్యానవాయువందుఁ జేరిఅన్నరసమును నరములకుఁ బంచిపెట్టును.

8. ఉదానవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఅగ్ని. ఈవాయువు కంఠస్థానమందుండి యిష్టపదార్థములను తినుచు మింగుచు అసహ్యపదార్థములను వెలుపలికి త్రోయుచు వాగింద్రియమందుజేరి అకారాది యేబది యక్షరములను బలికించుచు వాంతి మొదలగువానిని కలుగ చేయు చుండును. రాజసాగ్నిలో సగభాగము ఉదానవాయువందుఁ జేరి చాచుట ముడుచుట మొదలగు వ్యాపారములను జేయించుచు సుషుమ్నానాడిద్వారా ఊర్ధ్వముఖవ్యాపనము గలదై జీవునికి పుణ్యముచేత మంచిపదవులను పాపముచేత నరకమును కలుగఁజేయును.

9. ప్రాణవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుజలము.

"ముఖ నాసికయోర్మధ్యే ప్రాణ స్సంచరతే సదా."

ఉత్తరగీత.

హృదయస్థానమందుండినదై ముక్కు రంధ్రములగుండ ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసరూపములచేత 21600 హంసలుగా సంచరించును. రాజసజలములో సగభాగము ప్రాణవాయువందుఁ జేరి నోటియందుండి ఉచ్చారణను, నాభియందుండి శబ్దమును గలుగఁజేయును. ముక్కునందుండి శ్వాసలను పూరించుట రేచించుటలు జేయును. హృదయమందుండి దగ్గు మొదలుగాఁగల వ్యాధులు గలుగఁజేయును.

10. అపానవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు వాయువు + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుపృధివి. మలమూత్రద్వారముల యందుండును. రాజసపృధివిలో సగభాగము అపానవాయువందుఁ జేరి అధోగమనవ్యాపారము జేయుచున్నది.

ఉపవాయువులు—

(1) నాగము—వాక్కునందుండి మాట్లాడించును. వాంతి చేయించును.

(2) కూర్మము—కన్నులు మూయుట తెరచుటలను చేతులు యిచ్చుట పుచ్చుకొనుటలయందును వ్యాపారములఁ జేయించును.

(3) కృకరము—పాదము స్థానముగాఁ గలదై తుమ్మించును.

(4) దేవదత్తము—ఉపస్థ స్థానముగాఁగలదై ఆవలింతలుకలుగఁజేయును.

(5) ధనుంజయము—పాయుస్థానముగాఁగలదై ఘోషించును.

11. శ్రోత్రేంద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఅగ్ని + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఆకాశము. సాత్వికాకాశములో సగభాగము దిక్కులనేఅధిదేవతతోఁ గూడి శ్రోత్రేంద్రియమందుఁ జేరి వివిధశబ్దములను గ్రహిస్తున్నది.

12. త్వగింద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుఅగ్ని + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగువాయువు. సాత్వికవాయువులో సగభాగము వాయువు అనుఅధిదేవతతోఁగూడి త్వగింద్రియమందుఁ జేరి స్పర్శలను గ్రహిస్తున్నది.

6. సమానవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఆకాశము. ప్రాణాపానములమధ్యను నాభిస్థానమందుండి భుజించిన భక్ష్యభోజ్యచోష్యలేహ్యము లనెడుచతుర్విధాన్నమును జీర్ణముచేసి సప్తధాతువులకు పంచిపెట్టి దారుఢ్యమును కలుగజేయును. రాజసాకాశములో సగభాగము సమానవాయువందుఁ జేరిచతుర్విధపదార్థములను పచనము చేయుచున్నది.

7. వ్యానవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు. ఇదియె సమష్టిభాగము. ఈవాయువు శరీరమందంతను వ్యాపించినదై కన్నులు చెవులు కాలిమడెమలు పిరుదులు ముక్కు యీస్థానములయందుండి ప్రాణాపానవాయుసంచారమును గలుగఁజేయును. రాజసవాయువులో సగభాగము వ్యానవాయువందుఁ జేరిఅన్నరసమును నరములకుఁ బంచిపెట్టును.

8. ఉదానవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఅగ్ని. ఈవాయువు కంఠస్థానమందుండి యిష్టపదార్థములను తినుచు మ్రింగుచు అసహ్యపదార్థములను వెలుపలికి త్రోయుచు వాగింద్రియమందుజేరి అకారాది యేబది యక్షరములను బలికించుచు కాంతి మొదలగువానిని కలుగ చేయుచుండును. రాజసాగ్నిలో సగభాగము ఉదానవాయువందుఁ జేరి చాచుట ముడుచుట మొదలగు వ్యాపారములను జేయించుచు సుషుమ్నానాడిద్వారా ఊర్ధ్వముఖవ్యాపనము గలదై జీవునికి పుణ్యముచేత మంచిపదవులను పాపముచేత నరకమును కలుగఁజేయును.

9. ప్రాణవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుజలము.

"ముఖ నాసిక యోర్మధ్యే ప్రాణ స్సంచరతే సదా."

ఉత్తరగీత.

హృదయస్థానమందుండినదై ముక్కురంధ్రములగుండ ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసరూపములచేత 21600 హంసలుగా సంచరించును. రాజసజలములో సగభాగము ప్రాణవాయువందుఁ జేరి నోటియందుండి ఉచ్చారణను, నాభియందుండి శబ్దమును గలుగఁజేయును. ముక్కునందుండి శ్వాసలను పూరించుట రేచించుటలు జేయును. హృదయమందుండి దగ్గు మొదలుగాఁగల వ్యాధులు గలుగఁజేయును.

10. అపానవాయువు—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు వాయువు + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగు పృథివి. మలమూత్రద్వారముల యందుండును. రాజసపృథివిలో సగభాగము అపానవాయువందుఁ జేరి అధోగమనవ్యాపారము జేయుచున్నది.

ఉపవాయువులు—

(1) నాగము—వాక్కునందుండి మాట్లాడించును. వాంతి చేయించును.
(2) కూర్మము—కన్నులు మూయుట తెరచుటలను చేతులు యిచ్చుట పుచ్చుకొనుటలయందును వ్యాపారములఁ జేయించును.
(3) కృకరము—పాదము స్థానముగాఁ గలదై తుమ్మించును.
(4) దేవదత్తము—ఉపస్థ స్థానముగాఁగలదై ఆవలింతలుకలుగఁజేయును.
(5) ధనంజయము—పాయుస్థానముగాఁగలదై ఘోషించును.

11. శ్రోత్రేంద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఅగ్ని + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగుఆకాశము. సాత్వికాకాశములో సగభాగము దిక్కులనేఅధిదేవతతోఁ గూడి శ్రోత్రేంద్రియమందుఁ జేరి వివిధశబ్దములను గ్రహిస్తున్నది.

12. త్వగింద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుఅగ్ని + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు. సాత్వికవాయువులో సగభాగము వాయువు అనుఅధిదేవతతోఁగూడి త్వగింద్రియమందుఁ జేరి స్పర్శలను గ్రహిస్తున్నది.

13. చక్షురింద్రియము—$\frac{1}{2}$ తమోగుణసంబంధమగుఅగ్ని. ఇదియే సమష్టిభాగము. సాత్వికాగ్నిలో సగభాగము సూర్యుఁడనుఅధిదేవతతోఁ గూడి రూపములను జూచుచున్నది.

14. జిహ్వేంద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుఅగ్ని + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుజలము. సాత్వికజలములో సగభాగము వరుణుఁడు అనుఅధిదేవతతోఁగూడి సప్తవిధరసగ్రహణమును జేయును.

15. ఘ్రాణేంద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుఅగ్ని + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుపృధివి. సాత్వికపృధివిలో సగభాగము అశ్వినులు అనుఅధిదేవతలతోఁగూడి వాసనలనుగ్రహించును.

16. శబ్దము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుజలము + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు ఆకాశము. శ్రోత్రము స్థానము.

17. స్పర్శము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుజలము + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు వాయువు. త్వక్కు స్థానము.

18. రూపము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుజలము + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు అగ్ని. నేత్రము స్థానము.

19. రసము—$\frac{1}{2}$ తమోగుణసంబంధమగుజలము. ఇదియేసమష్టిభాగము. విషయము మాధుర్యముగానుండుట. జిహ్వ స్థానము.

20. గంధము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుజలము + $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు పృధివి. ఘ్రాణేంద్రియము స్థానము.

21. వాగింద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగుపృధివి. + $\frac{1}{8}$తమోగుణసంబంధమగుఆకాశము. రాజసాకాశములో సగభాగము అగ్నియను అధిదేవతతోఁగూడి మాటలనుపలికిస్తున్నది.

22. పాణేంద్రియము— $\frac{1}{8}$తమోగుణసంబంధమగుపృధివి+$\frac{1}{8}$తమోగుణసంబంధమగువాయువు. రాజసవాయువులో సగభాగము ఇంద్రుఁడను అధిదేవతతోఁగూడి దానములనుచేయుచున్నది.

23. పాదేంద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు పృధివి + $\frac{1}{8}$ తమోగుణ

సంబంధమగు అగ్ని. రాజసాగ్నిలో సగభాగము ఉపేంద్రుడు అను అధిదేవతతోఁగూడి గమనాగమనములు చేయుచున్నది.

24. ఉపస్థేంద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు పృథివి + $\frac{1}{8}$ తమోగుణ సంబంధమగు జలము. రాజసాగ్నిలో సగభాగము బ్రహ్మ అధి దేవతతోఁగూడి విషయానందములను గలుగఁజేయుచున్నది.

25. పాయురింద్రియము—$\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగు పృథివి. ఇది యోనసమష్టి భాగము. రాజసపృథివిలో సగభాగము మృత్యువు అను అధి దేవతతోఁగూడి మలవిసర్జనము చేయుచున్నది.

జ్ఞాతమనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబులే అంతరింద్రియములు.
సమానవ్యానోదానప్రాణాపానంబులే పంచప్రాణంబులు.
శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణంబులే జ్ఞానేంద్రియంబులు.
శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులే పంచతన్మాత్రలు. పంచవిషయంబులు.
వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులే కర్మేంద్రియంబులు.
ఈయిరువదియైదునుగూడి స్థూలశరీరంబనిచెప్పఁబడును.

జ్ఞాత కూటస్థుఁడనుఅధిదేవతచేతఁ ప్రేరేపింపఁబడి సమానవాయువుతోఁగూడి శ్రోత్రేంద్రియద్వారా శబ్దములను గ్రహించుచు వాక్కుచేత పలుకుచుండును.

జ్ఞాత మనోరూపుఁడై చంద్రాధిదేవతచేతఁ ప్రేరేపింపఁబడి వ్యానవాయువు తోఁగూడి త్వగింద్రియద్వారా స్పర్శలను గ్రహించుచు పాణీం ద్రియముద్వారా దానప్రతిగ్రహములను చేయుచుండును.

జ్ఞాత బుద్ధిరూపుఁడై బృహస్పత్యధిదేవతచేతఁ ప్రేరేపింపఁబడి ఉదానవాయువు తోఁగూడుకొని చక్షురింద్రియద్వారా రూపములను గ్రహించు చు పాదేంద్రియముచేత గమనాగమనంబులు చేయుచుండును.

జ్ఞాత చిత్తరూపుఁడై క్షేత్రజ్ఞాధిదేవతచేతఁ ప్రేరేపింపఁబడి ప్రాణవాయువు తోఁగూడుకొని జిహ్వేంద్రియద్వారా రసములను గ్రహించుచు గుహ్యేంద్రియద్వారా మూత్రవిసర్జనయు శుక్లశోణితముల విస ర్జనయు చేయుచు సంభోగములయం దానందించుచుండును.

తత్వములు	అధిదేవతలు	విషయములు.
1. జ్ఞాత.	కూటస్థుఁడు.	జ్ఞేయము.
2. మనస్సు.	చంద్రుఁడు.	సంకల్ప వికల్పములు.
3. బుద్ధి.	బృహస్పతి.	నిశ్చయము.
4. చిత్తము.	క్షేత్రజ్ఞుఁడు.	చంచలము.
5. అహంకారము	రుద్రుఁడు.	నేననెడి అభిమానము.
6. సమానవాయువు.	జయుఁడు.	జఠరాగ్నిని ప్రజ్వరిల్లజేసి పచనముచేయును.
7. వ్యానవాయువు.	విశ్వయోని.	అన్నరసమును అన్ని నాడులకుఁబంచును.
8. ఉదానవాయువు.	అజుఁడు.	తినుట మ్రింగుట మొదలగునవి.
9. ప్రాణవాయువు.	విశిష్టుఁడు.	ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములచేతసంచరించు.
10. అపానము.	విశ్వకర్త.	మలమూత్రశుక్లములను వెళ్లఁద్రోయును.
11. శ్రోత్రము.	దిక్కులు.	శబ్దములను వినుట.
12. త్వక్కు.	వాయువు.	స్పర్శలను తెలిసికొనుట.
13. చక్షువు.	సూర్యుఁడు.	దశవిధరూపములను చూచుట.
14. జిహ్వా.	వరుణుఁడు.	రుచులను తెలిసికొనుట.
15. ఘ్రాణము.	అశ్వినులు.	వాసనలను తెలిసికొనుట.
16. శబ్దము.	సదాశివుఁడు.	ఏకదేశశబ్దమును తెలిసికొనుట.
17. స్పర్శము.	ఈశ్వరుఁడు.	ఏకదేశస్పర్శను తెలిసికొనుట.
18. రూపము.	రుద్రుఁడు.	ఏకదేశరూపమును తెలిసికొనుట.
19. రసము.	విష్ణువు.	ఏకదేశరసమును తెలిసికొనుట.
20. గంధము.	బ్రహ్మ.	ఏకదేశగంధమును తెలిసికొనుట.
21. వాక్కు.	అగ్ని.	పుణ్యపాపమిశ్రసంభాషణము.
22. పాణి.	ఇంద్రుఁడు.	దానప్రతిగ్రహములు.
23. పాదము.	ఉపేంద్రుఁడు.	గమనాగమనంబులు.
24. గుహ్యము.	బ్రహ్మ.	సంభోగానందము.
25. పాయువు.	మృత్యువు.	మలవిసర్జనము.

జ్ఞాత అహంకారరూపుఁడై రుద్రాధిదేవతచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడి అపానవాయు
వుతోఁగూడుకొని ఘ్రాణేంద్రియద్వారా గంధములను గ్రహిం
చుచు పాయురింద్రియద్వారా మలమును విసర్జించుచుండును.
జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు పంచప్రాణములు మనోబుద్ధులు—యీపదు నేడింటితోఁగూడినది సూక్ష్మశరీరంబు. జ్ఞాతయే కారణశరీరంబు. సూక్ష్మశరీరంబునకు పందొమ్మిదితత్వంబులని కొందఱు చెప్పెదరు—పైనఁజెప్పఁబడిన పదునేడును చిత్తాహంకారంబులు రెండును గూడి పందొమ్మిది యగును.

పంచమహాభూతములయొక్క సమష్టివ్యష్టిభాగముల అన్యోన్యసమ్మేళనము వలన యిరువదియైదుతత్వంబులు కలిగెను. యేభూతముయొక్క వ్యష్టిభాగములు ఆయాభూతముయొక్క సమష్టిభాగముతో కలియఁగను యిరువదియైదుతత్వములు లయమై పంచమహాభూతములు నిలుచును పృథివిజలమందును జలమగ్నియందును అగ్నివాయువందును వాయువు ఆకాశమందును ఆకాశమహంకారమందును అహంకారముమహత్తత్వమందును, మహత్తత్వము మూలప్రకృతియందును మూలప్రకృతినిర్గుణసాక్షాత్కారపరబ్రహ్మస్వరూపమందును లయమగును.

శరీరములు.

స్థూలశరీరము—త్వక్చర్మమాంసరుధిరమేదోమజ్జాస్థి యనుసప్తధాతువులతో కూడుకొనియుండునదియును మాతాపితృలయొక్క శుక్లశోణితములవలనఁ బుట్టినదియును కరచరణాద్యవయవములు గలిగి, శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణంబు లనెడుజ్ఞానేంద్రియంబులు,జ్ఞాతమనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనెడుఅంతరింద్రియంబులు, సమానవ్యానోదానప్రాణాపానంబు లనెడుపంచప్రాణములు, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లనెడుపంచవిషయంబులు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థ లనెడుకర్మేంద్రియంబులు, యీయిరువదియైదింటితోఁగూడినదియును స్తంభమువలె ప్రత్యక్షముగ కనుబడునట్టిదియే స్థూలశరీరము.

దీనినిపొందిన

యీశ్వరునకు	జీవునకు
1. విరాట్పురుషుఁడు	1. విశ్వుఁడు
2. వైరాజసుఁడు	2. చిదాభాసుఁడు
3. వైశ్వానరుఁడు	3. వ్యావహారికుఁడు

అనిచెప్పుదురు ఇందు జాగ్రదవస్థ; విశ్వుఁడభిమాని; అన్నమయకోశము.

"పంచీకృత మహాభూత సంభవం కర్మసంచితమ్
శరీరం సుఖదుఃఖానాం భోగాయతనముచ్యతే"

పంచీకరణముచేయఁబడిన పంచమహాభూతములవల్ల నేర్పడి ఆగామిసంచిత ప్రారబ్ధములుగలిగినట్టి స్థూలశరీరమే సుఖదుఃఖానుభవమునకు నునికిపట్టు.

దీనిని పొందిన బ్రహ్మవేత్తకు ఓత యని చెప్పుదురు.

సూక్ష్మశరీరము—

"పంచప్రాణ మనో బుద్ధి దశేంద్రియ సమన్వితం
అపంచీకృతభూతోత్థం సూక్ష్మాంగం భోగసాధనమ్."

సమానవ్యానోదానప్రాణాపానంబులనెడు పంచప్రాణంబులును మనోబుద్ధులును శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణంబులనెడు జ్ఞానేంద్రియంబులును వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలనెడు కర్మేంద్రియంబులును యీపదునేడింటితోఁగూడినదియు అపంచీకృత పంచమహాభూతములవల్లయేర్పడినదియు నగుసూక్ష్మశరీరము సుఖదుఃఖములననుభవించుటకు సాధకము. దీనిని పొందినయీశ్వరునకు హిరణ్యగర్భుఁడనియు, బ్రహ్మవేత్తకు అనుజ్ఞాత యనియుఁ బేరులు. ఇందు స్వప్నావస్థ; తైజసుఁ డభిమాని. ప్రాణమయ మనోమయ కోశంబులు

కారణశరీరము — మలినసత్త్వరజస్తమోగుణాత్మకమైన యవిద్యయే కారణశరీరము.

"అనాద్యవిద్యానిర్వాచ్యా కారణోపాధిరుచ్యతే
ఉపాధిత్రితయాదన్య మాత్మానమవధారయేత్."

వాక్కుచేతఁ జెప్పనలవికానిదియును ఆదిలేనిదియు నగునజ్ఞానమే కారణశరీరము. ఆత్మను యీమూఁడుశరీరములకు విలక్షణముగా తెలిసికొనునది.

దీనిని గాంచినయాత్మయగునకు అవ్యాకృతుఁడనియు బ్రహ్మవేత్తకు అనుజ్ఞైకరసుఁడనియుఁ బేరులు. విజ్ఞానమయ ఆనందమయ కోశంబులు

మహాకారణము—తురీయావస్థ, కూటస్థుఁడభిమాని. దీనిని సాంచినయాత్మయగునకు సాక్షిమాత్రుఁడనియు బ్రహ్మవేత్తకు అవికల్పుఁడనియుఁ జెప్పుదురు. ఈమహాకారణశరీరము దుఁడువాలుకే శరీరత్రయవిలక్షణుఁడనియు అవస్థాత్రయసాక్షియనియు, సర్వసాక్షియనియుఁ జెప్పుదురు. హా[illegible]కోశము. ఈశరీరరహితమందు సాక్షిత్వము కూడను లేయి పరబ్రహ్మమం దైక్యమగును. అది [illegible] ర్వాతీతము

జహల్లక్షణము—ఒకదానిని వదలి మఱియొకదానిని తీసికొనుట.

అజహల్లక్షణము—ఒకదానికి తోడు మఱియొకదానిని తీసికొనుట.

జహదజహల్లక్షణము — ఉన్నదానిలో కొంతభాగమునువదిలి కొంతభాగమును తీసికొనుట.

శ్రవణము—సద్గురువులవద్దఁజేరి వేదాంతశాస్త్రములవినుట.

మననము— పెద్దలవలనఁ దెలిసికొనినదానిని మనసునందు చింతనము చేయుట.

నిదిధ్యాస—ఆమననమువలన కలిగినబ్రహ్మజ్ఞానమును నిష్ఠచేయుట.

పంచాగ్నులు—జ్ఞానాగ్ని ఆత్మయనుపదమందును, కాలాగ్ని అహంయనుపదమందును, క్షుధాగ్ని నాభియందును, శీతాగ్ని హృదయమందును, కోపాగ్ని నేత్రమందును యుండును.

అవస్థలు.

1. జాగ్రత—శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణంబులనెడు జ్ఞానేంద్రియంబులు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలనెడు కర్మేంద్రియంబులు మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబులనెడు అంతరింద్రియంబులు యీపదునాలుగింద్రియవిషయములతోఁగూడి ఆత్ముండు పరాశక్తిసహితుండై సుఖదుఃఖముల నెరింగెడిది జాగ్రత. నేత్ర స్థానము. ఇంద్రియములచేత సమస్తపదార్థములను తెలియఁడమే జాగ్రదవస్థ. దీనిని అభిమానించుకున్న జీవుఁడు విశ్వుఁడనియు, చిదాభాసుఁడనియు, వ్యావహారికుఁడనియు, మూఁడువిధములుగఁ జెప్పఁబడును.

"నేత్రస్థం జాగ్రతం విద్యా త్కంఠే స్వప్నం సమావిశేత్
సుషుప్తి హృదయస్థంతు తురీయం మూర్ధ్ని సంస్థితః."

2. స్వప్నము—ఆ పదునాలుగింటితో ఆత్ముఁడు కంఠస్థానమునకు వచ్చినప్పుడు కన్నది స్వప్నము. జాగ్రదవస్థయందు అనుభవింపఁబడిన పదార్థములు జ్ఞాపకమునకు రావడమే స్వప్నము దీనిని అభిమానించుకొనిన జీవునకు తైజసుఁడనియు, స్వప్నకల్పితుఁడనియు, ప్రాతిభాసికుఁడనియు మూఁడువిధములుగఁ జెప్పఁబడును

☞ జాగ్రత్స్వప్నములయందు రాగ ద్వేష కామ క్రోధ లోభ మోహ దంభ దర్ప మద మాత్సర్య ఈర్ష్య అసూయ అహంకార యిచ్ఛ భక్తి శ్రద్ధ సుఖ దుఃఖంబులు కలుగును.

3. సుషుప్తి—అంతఃకరణలో చిత్తాహంకారంబులనువిడచి మనోబుద్ధులతో ఆత్ముఁడు హృదయమునకు వచ్చినప్పుడు సుషుప్త్యవస్థ. ఇంద్రియములన్ని అవిద్యలో కలియడమే సుషుప్త్యవస్థ. జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు వ్యాపారశూన్యములైనపుడు నిద్రించుచున్నాఁడని చెప్పుదురు. ఇదియసుషుప్త్యవస్థ. దీనిని అభిమానించుకొనినజీవునికి ప్రాజ్ఞుఁడనియు, అవిచ్ఛిన్నుఁడనియు, పారమార్థికుఁడనియుఁ బేరులు.

4. తుర్యము—ఈఅవస్థయందుకనినది ఏవారికిని చెప్పలేనిదే తుర్యంబు. స్థానము మూర్ధ్ని. దేవుఁడు గలఁడనెడి ఆస్తిక్యబుద్ధి గలిగి నిత్యానిత్యవస్తువివేకజ్ఞానము గలిగి యుండుటయే తురీయము.

5. తుర్యాతీతము—ఆత్ముఁడు ఒక్కఁడై మూలాధారంబునకు వచ్చినప్పుడు తన్ను దానుమఱచి పరమానందసుఖస్వరూపమునసుండి యథాప్రకారంబున దిరుగు. ఇదియ అమనస్కంబు. యీఅవస్థాపంచకమార్గంబు యోగియెరుంగు. దీనికే ఉన్మన్యవస్థయనియు చెప్పుదురు.

పంచకోశములు.

కోశము=కత్తిని ఒరయును, పిండమును మావియును, కప్పియున్నట్లు కప్పెడునదియె కోశము. సంచియని చెప్పుదురు.

1. అన్నమయకోశము—

"అన్నవికార శుక్లశోణితజన్య షడ్భావవికారసహితం
అన్నేనైవ వర్ధమానం ఇదం స్థూలశరీర మన్నమయకోశః."

అన్నమువలనఁబుట్టి అన్నమువలననే వృద్ధిబొంది శుక్లశోణితములవలనఁ గలిగిన ఉండుట పుట్టుట పెరుగుట మాఱుట చిక్కుట నశించుట యనునాఱుభావవికారములు గలదై స్తంభమువలె స్థూలమై ప్రత్యక్షముగ కరచరణాద్యవయవములతోను త్వక్చర్మమాంసరుధిరమేదోస్థిమజ్జలనెడు సప్తధాతువులతోను గూడినదై సమస్తప్రాణికోటికి కనుబడెడిస్థూలశరీరమే అన్నమయకోశము. స్థూలశరీరము జన్మమునకంటెపూర్వమందును మరణమునకుఁబరమందును లేదు. ఆత్మ యెల్లప్పుడుకలదు గనుక యిది యాత్మకాదు. మాతాపితృలయొక్క సంయోగమువలన కలిగి లయమగుచున్నది గనుక యాత్మకాదు.

2. ప్రాణమయకోశము—

"ప్రాణాదిపంచకం ప్రాణమయః కర్మేంద్రియైర్యుతమ్."

సమానవ్యానోదానప్రాణఅపానంబులనెడు పంచప్రాణంబులు

వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలనెడు కర్మేంద్రియంబులు నాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనుంజయులనెడు నుపవాయువులును గూడి ప్రాణమయకోశమనంబడు. ఇది ఘటములవలెనే జడస్వభావముగలిగి క్షుత్పిపాసలతోను రజోగుణఅహంకారంబులతోను గూడుకొని యున్నందున నాత్మకాదు.

3. మనోమయకోశము—హంసస్వరూపం బగు ప్రాణవాయువునందు మనసునిల్వగాను మనోమయకోశమగును.

“జ్ఞానేంద్రియై స్సమాయుక్తం మనోమయ ఇతీరితః”

మనస్సు, శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణేంద్రియంబులు అనెడి జ్ఞానేంద్రియములైదును జేరి మనోమయకోశమగును నేననెడి అభిమానముగల మనస్సు జడము గనుక మనోమయకోశము ఆత్మకాదు. ఇందు కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములును వికారములును గలవు కామక్రోధాదివృత్తులు ఒకప్పుడుండి యొకప్పుడు లేకపోవుచున్నవి గనుక యివి యాత్మకాదు సుషుప్తిలో ఒక్కమైపడియుండి అహంకారముతో గూడుకొని యున్నది గనుక యాత్మకాదు

4 విజ్ఞానమయకోశము — ఆమనస్సుచేత నావమరిగి ధ్యానమననాదివృత్తికలిగినప్పుడే విజ్ఞానమయకోశము

“బుద్ధి జ్ఞానేంద్రియై ర్యుక్తం విజ్ఞానమయకోశమ్”

బుద్ధియును శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణంబు లనెడుజ్ఞానేంద్రియంబులైదును గూడి విజ్ఞానమయకోశము. ఈ కోశమందు విద్యామదమును, తద్ద్వారా మహదహంకారమును గలదు గనుక యిది యాత్మకాదు. చిచ్ఛక్తితోఁగూడుకొని యుండే బుద్ధివృత్తి జాగ్రత్స్వప్నములయందుఁ బరిణమిస్తున్నందున యిది యాత్మకాదు.

5. ఆనందమయకోశము—అజ్ఞానమందు పరమానందమును పొందినాను అనెడిదియే ఆనందమయకోశము. మలినసత్వరజస్తమోగుణాత్మికమైన యవిద్యయే ఆనందమయకోశము.

"ప్రియ మోద ప్రమోద వృత్తిమదజ్ఞాన ప్రధాన మంతఃకరణం ఆనందమయకోశ ఇత్యుచ్యతే."

ప్రియము మోదము ప్రమోదము అనెడువృత్తులతోఁగూడిన యజ్ఞానమే ప్రధానముగాఁగలయంతఃకరణయే ఆనందమయకోశము.

ప్రియము = పదార్థమును జూచినమాత్రమున కలుగుసంతోషము.

మోదము=తనకు లభించినపిమ్మట కలిగిన సంతోషము.

ప్రమోదము=అనుభవించినపిమ్మట కలిగినసంతోషము.

ఈకోశము ఘటమువలె జడమయినది గనుక యాత్మ కాదు.

☞ త్రాటినిచూచి పామనిభయమును బొందినవానికి విచారణచేత భయముదీరి సంశయము రహితమయినటుల శ్రవణమననినిదిధ్యాసలచేతను నిత్యానిత్యవస్తువివేకవిచారణచేతను పంచకోశములురహితమై సర్వసాక్షియగు ఆత్మ హిరణ్మయకోశమందున్నట్లు తోచఁబడును. ఆహిరణ్మయకోశమును దాఁటి అమనస్కంబయినచో సాక్షిత్వముగూడఁబోయి పరబ్రహ్మమం దైక్య మగును. అప్పుడు నిర్గుణసాక్షాత్కారపరబ్రహ్మస్వరూపము దప్ప అన్య మేమియులేదు. చెప్పేవారును లేరు. చూచునది చూడఁబడునదియునులేక సమస్తము పరబ్రహ్మస్వరూపమగును.

☞ ఈకోశములు యొకటొకటిగా యంతరముగానుండును. అన్నమయకోశంబున కంతరముగా ప్రాణమయకోశంబును, ప్రాణమయకోశంబున కంతరముగా మనోమయకోశంబును, మనోమయకోశంబున కంతరముగా విజ్ఞానమయకోశంబును, విజ్ఞానమయకోశంబున కంతరముగా ఆనందమయకోశంబును ఆనందమయకోశంబున కంతరముగా హిరణ్మయకోశంబును గలవు. హిరణ్మయకోశముయొక్క నాశనమప్పుడు రూపనామక్రియారహితమును ఆవరణరహితమును అగుఅచలపరిపూర్ణమే నిలచియుండును.

ప్రణవవిషయము.

ఓం=అ+ఉ+మ్.

శ్లో॥ ప్రథమం తారకం చైవ ద్వితీయం గండముచ్యతే
తృతీయం కుండలాకారం చతుర్థం చార్ధచంద్రకమ్
పంచమం బిందుసంయుక్తం ఓమితి జ్యోతిరూపకమ్.

ప్రణవము అక్షరత్రయంబై మాత్రత్రయంబై నాదబిందుకళాత్మకంబై సృష్టిస్థితిలయకారణభూతంబై విరాట్సూత్రాత్మ అంతర్యామిభావంబై శక్తిత్రయంబై యుండు.

అకారము—పీతవర్ణము, రజోగుణము, స్థూలదేహము, ఋగ్వేదము, నాదము, బ్రహ్మ

ఉకారము—శుక్లవర్ణము, సత్త్వగుణము, సూక్ష్మదేహము, యజుర్వేదము, బిందువు, విష్ణు.

మకారము—కృష్ణవర్ణము, తమోగుణము, కారణదేహము, సామవేదము, కళ, మహేశ్వరుడు ఈస్థితియందు యోగి బ్రహ్మస్వరూపమును తనయందే కనుగొనును.

ఓంకారము—శుద్ధసాత్త్వికగుణము, మహాకారణదేహము, అథర్వణవేదము, సర్వసాక్షి. దీనికి అర్ధమాత్రిక యనియు చెప్పుదురు.

[ప్రణవము అవాఙ్మానసగోచరము, అవాచ్యము. ఉచ్చారణ లేదు]

ఆశ్రమములు.

బ్రహ్మచర్యము గార్హస్థ్యము వానప్రస్థము సన్న్యాసము అని ఆశ్రమములు నాలుగు విధములు.

బ్రాహ్మలు-

"అధ్యాపనం చాధ్యయనం యజనం యాజనం తథా
దానం ప్రతిగ్రహంచైవ బ్రాహ్మణా నామకల్పయత్."

చదివించుట, చదువుట, యజ్ఞము చేయుట, యజ్ఞము చేయించు

ట, గానమిచ్చుట, దానముపుచ్చుకొనుట లనుషట్కర్మాధికారులు బ్రాహ్మణులు.

"జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా జాయతే ద్విజః
వేదపాఠంతు విప్రానాం బ్రహ్మజ్ఞానంతు బ్రాహ్మణః॥"

పరబ్రహ్మజ్ఞానమును దెలిసినవారే బ్రాహ్మణులు.

అట్టివారియొక్క పట్కర్మలు.

1. చదువుట—సర్వకాలసర్వావస్థలయందు పరబ్రహ్మస్వరూపమందే మనసును మగ్నతచేసి విషయములకు పోనీకనిలుపుట.

2. చదివించుట—తీవ్రమోక్షేచ్ఛ గలశిష్యునకు విశదముగ చెప్పి అనుభవమును గలుగజేయుట.

3. యజ్ఞముచేయుట

"తస్యైవం విదుషో యజ్ఞస్యాత్మా యజమానః శ్రద్ధా పత్నీ శరీర మిధ్మ మురోవేది ర్లోమానిబర్హి ర్వేదశ్శిఖా హృదయం యూపః కామఆజ్యం మన్యుః పశు స్తపోగ్నిః శమయితాదక్షిణా వాగ్ఘోతా ప్రాణఉద్గాతా చక్షురధ్వర్యు ర్మనో బ్రహ్మ శ్రోత్రమగ్నీ న్యావద్ధ్రియతే సాదీక్షా.

తైత్తిరీయోపనిషత్."

యజ్ఞమునకు కర్త ఆత్మ.

దేవుడుకలఁడనెడుబుద్ధియే భార్య.

శరీరమే సమిత్తు.

వక్షస్థలము యజ్ఞవేదిక.

వెంట్రుకలు అనఁగా వృత్తులు దర్భ.

శిఖ—స్వప్రకాశముగావెలిగెడు తెలివియ్యే వేదము.

హృదయము=ఏతెలివివల్లనేతే సమస్తమును చూస్తున్నామో వినుచున్నామో తెలిసికొనుచున్నామో అట్టి తెలివియుండెడి స్థానము. ఇదియె పశువునకుకట్టుకొయ్య.

సంకల్పము సెయ్యు.

అహంకారము పశువు

తపస్సు—మనసును విషయములకుఁ బోనీక నిలిపియుంచుట. ఇదియే అగ్ని.

శాంతికలుగుట — అంతరబాహ్యములయందు సర్వత్ర పరబ్రహ్మస్వరూపముకంటె అన్యమేమియు లేదనియు తానును పరబ్రహ్మస్వరూపమనియు తెలిసికొనుట—ఇదియె యజ్ఞదక్షిణ.

వాక్కు ఋత్విక్కు.

ప్రాణము ఉద్గాత.

నేత్రము అధ్వర్యుఁడు.

మనస్సు బ్రహ్మ.

శ్రోత్ర మగ్నులు.

యజ్ఞదీక్ష—మనసును విషయములకుఁ బోనీయక సంకల్పవికల్పములు కలుగనీయక సర్వకాలసర్వావస్థలయందును బరబ్రహ్మస్వరూపమందే మగ్నతజేసియుంచుట.

4. యజ్ఞమును చేయించుట—తీవ్రమోక్షేచ్ఛ గలశిష్యునకుఁ దెలియఁజెప్పి తానుదగ్గఱవుండి ఈఆత్మయజ్ఞమును జేయించి శిష్యుని సమాధానపఱచుట.

5. దానమిచ్చుట—ఒకనికి విద్యను జెప్పుట

6. దానమును తీసికొనుట—శిష్యులవద్దనుండి ఎఱుక యనెడుఅజ్ఞానమును తీసికొనివారినిపరబ్రహ్మస్వరూపజ్ఞానసంపత్తికలవారినిగాఁజేయుట.

ఇట్లు షట్కర్మాధికారులే బ్రాహ్మణులని చెప్పవలయును (చూ—పుట. 14.)

1. బ్రహ్మచర్యము—బ్రాహ్మణుఁడు ఉపనయనము అయినతోడనే నిత్యమును ప్రాతఃకాలమున స్నానముచేసి గురువును ఆశ్రయించి వేదమును అభ్యసించుచు అగ్నియందు సమిధాధానముచేయుట, నేల

నిద్రించుట, భిక్షమెత్తుట, గురుశుశ్రూషలుసేయుట మొదలు గాఁగలపనులుచేయుచు శిఖాయజ్ఞోపవీతంబును మౌంజీ కృష్ణాజిన దండ కమండల ధరుండై వేదాధ్యయనాది సత్కర్మ సహితుఁడై స్త్రీసంచారస్థలవర్జితుండై గురుగృహవాసుండై క్షౌరాదికర్మరహితుండై యుండవలయు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందును పరబ్రహ్మచింతన కలిగి యుండవలయును.

బ్రహ్మచర్యము=సతిని గూడకపోవుట అనియర్థము చెప్పెదరు. శిఖండికి భార్యలేదు, సతినిగూడుట లేదు కావున దానిని బ్రహ్మచారి యనిచెప్పవలయును. అందువల్ల దానికిని ముక్తి యుండవలయును. అట్లుముక్తిలేదు. కాఁబట్టి బ్రహ్మచర్యమున కదియర్థముకాదు బ్రహ్మచర్య మనఁగా బ్రహ్మపదార్థమందలి గమనము కలిగియుండుట. పరబ్రహ్మస్వరూపావలోకనమందు నడవడిక గలవాఁడు బ్రహ్మచారి.

2. గృహస్థాశ్రమము—గృహము అనఁగా భార్య. అదిగలిగి వర్తించువాఁడు గృహస్థుఁడు.

"స్నానంసంధ్యాజపోహోమ స్స్వాధ్యాయోదేవపూజనమ్
ఆతిథ్యం వైశ్వదేవంచ సత్కర్మాణి దినేదినే" .

స్నానము, సంధ్య, జపము, హోమము, స్వాధ్యాయము, దేవతపూజ, ఆతిథ్యము, వైశ్వదేవము, అనెడుసత్కర్మములను నిత్యము చేయవలయును

గృహస్థాశ్రమమునందున్న వాఁడు అతిథివాకిటవచ్చియుండఁగా యెంతప్రియమైన వస్తువునైనను అతనికిఁబెట్టక భుజింపఁగూడదు అతిథిపూజలను జేయవలయును.

"అతిథి ర్ద్వారతిష్ఠంతి అపోగృష్ణంతి యేనరాః
ఆపోశనం సురాపానం అన్నం గోమాంస సన్నిభమ్."

అతిథి= ప్రతిదినము రాక ఒకకాలమందుమాత్రము వచ్చువాఁడు. బ్రతికియుండినకాలమందే దానధర్మములుచేయువలయును. చచ్చినవెనుక ధనము తమతోఁటిరానేరదు. అట్టి దానియందు ఆశపడి మోసపోయినవారై తాము కడుపారదినక చేతులార నొకరికిఁబెట్టక గణించెదరు. తుదకు దొంగలపాలుగాని, రాజులపాలుగాని యగును.

"అనిత్యాని శరీరాణి విభవో నైవశాశ్వతః
నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్యం ధర్మసంగ్రహః"

శరీరము లనిత్యములనియు ఐశ్వర్యము శాశ్వతముకాదనియు మృత్యువ వెంటనున్నదనియు తెలిసికొని దానధర్మములు చేయుచుండవలయును.

"నాన్నోదక సమందానం ద్వాదశ్యాః నపరం వ్రతం
నగాయత్ర్యాః పరంమంత్రం నమాతు ర్దైవతం పరం"

ఆఁకలిగొనినవారికి అన్నము బెట్టి తృప్తిపఱచవలయును దిక్కులేక చచ్చినవారికి అగ్నిసంస్కారాదికర్మలు నడుపుచు అభ్యాగతులైనయతులకు భిక్షచేసి యర్చించుట చేతను దరిద్రులకు కావలసినద్రవ్యము మొదలగునవి శక్తికొలది యిచ్చి, యాదరించుటచేతను వారలకు తృప్తిని కలుగఁజేయుచు ఆతురులై వచ్చిన సన్యాసులకు అన్నమును ఉండుటకుఁ దగినతావును యిచ్చి వారలకు తృప్తినిఁ గలుగఁజేయుచుండవలయును. అగ్నిష్టోమాదులైనయజ్ఞకర్మలచేత దేవతలను శ్రాద్ధములచేత పితృదేవతలను మృష్టాన్నభోజనాదులచేత అతిథులను ఆప్తులను తృప్తినొందించవలయును

జన్మయెత్తినందుకు పరోపకారమే ముఖ్యము.

"పరోపకారాయ ఫలంతివృక్షాః పరోపకారాయ వహంతినద్యః
పరోపకారాయ చరంతిగావః పరోపకారార్థ మిదంశరీరమ్॥"

అగ్నిహోత్ర వైశ్వదేవాదులచేత దేవతలఋణమును, వేదాంతార్థములను దెలిసికొనుటచేత ఋషిఋణమును, పుత్రోత్పత్తిచేతఁ బితృఋణమును దీరును.

3. వానప్రస్థము—తానుముసలివాఁడైతనకుమారునికిఁబుత్రోత్పత్తి కలిగినపిమ్మట భార్యను పుత్రునియొద్ద నుంచియైనను లేక ఆమెకు తనవెంట రానిష్టమైనయెడల భార్యతోనైనను వనమునకుఁబోయి నివసించి పర్ణశాలయైనను పర్వతగుహయైనను ఆశ్రయించి మంచు గాలి వర్షము ఎండ అగ్నివలనబాధలను సహించుచు జరారోగంబులచేతఁ జిక్కి సమర్థుండుగాని సమయంబున నిరశనవ్రతుండై పంచాగ్నుల నాత్మారోపణంబుఁ జేయుచు జితేంద్రియుడైఁ యుండవలయును. ఈయాశ్రమమందు 12 సంవత్సరము లుండవలెను అట్లుకానియెడల యెనిమిదైనా నాలుగైనా రెండైనా ఒక సంవత్సరమైనా యుండవలయును. పిమ్మట సన్యాసాశ్రమమును స్వీకరింపవచ్చును.

4. సన్యాసము.—భార్యను వదిలినటువంటివాఁడై ఏకాకియైతలవెండ్రుకలు గోరు మీసము వీనినిక్షౌరముచేసికొని త్రిదండము కమండలము సాగకాషాయాంబర వీనినిధరించి జితేంద్రియుఁడై యొక్కచోట నుండక స్థిరబుద్ధిగలవాఁడుగాను బ్రహ్మచింతఁగలవాఁడుగాను దేశసంచారముచేయుచు సర్వసంగములనువిడిచి భుజించినచోట శయనింపక శయనించినచోటభుజింపకవిచ్చలవిడిగాజరించుచు దేహావసానమున కెదురుచూచుచుండవలయును. ప్రాణమును కాపాడుకొనుటకుమాత్రము మితాహారమును భుజించవలెను. నిత్యము 12000 ప్రణవము జపముచేయవలయును.

త్రిదండములు—ఎవఁడయితే మనోవాక్కాయముల పాపకృత్యములు చేయక మనస్సును స్వాధీనము చేసికొనునో అతండే మూఁడుదండములు ధరించినసన్యాసి.

బాహ్యమునకు త్రిదండములు ధరించుటకాదు.

There should be perfect control over ones own mind.

"మహాపాతకినశ్చైవ శేషాశ్చాకార్యకారిణః
తపసైవ సుతప్తేన ముచ్యతే కిల్బిషా త్తతః ॥

పంచమహాపాతకములైనను తపస్సుచేత నివర్తియగుచున్నవి.

పంచమహాపాతకములు—బ్రహ్మహత్య, కల్లుద్రాగుట, బంగారముదొంగిలించుట, గురుభార్యనుపొందుట, ఈనలుగురిలో నెవరితోనైనఁ గూడియుండుట.

విశ్వామిత్రుఁడు వినయముచేత బ్రాహ్మణత్వమును బొందెను తలఁ బోడిచేయించుకున్నంతమాత్రముననే సన్యాసమని చెప్పె యడల భర్తచనిపోయిన విధవలకందరికి ముక్తియని చెప్పవలయును. అట్లు చెప్పుటకు వీలులేదు. సంకల్పరాహిత్యముగాని సన్యాసి నీటియందు నేతిబొట్టు వలెనే విషయములలో మునిగిపోవును. రాగలఫలమునుకోరకయే కర్మనుచేయుట సన్యాసము. సంకల్పరాహిత్యమే అసంగము.

" జన్మదుఃఖం జరాదుఃఖం జాయాదుఃఖం పునఃపునః
సంసార సాగరందుఃఖం తస్మాజ్జాగ్రత జాగ్రతః"

పుట్టుకయును ముదిమియును భార్యయును దుఃఖములకు కారణములని గుర్తెరిగి నిత్యానిత్యవస్తువివేకముగలిగి సంసారసాగరమును దాఁటుటకు మార్గమును పెద్దలవలనఁ దెలిసికొనఁజాలక కపటసన్యాసులు తమభార్యలనువదలి పరదారలను పరధనమును గ్రహింపఁగోరి తమలోనికపటమును దెలియనీయక తిరుగుచుండఁగ వారినిజూచి నిరాశకులుగదాయని పూజించుదురు. గురుగింజ దానిముక్కునందు నలుపుగలిగి యుండురీతిని కపట సన్యాసులు వెలుపలికి యోగ్యులవలెనే కనుబడుదురు.

సహజామనస్క రాజయోగులును బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులును అగు పెద్ద లుదొరకుట దుర్లభము. అట్టి పెద్దలు లభించినను శిష్యునియొక్క అనేకజన్మములయందు చేసినపాపమువలనకపటసన్యాసులుగానే కనుబడుదురు. అనేకజన్మార్జితపుణ్యమువలననే నిజమైనపెద్దలని తెలియగలదు. కోతికి టెంకాయ దొరికినను మధురమును గ్రహించలేదు. షండుఁడు రంభసరసనున్నను రతిక్రీడలసుఖమును దెలిసికొనజాలఁడు. ఆవుచంటికి పిడుదులు కప్పియుండి రక్తమునుపీల్చునేగాని క్షీరమును త్రాగి మధురమును గ్రహించలేవు. అట్లే పెద్దల సాన్నిధ్యమందున్నను శిష్యుఁడు పాపకూపారమునఁ బడియుండుటవలన వ్యక్తి కలుగదు.

సన్యాసము మూఁడు విధములు-

1 మందము— సంసారమందలి యుపద్రవములకు నోర్వలేకుండుటచేత సన్యసించును.

2. తీవ్రము— కర్మ యుబద్ధమని. విడిచినవాఁడు.

(1) కుటీచకము— భూసంచారము చేయుటకు శక్తి లేక గ్రామమందునగాని నదీతీరమందు గాని పల్లెయందు గాని పట్టణమందు గాని మఠము గట్టుకొని ఉదరపోషణముగా భోజనము చేయుచు కాషాయవస్త్రము దండకమండలము ధరించియుండువాడు కుటీచకసన్యాసి. కర్మలను విడిచి పుత్రునియొద్దనే భిక్షనుతీసికొనుచు యింటినద్దనే యుండుట. ఇందు భుక్తిసుఖమేగానిముక్తిలేదు.

(2) బహూదకము— గంగ గోదావరి కృష్ణకావేరి మొదలగుపుణ్యతీర్థములయందు స్నానముచేసికొనుచు అయోధ్య మధుర కాశి కంచి

అవంతిక పూరి ద్వారక మొదలగుపుణ్యస్థలముల దర్శించుచు సంచారమునకు శక్తికలిగి యుండువాఁడు. తీర్థయాత్రల ఫలమే గాని ముక్తిలేదు.

3. తీవ్రతరము—

(1) హంస— అర్చిరాదిమార్గములచేత సూర్యలోకమునుపొంది తద్వారా బ్రహ్మలోకముజేరి యచ్చట బ్రహ్మవిచారణచేసి పరబ్రహ్మమందైక్యమగును.

(2) పరమహంస— జ్ఞానభూమిక లేడింటిలో మొదటి మూఁడు భూములలోనే యుండి మృతినెందిన స్వర్గలోకములయందు దేవతలచేత పూజింపబడి "క్షీణేపుణ్యే మర్త్యలోకే విశన్తి" యను న్యాయము ప్రకారము భూలోకమునకు వచ్చి స్వప్రయత్నమువలన పైభూమికలనెక్కి ముక్తుఁడగును. అందిచ్ఛ గలవాఁడు అజన్మమందుగాని మఱియొక జన్మమందుగాని పై భూమికలకుఁ బోగలఁడు. అట్లుగాక పరిపూర్ణుఁడు ఈజన్మయందేవిదేహముక్తుఁడగును. ఆతండేపరమహంస. అట్టివానినే బ్రహ్మవేత్తయని చెప్పుదురు.

మనోలయము స్వరూపలయమని అరూపలయమని రెండువిధములు. స్వరూపలయమును పొందినవారు జీవన్ముక్తులు. వీరు దగ్ధపటలవతుగా నుండువారు. అరూపలయమును పొందినవారు విదేహముక్తులు. అట్టివారు దగ్ధపటలము గూడను లేకుండునట్లు శరీరరహితమును ఆగామిసంచితప్రారబ్ధనాశనమును గలవారని చెప్పఁబడుదురు.

ఆగామి సంచితప్రారబ్ధములు.

సంచితము— అనేకజన్మములనుండి చేసినపుణ్యాపాపకర్మలయొక్క రాసులు ఇదియే బీజవతుగా జన్మకు కారణము.

ఆగామి— ఈజన్మయందు చేసినపుణ్యాపాపకర్మ. ఇదియె ముందుజన్మకు కారణమును ప్రారబ్ధమును అగును.

ప్రారబ్ధము— ఈజన్మయందుఅనుభవించుటకేర్పడిన కర్మఫలము. ఏవారికిని ప్రారబ్ధ మనుభవించక తీరదనియెదులోకోక్తిని చెవులార వినుచున్నాము.

"ప్రారబ్ధం భోగతో నశ్యేత్ తత్త్వజ్ఞానేన సంచితం
ఆగామి ద్వివిధంకర్మ తద్ద్వేషీ ప్రియవాదినోః॥"

"హరిణాపి హరేణాపి బ్రహ్మణాపి సురైరపి
లలాట లిఖితా రేఖా పరిమార్ష్టుం నశక్యతే॥"

చేసికొనినవారికి చేసికొనినంత యనుభవించకతీరదు.

"ధర ఖర్వాటుఁడొకండు సూర్యకరసంతప్తప్రధానాంగుఁడై
త్వరతోఁ బోవ బలువెత్తి చేరి నిలిచెన్ దాళద్రుమచ్ఛాయదఁ
చ్ఛిరముఁ దత్ఫలపాతవేగమున విచ్ఛిన్న శబ్దయోగంబుగా
బొరి దైవోపహతుండు పోవుకడకుంబోవుంగదా యాపదల్."

బట్టతలవాఁడొకఁడు ఎండదెబ్బవలన పరుగెత్తిపోయి యొకతాటిచెట్టుక్రింద నిలువ నాతాటిపండొకటి తటాలున తలపైనపడి తల బ్రద్దలయ్యెను. కనుక విధినిదాఁట నెవరితరము. ప్రారబ్ధ మనుభవింపక తీరదు.

1. ప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ—

"ఏనేక్షతే శృణోతీదం జిఘ్రతీవా కరోతిచ
స్వాద్వ స్వాదు విజానాతి తత్ప్రజ్ఞాన మితీర్యతే."

జీవుఁడు కన్నులనుండి వెడలిన ప్రజ్ఞానముచేత నేత్రమునకు విషయములగు తెలుపు, నలుపు, పసుపు, ఆకుపచ్చ, ఎఱుపు,

మిశ్రము, లావు, సన్నము, పొట్టి, పొడుగు అనెడిదశవిధరూపంబులను జూచుచున్నాఁడో; శ్రోత్రమునుండి వెడలిన ఏజ్ఞానము చేత శ్రోత్రమునకు విషయములగు అకారాది షోడశస్వరూప శబ్దంబులను వినుచున్నాఁడో; నాసికాద్వారములనుండి వెడలిన ఏజ్ఞానముచేత నాసికకువిషయములగు సుగంధదుర్గంధములను గ్రహించునో; జిహ్వనుండి వెడలిన ఏజ్ఞానముచేత నాలుకకు విషయములగు వగరు తీపు ఉప్పు కారము చేదు పులుసు అనెడిషడ్రసములను గ్రహించునో; త్వగింద్రియమునుండి వెడలిన ఏజ్ఞానముచేత త్వగింద్రియమునకు విషయములగు శీత ఉష్ణ మృదు కఠిన స్పర్శంబులను గ్రహించునో; ఏజ్ఞానముచేత చేతులతో యిచ్చుట పుచ్చుకొనుటలు గ్రహించునో; ఏజ్ఞానముచేత కాళ్లతో నడువడమును గ్రహించునో; ఏజ్ఞానముచేత పాయువింద్రియముద్వారా మలవిసర్జనను తెలిసికొనునో, ఏజ్ఞానముచేత ఉపస్థేంద్రియముఁగలి విషయానందమును గ్రహించునో అదియ ప్రజ్ఞానము. అనఁగా సమస్తభూతములయందు అంతరాత్మగానుండు తెలివియే ప్రజ్ఞానము. ఆప్రజ్ఞానము బ్రహ్మస్వరూపమే గానిపరబ్రహ్మమునకు అన్యముగాదు అని యీవాక్యమువల్ల, తెలియఁగలదు ఇది ఋగ్వేదవాక్యము; జాగ్రదవస్థ; స్థూలశరీరము; అన్నమయకోశము.

2. అహం బ్రహ్మాస్మి—అహం=నేను; బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము; అస్మి—అయితిని. అనఁగా నేను అనియెడు అహంభావముపోయి పరబ్రహ్మముతోడైక్యమగుచున్నాను. ఇది యజుర్వేదవాక్యము; స్వప్నావస్థ; సూక్ష్మశరీరము; ప్రాణమయ మనోమయకోశములు.

3. తత్వమసి—తత్=ఆపరబ్రహ్మస్వరూపము; త్వం=నీవు—అనఁగా దేహేంద్రియాదులకు అతీతమై సాక్షిభూతమైన చైతన్య మగునీవు; అసి=అయితివి.

వాచ్యార్థము. లక్ష్యార్థము.

తత్ ... ఈశ్వరస్వరూపము ... పరమాత్మ స్వరూపము.

త్వం ... జీవస్వరూపము ... ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము.

అసి ... జీవేశ్వరైక్యము ... ప్రత్యగాత్మపరమాత్మైక్యము.

ఇదిసామవేదవాక్యము; సుషుప్త్యవస్థ ; కారణశరీరము ; విజ్ఞానమయకోశము.

4. అయమాత్మాబ్రహ్మ—

అయం = స్వప్రకాశమై నిత్యమై అపరోక్షమై యుండుయీ

ఆత్మా = ఆత్మస్వరూపమే

బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము.

ఇది అథర్వణవేదవాక్యము ; తుర్యావస్థ; మహాకారణశరీరము; ఆనందమయకోశము.

సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ—సమస్తము బ్రహ్మస్వరూపము. తుర్యాతీతము ; శరీరరహితము; పంచకోశరహితము.

ముక్తివిషయము.

ముక్తి యనఁగా విడుపు అని యర్థము. బంధములనుండి విడుపునకే ముక్తి యని చెప్పుదురు.

ముక్తి రెండు విధములు:—

1 జీవన్ముక్తి—స్వరూప లయము.

2 విదేహముక్తి—అరూప లయము.

అందు జీవన్ముక్తుఁ డెట్టివాఁ డనఁగా—

సుఖమునకు సంతోషించఁడు. దుఃఖమునకు వ్యసనపడఁడు. మంచిసువాసనలను గ్రహించలేడు. మఱియు రాగద్వేషములు లేనివాఁడును, అహంకారము లేనివాఁడును, ప్రత్యుపకారమును గోరకయే పరుల కుపకారముచేయువాఁడును, తనకార్యముల హానివృద్ధులకు భయపడనివాఁడును, పరమోపశాంతిఁ గలిగి

యుండువాఁడును, తనవలన లోకులకు భయమును కలుగజేయనివాఁడును, పరులఁ జూచి భయపడనివాఁడును, జ్ఞానేంద్రియములచేత దెలిసికొనియు సుఖదుఃఖములను జెందనివాఁడును, ఏకాగ్రచిత్తము గలవాఁడును, సర్వభూతదయాళుత్వము గలవాఁడును, నిత్యతృప్తి గలవాఁడును, యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టియు మృదుమధుర సంభాషణయు గలవాఁడును, మనోసంకల్పము లేనివాఁడును, అన్యస్త్రీలయందు కోరికలేనివాఁడును, ప్రియాప్రియములులేక నిద్రబోవువానివలె సంచరించువాఁడును, సుషుప్తిదశయందువలె జాగ్రద్దశయందును సంకల్పములేనివాఁడై ఏకోరికయునులేక ఆశయునులేక సహజనిర్వికల్పసమాధియందుండువాఁడును, శత్రువు మిత్రువు సమానముగాఁ గలవాఁడును, నడచునప్పుడుగాని కూర్చుండునప్పుడుగాని జాగ్రతయందుగాని సుషుప్తియందుగాని స్వప్నమందుగాని పరుండునపుడుగాని నిద్రించునపుడుగాని యేసనిచిత్తంబు విచారపరంబుగాకుండునట్టివాఁడును, జీవన్ముక్తుఁ డని యెన్నఁబడును.

విదేహముక్తుఁ డైనట్టివాఁ డనఁగా—

జననమరణంబులు శరీరధర్మంబులు గనుక వాటిని పొందనివాఁడును, ఆదిమధ్యాంతరహితంబై మనస్సును దేహమును లేనివాఁడును, స్థూలసూక్ష్మకారణమహాకారణశరీరంబులు లేనివాఁడును, అన్నమయప్రాణమయమనోమయవిజ్ఞానమయఆనందమయకోశంబులు లేనివాఁడును, పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశంబులనెడు పంచభూతంబులు లేనివాఁడును, అఖిలపరిపూర్ణుఁడును, సమస్తమందు అంతరబాహ్యములయందు నిండి నిబిడీకృతమైయుండువాఁడును, నిర్గుణసాక్షాత్కారపరబ్రహ్మస్వరూపమే స్వరూపముగాఁ గలవాఁడును, విదేహముక్తుఁ డని చెప్పఁబడును.

పురుషప్రయత్నముచేత ముస్ముందుగా ధనము నార్జించి ఆధనమువలన సద్గుణసం

షన్నులగుసాధువుల నాదరించెనేని "సాధూనాం దర్శనం పుణ్యమ్" అను న్యాయము వలన సజ్జనసాంగత్యమును విషయవిరహితమును గలుగును. విషయ సుఖములయం దిచ్ఛలేమి వలన విచారణ కలుగును. విచారణవలన చిత్తోపశమం బును, ఆత్మావలోకనంబును గలుగును. చీకటిలోన నొకమానవుడు మోడుచెట్టును జూచి దొంగయని భయపడినట్లు రూపనామంబులతోఁగూడిన ప్రపంచమును సత్యమని నమ్మి.

"మాతా నాస్తి పితా నాస్తి నాస్తి బంధు సహోదరాః
అర్థం నాస్తి గృహం నాస్తి తస్మాజ్జాగ్రత జాగ్రతః"

తల్లియు దండ్రియు చుట్టములు అన్నదమ్ములు ధనము ఇల్లు నశించునవియునియు ఆకారణమువలన జాగ్రతతో నుండవలెననియు దలిచక

"అన్యాయార్జితం విత్తం సహమూలం వినశ్యతి"

యను ప్రమాణముచొప్పున అన్యాయముగా ధనమునుసంపాదించు ఆధనము ముందుండిన మూలధనముతోటి నశించును అని తెలియకనే సంతోషించుచుం డెదరు. ముముక్షువు అట్లుగాక నేను బ్రాహ్మణుఁడను, అగ్రకులమందుఁ బుట్టిన వాఁడను, గృహస్థుఁడను, విద్యాధిక్యతఁగలవాఁడను, అగ్నిహోత్రసంపన్నుఁడను, సోమయాజిని, యజ్ఞాదులన్నియు జేసినవాఁడను, వైశ్వదేవాదికర్మలు చేసిన వాఁడను, అనెడివిశేషంబు లన్నిటిన్విడిచి ధ్యేయరహితుండై పుత్రమిత్రకళత్రాది విషయంబగుకోరికనువిడిచి అహంకారరహితుండై సమస్తముఅసత్యమని నిశ్చయ జ్ఞానమే సమాధిగాఁగలవాఁడై తనకిష్టములగువస్తువులను త్యజించి మనసునువిష యములకు బోనీక నిలుపవలెను. అగ్నికి ఉష్ణమువలెనే, మనస్సునకు సంకల్పము విషయము. చిత్తవృత్తియే మోక్షము మనంబు దేని ననుసంధానము చేయు దానిని సర్వేంద్రియవృత్తులును రాజాజ్ఞను మంత్రులు శిరసావహించినట్లు క్షణ మాత్రంబుననే పొందగలవు. కావున విషయములయందు భోగేచ్ఛలేక మనంబు నందలి మలంబును సమూలంబుగా బోగొట్టవలయును. నేను దుఃఖయుక్తుండను గాను, నాకు దేహంబులేదు, పరిపూర్ణుఁడను, ద్వయదోషరహితుఁడను, నేను మాంసంబునుగాను, అస్థులునుగాను, శరీరత్రయవిలక్షణుఁడ; నని తెలిసిమహా

కారణస్వరూపుఁడై సాక్షిగానుండవలయును. సమాధితరుణములయందు భార్యా బిడ్డలను దలపక ముక్తికాంతనే గురిగానుంచుకొని సమస్తదుఃఖములను విడనాడి "విగత తాపము" అనెడుఅరణ్యమందు నిలిచి, అదియే నిర్జనప్రదేశము గనుక అట్టి వృత్తిరహిత మగుప్రదేశమందు వర్తించుటవలన బుద్ధి విశ్రాంతిఁ బొందగలదు. మాంసమును తినవలెనని చేఁప గాలములోఁ జిక్కుబడినట్లు విషయ సుఖముల కాశించి నశింపకుఁడు.

పరబ్రహ్మజ్ఞానమును దెలిసికొనుట కాసక్తిఁగలవాఁ డేజాతియందున్నను బ్రహ్మవిద్యోపదేశంబున కర్హుండు. మూర్ఖునకు బోధించగిట్టదు. అట్లు బోధించిన సమస్తఆభరణములతో అలంకరింపబడిన తనపుత్రిని కలలోనఁజూచిన పురుషున కిచ్చి వివాహము చేసినట్లగును.

పుష్యరాగము మొదలగురాళ్లన్నియు రత్నముచేత కోయఁబడును. రత్నము రత్నముచేత నే కోయబడవలయును గాని మరిదేనిచేతను కోయబడదు. అట్లే మనస్సుచేతనే మనస్సును భేదించవలయును.

సమాధిలక్షణమెట్లనఁగా—

"జీవాత్మ పరమాత్మైక్యావస్థా త్రిపుటిరహితా
పరమానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాత్మికా సమాధిః"

జీవాత్మ పరమాత్మల కైక్యమును జేయవలయును. నేను అనెడిదియే జీవాత్మ; తాను అనెడిదియే పరమాత్మ. ఈజీవాత్మ పరమాత్మల కైక్యమగుచో సాక్షిత్వము గూడను పోయి పరబ్రహ్మ మందైక్యమగును. వాచాజ్ఞానములేక అనుభవజ్ఞానమును గలిగి యుండవలయును.

"మాతృవత్పరదారాశ్చ పరద్రవ్యాణి లోష్టవత్
ఆత్మవత్సర్వభూతాని యఃపశ్యతి సపశ్యతి."

పరస్త్రీలను తల్లివలె భావించవలయును. పరద్రవ్యముయందు ఆశ కూడదు. జీవన్ముక్తులయొక్క తపోబలిమి తమ కపకారముచేయునట్టి దుష్టు లెంతబలవంతులై యున్నను వారిని చెఱుచును. తమ మేలుకోరునట్టి వారెంత బలహీనులైనను వారికి బలమును కలుగజేసి మేలుచేయును. ఇట్లు తపస్సంపన్నుల కోరిక

లేకయే జరుగును. కనుక పెద్దల చెంతఁజేరి వారికి తొందరగను గలుగఁజేయ గిట్టదు మనస్సునందైన వారి కపకారము చేయతలంపు కూడదు.

జపము హోమము తపస్సులు మొదలగువానివలన ముక్తికలుగదు. వాయుభక్షణ చేసినంతమాత్రముననే ముక్తికలిగేయెడల సర్పములకును ముక్తి కలుగవలెను; నీరుత్రాగి జీవించుటవలన ముక్తికలిగేయెడల చేపలు మొదలుగాఁ గలజంతువులకును ముక్తి యుండవలయును; ఆకులు తినుటవలననే ముక్తికలిగేయెడల మృగములకును ముక్తి కలుగవలెను; తలక్రిందుగా తపస్సువలననే ముక్తి గానేయెడల గబ్బిలములకును ముక్తి యుండవలయును; ధ్యానము మౌనము కలిగినమాత్రముననే ముక్తికలిగేయెడల చేపలకొరకు కదలక తదేక నిష్ఠగా ఏకాగ్రచిత్తముకలదై యుండు కొంగకును ముక్తియుండవలయును; శాస్త్రములు చదువుటవలననే ముక్తికలిగిన మనము చెప్పినట్లు చదివెడు చిలుకలకును ముక్తికలుగవలయును—అట్లు కలుగకపోవుటనుంచి వాయుభక్షకులు, పర్ణభక్షకులు, జలాహారులు మొదలగువారికి ముక్తిలేదు.

> "ఊర్ధ్వశూన్య మధశ్శూన్యం మధ్యశూన్యం యదాత్మకం
> సర్వశూన్యం తదాత్మేతి సమాధిస్థస్య లక్షణమ్."
> "ఊర్ధ్వపూర్ణ మధఃపూర్ణం మధ్యపూర్ణం యదాత్మకం
> సర్వపూర్ణం తదాత్మేతి సమాధిస్థస్య లక్షణమ్."

ఉత్తరగీత.

పైనను, క్రిందను, నలుప్రక్కలను పృథ్వ్యాగోచరమగు పదార్థమంతయు నశించునది యనియు, ఎచటనేవంక జూచిన ఆత్మస్వరూపము నిండి నిబిడీకృతమై యున్నదని భావించుటయే సమాధిలక్షణము. తనకంటె అన్యములేదని భావించి సమస్తము తనస్వరూపమేయనితలంచగను సాక్షిత్వమును గూడబోయి పరబ్రహ్మము నైక్యమగును. ఈమార్గమున దప్ప వేరుమార్గమున ముక్తిలేదు.

> "జిహ్వోపస్థ పరిత్యాగే పృథివ్యాం కిం ప్రయోజనమ్."

ఉత్తరగీత.

కొందరజ్ఞులు యీవాక్యమునకర్థము దెలియక జిహ్వ ఉపస్థ యింద్రియములవిష

యములను త్యజించినచో ప్రపంచమందు ప్రయోజనము లేదనియు అవిషయ సుఖము లనుభవించుటకే జన్మమెత్తితిమనియు తలంచి విషయలోలులై యుండి చచ్చుచు బుట్టుచుందురు. జ్ఞానులు అట్టి తుచ్ఛసుఖములయం దాసయుంచక నిత్యసంతోషిగా యుండెదరు. ఎట్టివారికిని కోప ముండగిట్టదు.

"కోపమునను ఘనత కొంచెమైపోవును
కోపమునను మిగుల గోడుజెందు
కోప మడచె నేని కోరికలీడేరు
విశ్వదాభి రామ వినుర వేమ"

కోపమువలన హాని గలుగునేగాని మేలుగలుగదు. సర్వకాలసర్వావస్థలయం దును కోపము లేకుండవలయును. ఎట్టి ప్రమాదసమయమందును కోపము నణచ వలెను. మఱియు

నారీ స్తనభర నాభీదేశం దృష్ట్వా మాగా మోహావేశం
ఏతన్మాంసవ సాదివికారం మనసివి చింతయ వారంవారం॥

స్త్రీలనుజూచి త్వక్చర్మమాంసరుధిరమేదో మజ్జాస్థి యనెడుసప్తధాతువులతో గూడినదియునియు, మలమూత్రముల కిరవగునది యనియు తలంచక మన్మథగ్రహమున కాశించెదరు. అట్లుచేయక మాంసవికారములని సమస్తకాలముల యందు తలంచవలెను.

"తయోరేషసగ్ స్త్రావ్రూయ ఏషో న్తర్హృదయఆకాశః"
బృహదారణ్యకోపనిషత్ —6 అ. 2 బ్రా-3.

ఆ న్తర్హృదయమందలి చిదాకాశమే జీవేశ్వరు లనెడు స్త్రీ పురుషులకు సంభోగస్థానము. అట్టిస్థానమందే రమించి సుఖము ననుభవింపవలయును గాని అన్య స్త్రీలమీది కోరిక విడువవలయును.

సచ్చిదానందం.—

సత్ = నశించక అన్నికాలములయం దుండునది,
చిత్ = స్వప్రకాశజ్ఞానస్వరూపమగునది,
ఆనంద = నిరంతర సుఖము నిచ్చునది,

అగు పరబ్రహ్మస్వరూపము.

అట్టి పరబ్రహ్మానుసంధానము చేయుటవలననే ఎడతెగని సుఖము కలుగును. కట్టెయందు నిప్పువలెనే పుష్పములయందు వాసనవలెనే పాలయందు నేతివలెనే సమస్తభూతములయందు ఆత్మ స్వప్రకాశముగానున్నది. అట్టి ఆత్మావలోకనలేకనే ముక్తికలుగదు.

ఈ కలియుగమందు పాపకూపారమునపడియుండుటవలన అనేకులు దుర్మార్గము చేయుదురు; దొంగిలింతురు; హింసచేయుదురు: శూద్రులకు సేవచేయుదురు; ధనాపేక్షచేత నీచులకు జోహచేయుదురు; సత్యమగుదానిని నసత్యమనియు నసత్యమగుదానిని సత్యమనియు, వాదించెదరు విద్యావిహీనులైయున్నను, సమస్తవిద్యలను దెలిసినట్లు నటించెదరు శూద్రులు వండిన అన్నమైనను తిందురు; ద్రవ్యముకొరకు కన్యకలను విక్రయించెదరు బ్రాహ్మణశబ్దమునకర్థముదెలియక, జందియము వేసుకొనుట మాత్రముననే బ్రాహ్మణుల మని చెప్పుదురు; సన్మార్గులను నిందింతురు; నీచజాతితో సంభోగమును కోరుదురు; రోగపీడితులై యుండెదరు మనోగర్వముచేతను, అమితకోపముచేతను, దుఃఖముచేతను నిండియుండెదరు; మోసముచేయుటయే ప్రజ్ఞావిశేష మని తలంచెదరు. ఏమి కాలమహిమ. పూర్వకాలమున దుర్మార్గములేకపోవుటవలన సద్గుణసంపత్తిగలవారై యనేకసంవత్సరములు జీవించెదరు.

ఇప్పుడట్లుకాక అల్పాయుష్యము గలవారై కొద్దివయసులోనే అమితమగుపాపమును చేసినవారై చచ్చుచు బుట్టుచుండెదరు.

బుద్ధిమంతులు యీదుర్మార్గములు మొదలగు దుర్గుణముల కిగవివ్వక సద్గురువును వెదుకవలెను. గురువులేని విద్య తలిదండ్రులులేని బిడ్డలవలెను భర్తలేని పడుచువలెను కళాహీనమై యుండును. నొసటిన్రాతిని దుడిచి భస్మముతో రేఖలు గీచి హస్తమస్తకసంయోగముచేయగా తెలివి శిరస్సునందు నిలుచును. ఆతెలివియే నీవని గురువుచెప్పును. సూర్యుడు కిరణములతో నెట్లు అస్తమించునో అట్లే మనస్సున్ను వృత్తులతో అణగి తనయందే నిలుచును. పక్షులు రాత్రులయందు చెట్లయందు నిద్రించురీతిని జీవుడు పరమాత్మయందు నిద్రిం

చును. గోవులు వేర్వేరు—అనఁగా నల్లగోవు తెల్లగోవు యెఱ్ఱగోవు—అయినను పాలంతయు తెల్లగానుండి మధురము గలవి యగును. అట్లే భూతములు వేర్వేరయినను పరమాత్మ యొక్కఁడే యని తెలియునది.

కౌశికుఁడను బ్రాహ్మణుఁడొకరోజు కవాలివద్ద సమస్తధర్మములను దెలిసికొనెనని వినలేదా; కనుక సూద్రులైనను దేహిపుణ్యక బుద్ధిమంతుల వద్ద సూక్ష్మములను దెలిసికొని అరుణి నుంగలవారి నే ఊహ వ్రాతస్సు లె యు నునది.

శ్లో॥ మనఏవ జగత్సర్వం మనఏవ మహారిపుః
మనఏవ హిసంసారో మనఏవ జగత్త్రయం॥

*ఋభుగీత—2 అ. 34 శ్లో.

మనస్సే సర్వ కారణము, మహాశత్రువు, మహాసంసారము*, లోకత్రయము అగును మనస్సువలననే దుఃఖమును, పాపములును, సంకల్పమును, లేఖనము, చిత్తము, అహంకారము, మహాబంధము, అంతఃకరణ, పంచభూతములు, తత్త్వములు, ఇంద్రియములు, కోశములు, అవస్థలు కనిను కావున ప్రపంచ మంతయు మనోవికారముగాని అన్యముకాదు.

"అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్.
"ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్."
"మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్."
"విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్."
"ఆనన్దో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్."

తైత్తిరీయోపనిషత్.

అన్నము, ప్రాణము, మనస్సు, విజ్ఞానము, ఆనన్దము, బ్రహ్మస్వరూపమని తెలిసికొనెను. ఇట్లు తెలిసినవాఁడే ముక్తుఁడని తెలియునది.

---

* మనంబుచే సర్వము కల్పింపబడును మనంబుచే సర్వము పరిపాలింపబడును. మనంబుచే సర్వము స్మరింపబడును, కనుక మనంబే సంసారకారణమై యున్నది

"అశ్వక్రాన్తే రథక్రాన్తే విష్ణుక్రాన్తే వసుంధరా
శిరసా ధారితా దేవి రక్షస్వమాం పదేపదే
ఉద్ధృతాసి వరాహేణ కృష్ణేన శతబాహునా."

తైత్తిరీయోపనిషత్.

గుఱ్ఱములయొక్క రథములయొక్క విష్ణువుయొక్క సంచారములను ఓర్పుచేత సహించునట్టి ఓ భూమీ. నీవు వరాహావతారము నవతరించిన భగవంతునిచేత పాతాళమునుంచి తేఁబడినదానవు. నీవు శిరస్సునందు ధరింపఁబడినదానవు నన్ను రక్షింపుము రక్షింపుము.

అను యీమంత్రము నుచ్చరించుచు స్నానకాలమందు మృత్తికను శిరస్సునందు ధరింపవలయునని చెప్పుదురు. అట్లువలె మృత్తికను శిరస్సునందు ధరించుటయందు లాభమేమియును లేదు. ఇట్లు మృత్తికను శిరస్సున ధరించుటవలన ముక్తికలుగునెడల బాలురును స్త్రీలును పిచ్చను తలమీఁద పోసుకొని వికారాకారముతో తిరుగుదురు. వారికందరికి ముక్తి యెక్కడిది. ఈపైవాక్యమునకు బాహ్యార్థమును విడిచి యంతరార్థము నాలోచింపవలయును. పృథివి వలెనే మనస్సు కఠినమై విషయములకు లోఁబడి అధోముఖమై యుండును. ఆ మనస్సును ఊర్ధ్వముఖవ్యాప్తము చేసి శిరస్సున ధరింపవలయుననియు అట్టివారికి విషయములు లేవనియు, బ్రహ్మప్రాప్తికి మార్గమనియు పెద్దలు చెప్పుదురు.

"అకార్యకార్యవకీర్ణీ స్తేనో భ్రూణహా గురుతల్పగ
వరుణోపా మఘమర్షణ స్తస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యతే."

తైత్తిరీయోపనిషత్.

జలమునందు స్నానముచేసినచో కూడనిపని చేసినవాఁడును, వ్రతభ్రష్టుఁడును, దొంగవాఁడును, గర్భములోని శిశువును జంపినవాఁడును, ఎట్టి మహాపాపములు చేసినవాఁడును, ఆ యాపాపములనుండి విడువఁబడుచున్నాఁడు. అనఁగా ఎట్టి

మహాపాపము చేసినవాఁడైనను గంగాదిమహాతీర్థములయందు స్నానముచేసినచో పాపరహితుఁడగును.

ఇట్లు బాహ్యార్థమునే గ్రహించెనేని నలువదిరూపాయిలు చేతఁదీసి కాశికిపోయి స్నానముచేసిన ముక్తికలుగవలయును. ఇట్లెంతమంది ప్రతిసంవత్సరము కాశికిఁ బోవుచుండిరి. ఈవిధముగ రూపాయిలకు ముక్తికలదు గాని వాటినిచేత దీసికొని కాశికిబోవువారికి ముక్తిలేదు. సద్గురుప్రసాదతీర్థ మనెడు బ్రహ్మానంద సముద్రమునందు స్నానముచేసిన ముక్తికలుగును గాని కాశీరామేశ్వరంబులు తిరిగిన ముక్తి లేదు. ఇందువలన కాశీ రామేశ్వరంబులకు పోవలదని చెప్పుట కాదు. అందువలనను ఫలము కలదు. ఇతరదేశవిశేషంబులు తెలియఁగలవు. తీర్థస్నానమువలన పుణ్యము గలదు. ఆపుణ్యఫల మనుభవించవలయు. అంతియ కాని ముక్తిలేదు.

"నకర్మణా నప్రజయా ధనేన త్యాగే నైకేఅమృతత్వమానశుః
పరేణ నాకాంనిహితంగుహాయాం విభ్రాజతే యద్యతయో విశన్తి."

స్వర్గలోకమునకు మీఁదుగా పరమాకాశమందుండెడి మోక్షపదము కర్మచేతను సంతానముచేతను ధనముచేతను పొందదగినది కాదు. మనస్సన్యాసము చేతనే పొందదగినది. అదియు ముక్తి.

మఱియు సత్యవాక్పరిపాలనవలననే ముక్తియని కొందరును, తపస్సుచేతనే ముక్తియని కొందరును, అంతరింద్రియనిగ్రహమువలననే ముక్తియని మరికొందరును, దానకర్ణునివలె దానములుచేయుటవలన ముక్తియని మరికొందరును, ధర్మమునలననే ముక్తియని కొందరును, బ్రహ్మచర్యనియమమే ముక్తిమార్గ మని కొందరును, వైశ్వదేవము మొదలుగాగల కర్మలచేతనే ముక్తియని కొందరును, యజ్ఞములచేత ముక్తియని కొందరును, ఆధానములచేత ముక్తియని మరికొందరును, పలువిధములుగ చెప్పుదురు. దేనివలనను ముక్తికానము. మనస్సు పరబ్రహ్మమందు లీనమైతేనే గాని ముక్తిలేదు.

అన్నమువలన ప్రాణులకు బలముగలుగును. బలముచేత తపస్సును, తపస్సువలన ఆస్తిక్యబుద్ధియును, అందువలన వేదాంతశ్రవణమును, తద్వారా మనన

మును, పిమ్మటనిదిధ్యాసనయును, నిదిధ్యాసవల్ల భగవంతునియందుజ్ఞప్తియును, అందువలన ఆత్మజ్ఞానమును కలుగుచున్నవి. పిమ్మట అపరోక్షజ్ఞానమును ముక్తియును కలుగును. మనోవాక్కాయములచేత త్రికరణశుద్ధిగా గురుసేవచేసి గురుపాదోదకమును త్రాగి, ఉచ్ఛిష్టమును భుజించనియెడల ముక్తి లేదు.

మహాకర్త—జననమరణంబులు వార్ధికములయందు సుఖదుఃఖములఁ జెందనివాఁడును జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలు లేనివాఁడును, చూచువాఁడు చూపు చూడఁబడునది యను వేరుభావము లేనివాఁడును, సత్యాసత్యము, ధర్మాధర్మము, ప్రియాప్రియము లనెడిభేదములు లేనివాఁడును, అహంభావము లేనివాఁడును, పరోపకారబుద్ధిఁ గలవాఁడును, మాత్సర్యము లేనివాఁడును, తానుచేసినపని చెడిపోయినను వ్యసనపడనివాఁడును, సమస్తమునకు సాక్షి యగువాఁడును మహాకర్త యని చెప్పఁబడును.

మహాత్యాగి—ఏకోరికయును లేనివాఁడును, సంకల్పరహితుఁడును, మహాకర్త యగువాఁడును, మహాత్యాగి యని చెప్పఁబడును.

మహాభోక్త—కోరికలేక ప్రారబ్ధవశమున నేవేళ కేది లభించినను సమభావముతో నుండువాఁడును కలిమి లేములయందు సమభావము గలవాఁడును, ఉప్పు పులుసు వగరు కారము చేదు తీపు మొదలుగాఁగల రుచుల నన్నిటిని సమముగా జూచి బ్రహ్మానందములో భుజియించువాఁడును, బూడిదెను చక్కెరను బంగారమును మన్నును సమముగా చూచువాఁడును, మహాకర్తయును, మహాత్యాగియును, మహాభోక్త యని చెప్పఁబడును.

ఈ మూడింటిచేతనే బుద్ధి విశ్రాంతిని పొందఁగలదు.

బ్రహ్మవేత్తలు

బ్రహ్మవేత్తలు నాలుగువిధములు—

1. బ్రహ్మవేత్త—కర్మఫలత్యాగియై నిత్యనైమిత్తికకర్మలను యథావిధిగ జరుపుచు యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టియును నిర

హంకారమును సర్వభూతదయాళుత్వమును గలిగి ఆత్మారాముండును, ఆత్మతృప్తుండునై కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబులనెడు అరిషడ్వర్గంబు లేక ప్రియాప్రియములు నిందాస్తుతులు మానావమానంబులు శత్రుమిత్రు లనెడు భేదములులేక సంచరించువాఁడును, గుణాతీతుండును, ప్రపంచమును రూపమంటని రీతిని నాలుకకు నేతి జిడ్డంటనిరీతిని కుమ్మరపురుగువలె అంటి యంటక యుండువాఁడును బ్రహ్మవేత్త యని చెప్పఁబడును. అగ్నిచే గాలిన వస్త్రము, వస్త్రమువలెనే గనుపడునట్లు అజ్ఞానసృష్టిచేత శరీరసహితముగాఁ గనుబడును. నిజముగా చూచినచో అశరీరుఁ డనియే చెప్పనలయును. ఆతండే సురూపస్త్రీని సూకరముగ జూచును.

2. బ్రహ్మవిద్వరుఁడు—కర్మలను వదలి సంప్రాప్తసుఖదుఃఖములను భవించుచు సమాధినిష్ఠాగరిష్ఠుండై యుండువాఁడు.

3. బ్రహ్మవిద్వరీయుఁడు—సర్వకాలములయందు బాహ్యామనస్క రాజయోగనిష్ఠాగరిష్ఠుఁడై యితరులవలన మేలుకొలుపంబడి కించిదాహారంబు గొనుచు నిద్రగొన్నవానివలె విశ్వమును మరిచియుండువాఁడు.

4. బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుఁడు—బాహ్యాంతరములు మరపించునంతటి నిర్వికల్ప సమాధి నిష్ఠుఁడై ప్రకాశించువాఁడు.

☞ బ్రహ్మవేత్తని నియమములు—

"అన్నం న నింద్యాత్" అన్నమును నిందింపగూడదు.

"అన్నం న పరిచక్షీత" = అన్నమును పరిహరింపగూడదు.

"అన్నం బహుకుర్వీత" = అన్నమును మర్యాదచేయవలెను.

తైత్తిరీయోపనిషత్.

పరబ్రహ్మము.

సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేద శూన్యమును పరిశుద్ధమును సుఖస్వరూపమును నాశరహితమును పరిపూర్ణమును అగు పరబ్రహ్మము అణువులకంటె అణువును మహత్తులలో మహత్తును రూపనామక్రియారహితమును జననమరణములు సుగుణదుర్గుణములు లేనిదియును తెలుపు నలుపు యెరుపు మొదలుగాఁగల వివిధరంగులు లేనిదియు నైయున్నది.

సజాతి భేదము—తనజాతివస్తువుకన్న తాను భేదముగ నుండుట.

విజాతి భేదము—ఇతరజాతివస్తువుకన్న తాను భేదముగ నుండుట.

స్వగతభేదము—తన యందే యుండు అవయవములగు యింద్రియములకుఁ గల స్వగతభేదము

జాగ్రత్తయందు ఎగుటుకనుబడువస్తువులు కనుబడకుండునప్పుడు ఏరూపముగ నుండునో అదియె పరబ్రహ్మము మనసునకు సంకల్పరాహిత్యమగునప్పుడు దానిరూపమే పరబ్రహ్మంబు.

పరబ్రహ్మంబు అవాఙ్మానసగోచరమై అజరామర నిత్యమై సుషుప్తి సురహితమై స్వప్రకాశితమై శరీరంబున నుండుచు స్వభావమును వీడక ప్రకాశించుచుండును.

"ఆకాశస్య గుణశ్శబ్దో నిశ్శబ్దం బ్రహ్మ కథ్యతే" ఉత్తరగీత.

ఆకాశమందు శబ్దమున్నది. శబ్దరహితమే పరబ్రహ్మము.

పరబ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానందస్వరూపము, నిర్వికారము, నిరవయవము, నిత్యము, నిర్దోషము, పరిపూర్ణముగనున్నది. సగుణబ్రహ్మోపాసన చేయువారు అర్చిరాదిమార్గముగ బ్రహ్మలోకమును పొంది శ్రవణాదులచేత పరోక్షసాక్షాత్కారము గలిగి మోక్షమును పొందుదురు. కర్మనిష్ఠులు ధూమాదిమార్గమునఁ బిత్రులోకమును పొంది పుణ్యసుఖము లనుభవించి తిరిగి పుట్టుచున్నారు. నిషిద్ధకర్మ నాచరించువారు నరకమును పొందుదురు.

అవిద్య—జడము, సవికారము, రూపము, ఆద్యంతములుగలది. అజ్ఞానరూపము సత్వరజస్తమోగుణత్రయాత్మకము.

బ్రహ్మము అవిద్యవలన సగుణబ్రహ్మంబై అయిదు భేదములుగఁ జెప్పఁబడును.

1. శుద్ధచైతన్యము—సాక్షిస్వరూపము, పరమాత్మ, అంతరాంతర ఎఱుక.
2. మాయావచ్ఛిన్న చైతన్యము—ఈశ్వరుఁడు, సృష్టికర్త, సర్వాంతర్యామి, సగుణబ్రహ్మము, దీనికే శబళబ్రహ్మ మని చెప్పుదురు.
3. అంతఃకరణావచ్ఛిన్న చైతన్యము—జీవుఁడు, అంతఃకరణయందు ప్రతిఫలించిన ప్రతిబింబము. బింబప్రతిబింబములకు భేదములేనట్లు జీవునికిని అంతఃకరణావచ్ఛిన్నచైతన్యమునకును భేదములేదు.
4. వృత్త్యవచ్ఛిన్న చైతన్యము— అంతఃకరణవృత్తులయందు ప్రతిఫలించు చైతన్యము. ఇదియె జ్ఞానము. ఇదియ మహదహంకారము.
5. విషయావచ్ఛిన్న చైతన్యము—ఘటము పటము మొదలుగాఁగలవి. జ్ఞానశూన్యమై వికారాస్పదమై యుండును.

☞ ఆత్మప్రతిబింబమువలన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లనియెడుపంచతన్మాత్రలు కలిగెను. తద్వారా అపంచీకృతపంచమహాభూతము లేరుపడి పంచీకరణం బాయెను.

☞ మాయోపాధికబ్రహ్మంబు సగుణబ్రహ్మంబనియు, కేవలమై మాయారహిత మగుబ్రహ్మంబు నిర్గుణమనియు, సగుణనిర్గుణవిలక్షణం బగుబ్రహ్మంబు నిష్ప్రతియోగిక మనియుఁ బెద్దలు చెప్పుదురు.

అమనస్కము.

అమనస్క మనఁగా మనసు లేకుండుట. సర్వకాలసర్వావస్థలయందు మనసు పరబ్రహ్మం బైక్యమగుటే యమనస్కంబనిచెప్పుదురు అట్లు మనసునకు వృత్తిరహితము కావలయును గాని పశువులవలె కందమూలాదులు భక్షించినను, సర్పములవలె వాయువును భక్షించినను, గానుగెను చుట్టివచ్చు యెద్దులవలె నిత్యము దేవాలయములయందు ప్రదక్షిణము చేసినను, తాబేలువలె విషయములలోబడనివ్వక యింద్రియంబులనిలిపినను, గబ్బిలములవలె తలక్రిందుగా తపస్సుచేసినను, పందికొక్కులవలె గుహలలో యుండినను, మట్టియూడలవలె జడలుదాల్చినను ముక్తిలేదు అమనస్కంబుగాదు. అమనస్కంబుగానిది పరబ్రహ్మం బైక్యము కానేరదు.

బ్రహ్మవేత్త నిర్వికల్ప నిష్కళంక నిష్ప్రపంచంబైన తుర్యంబున యేకమాత్రావశిష్టుండై యుండు. ఇట్టి మహాత్ముండు ధూమరహితంబైన వహ్ని చందంబున, అనఁగా పొగలేని నిప్పువలెనే ప్రకాశించుచుండును. జరామరణంబులు, లాభాలాభములు, మానావమానములు, ప్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠలు, అహంకార మమకారంబులు, జయాపజయంబులు, రాగద్వేషములు, శోకమోహములు, వృద్ధిక్షయములు, క్షుత్పిపాసలు, అనుద్వంద్వంబులను జయించినవాఁడై యుండును. స్త్రీలకు పాతివ్రత్యమే భూషణము. ఏ యాఁడుది పెనిమిటిని దైవముగ భావించి పూజించునో యది స్వర్గమునందును దేవతలచేత పూజింపఁబడును. మహాపతివ్రతలు భూలోకంబునను బూజింపఁబడుదురు.

మఱియు వాసనత్రయంబు లేకుండవలయును.

1. శాస్త్రవాసన — సమస్తశాస్త్రపురాణములు చదివి చదివి అర్థమెల్లను వెదకియు వాటిఫలమును బొందఁగవలయు ననెడిపట్టుదలయే శాస్త్రవాసన.

2. లోకవాసన — అందరునడుచుదోవను నడునవలె ననెడితలంపు.

3. దేహవాసన — శరీరపోషణ, యాత్ర, తీర్థస్నానములు, మొదలగు వానియందు కోరిక.

ఇట్లు వాసనత్రయంబులేనివాఁడై గుణత్రయంబులేనివాఁడై యుండవలయును గాని అభ్యాసకులవలె భ్రూమధ్యమందు దృష్టి నిలుపంగరాదు.

గీ॥ ద్రష్ట దర్శన దృశ్య విరామ మెచటి
నగునచట దృష్టి నిలుపంగ నగును గాని
చెదరి నాసాగ్రమునఁ జూపుఁ జేర్పఁదగదు
కోరి యమనస్క రాజయోగులకు వత్స॥

శ్లో॥ ద్రష్టృ దర్శన దృశ్యానాం విరామో యత్రవాభవేత్
దృష్టి స్తత్రైవ కర్తవ్యం ననాసాగ్రవిలోకనం॥

ఇట్లు చూచువాఁడు చూపు చూడఁబడునది యనుమూఁడును విశ్రాంతిని బొందుస్థలము, అనఁగా రహితమగుతావుననే మనసు నిల్పవలెనుగాని భ్రూమధ్యమందు నిలుపకూడదు. అభ్యాసకులు భ్రూమధ్యమందే నిలుపునది. క్రమక్ర

మముగా నిలుకడచిక్కినతరువాత నియమస్థలమును వదిలి పరబ్రహ్మమందే నిల్చియుండవలెను.

"గురుసన్నిధి సాలోక్యం సామీప్యం హస్తమస్తకం
దీక్షామాత్రేణ సారూప్యం సాయుజ్యం సమరసైక్యతామ్॥

గురువు చెంతకు బోవుటయే సాలోక్యమనియు, హస్తమస్తకసంయోగమె సామీప్యమనియు, త్రివిధదీక్షలు తెలిపినంతనే సారూప్యమనియు, సమరసము కలిగియుండుటయే సాయుజ్యమనియు, అదియె ఐక్యమనియుఁ బెద్దలుచెప్పెదరు.

అనేకులు గురువుల మని పేరుపెట్టుకొని ధనమునుహరించెదరు. కావున జాగ్రతగలవారై బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠు లగుపెద్దలచెంతఁ జేరి వారి యనుగ్రహమును వడసి పరబ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నులు గావలయును.

వ॥ అలయక నస్తవారిధుల నావలి కీవలి కొక్కరీతిగాఁ
గలయఁగ నీదవచ్చును నగంబుల నప్పనగండ్లుగాఁ గరం
బులఁ గొనియాడవచ్చు నభముఙ్ గబళింపఁగవచ్చు గాని యి
య్యల నమనస్కయోగము గ్రహింపఁగరాదు దలంపనేరికిఙ్ ॥

సప్తసముద్రముల నెక్కిపెట్టున నీదవచ్చును, పర్వతములను అప్పనకాయలుగా ఆడవచ్చును, ఆకాశమును కప్పవచ్చును, గాని అమనస్క యోగము తెలిసికొను టతిదుర్లభము.

అని చెప్పినమాత్రముననే అతికష్టమని వదిలివేయ గూడదు. పుష్పములు గోయుటకంటెను కన్నులు మూయుటకంటెను అమనస్క మార్గము అతిసులభము. తెలియనంతవఱకు కష్టమును తెలిసినపిమ్మట సులభమైనదిగా నున్నది. ఈ అమనస్కధ్యానముయొక్క మహత్త్వ మిట్టిదని చెప్ప నలవికాదు. మనస్సును క్రమక్రమముగ స్వాధీనము చేయును యది నిలిచి వృత్తిరహితమై యమనస్కంబును పరిపూర్ణంబును అగును.

అచలము—పరిపూర్ణమునకే అచలమని చెప్పుదురు. సచ్చిదానందమునకు అచలమునకు భేదముగ చెప్పెదరు. ఏమియు భేదము కానము. అచలమన్నను పరిపూర్ణమన్నను పరబ్రహ్మమన్నను మాటలభేద

మేకాని అన్యమేమియు లేదు నిర్గుణ సాక్షాత్కార పరబ్రహ్మ స్వరూపమునకే అంతమని చెప్పెదరు అంతమును బోధించు గురువులు అంతగురువులని చెప్పఁబడుదురు. వారును మనవలెనే తినుచున్నారు తిరుగుచున్నారని చెప్పనొప్పదు. స్థూలను కడతేర్చుటకు గాను అనతరి యినాగని తలంచవలెను. వారు [illegible] పూర్ణులే గనుక అశరీరులు బ్రహ్మనేత్రులు అనిచెప్పఁబడుదురు అశరీరులు అంతగురువు అని చెప్పఁబడువారికిని శరీరము ప్రత్య క్షముగ కనుపడుచున్నదనియు వారుమోసగించిరనియు కొం [illegible] చేరి పరిహాసించెదరు. [illegible] వారి యనుభవము వారి తెలివలదును గాని అన్యులకెట్లు తెలియును పెద్దలను సేవిం చివారలకెల్ల వారియానందమును తెలిసికొనలేక పరిహాసించి [illegible] మేకాని [illegible] సుఖములే [illegible], [illegible] తీవ్రు తెలి యుదు [illegible] చూడ మాత్రమున నే తెపలేదని చెప్పగిట్టరు. కావున అట్టి పెద్దలకు [illegible] కలుగజేయక వారికి సంతోషము గునట్లు వినయవిధేయతలతో సంభాషించిన వారానందభరితు లయ్యెదరు. అప్పుడుగాని సుధ స్రవింపదు. అట్టి సుధాపా నము చేసినగాని బ్రహ్మానందము కలుగదు ఇట్టి వారెంతివా రయినది తెలియఁగలదు అట్లుకాక వారిని పరీక్షింపవలెనని వెళ్లి సంభాషించిననో, పెద్దలనెడు అద్దమునందు అజ్ఞానమువలన ఏవి కారములతో మనముచూచిన, ప్రతిబింబమునకును అవికారమే యుండగలదు కావున వికారములన్నియు చూచువారియందే

యున్నవిగాని అర్ధమునం దేవికాగమును లేదు. పెద్దలు మలినర హితులనియు సంకల్పశూన్యులనియు తెలియునది.

స్త్రీలకు పాతివ్రత్యమే భూషణమని పైనచెప్పియుంటిమి. పాతివ్రత్యమువలన ఇహపరలోకములయందు సన్మానింపబడుటయేకాని ముక్తిలేదు. స్త్రీలు అల్ప బలలనియు అజ్ఞానులనియు తలంచవలదు. బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్ను లగు స్త్రీలు అనేకమంది లేకపోయినను అక్కడక్కడ బ్రహ్మవిద్యాధురంధరులు కలరు. వారివారి అనేకజన్మార్జిత పుణ్యపరిపాకము వలన పరబ్రహ్మజ్ఞానము అతిసులభముగ తెలియగలదు స్త్రీలకుజ్ఞానమును మెండు గనుక అతిసూక్ష్మముగ తెలియగలదు. కావున బ్రహ్మవిద్యాధురంధరులునుఅశరీరులును, అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయము లనెడుపంచకోశముల కతీతులును, హిరణ్మయకోశరహితులును, స్థూల సూక్ష్మ కారణ మహాకారణశరీరరహితులును, పరిపూర్ణులును, అగు స్త్రీలు యేజాతియందున్నను యేస్థితియందున్నను, బాలలైనను వృద్ధులైనను పూజనీయు లని తెలియునది.

సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ.

సమాప్తము.

PRINTED AT THE ANANDA PRESS, MADRAS.

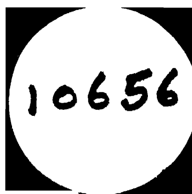
నోటీసు.

పరబ్రహ్మజ్ఞానమును. దెలుపునట్టిబ్రహ్మవిద్య మొదలుగాఁగల పుస్తకములు యీాదిగువసంతకము చేసినవారికి వ్రాసతెప్పించుకొనవలెను.

జి. దుర్గాప్రసాదరావు,

మదరాసు.

బ్రహ్మవిద్య— వెల. రూ. 2—0—0
పోస్టుఖర్చులు. 4 అణాలు.

10656